

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 98 • 19. juni
Sesjonen 2024–2025

Møte torsdag den 19. juni 2025 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 98):

1. Stortingets vedtak til lov om Norgespris og strømstønad til husholdninger (Lovvedtak 135 (2024–2025), jf. Innst. 535 L (2024–2025), Prop. 148 L (2024–2025), Dokument 8:82 S (2024–2025), Dokument 8:136 S (2024–2025) og Dokument 8:166 S (2024–2025))
2. Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlemmer og varamedlemmer til den forberedende fullmaktskomité (Innst. 531 S (2024–2025))
3. Innstilling fra Stortingets presidentskap om endringer i Stortingets forretningsorden mv. (Innst. 473 S (2024–2025), jf. Dokument 18 (2024–2025))
4. Innstilling fra Stortingets presidentskap om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Seher Aydar og Tobias Drevland Lund om innføring av lobbyistregister på Stortinget (Innst. 511 S (2024–2025), jf. Dokument 8:241 S (2024–2025))
5. Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelse for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer og om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar, Tobias Drevland Lund, Hege Bae Nyholt, Bjørnar Moxnes, Sofie Marhaug, Mimir Kristjánsson, Marie Sneve Martinussen og Geir Jørgensen om å tette inntektsgapet mellom folk og folkevalgte (Innst. 536 S (2024–2025), jf. Innstilling fra Stortingets godtgjøringsutvalg og Dokument 8:262 S (2024–2025))
6. Innstilling fra Stortingets presidentskap om Rapport fra utvalget til å gjennomgå Stortingets dokumentinnsynsregler i Dokument 21 (2023–2024) (Innst. 512 S (2024–2025), jf. Dokument 21 (2023–2024))
7. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Regulering av pensjonar i 2025 og inntektstilhøve for pensjonistar (Innst. 545 S (2024–2025), jf. Meld. St. 27 (2024–2025))
8. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anne Kristine Linnestad, Ingunn Foss, Mudassar Kapur, Tone Wilhelmsen Trøen og Erlend Svoldal Bøe om ny boligsosial strategi (Innst. 537 S (2024–2025), jf. Dokument 8:279 S (2024–2025))
9. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2025 under Finansdepartementet og Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet (lønsregulering for arbeidstakere i det statlege tariffområdet 2025 m.m.) (Innst. 538 S (2024–2025), jf. Prop. 150 S (2024–2025))
10. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2025 under Helse- og omsorgsdepartementet (som følge av endra takstar for legar, psykologar og fysioterapeutar) (Innst. 546 S (2024–2025), jf. Prop. 151 S (2024–2025))
11. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om sak om ny maritim innsatsskvadron i Ramsund (Innst. 539 S (2024–2025))
12. Redegjørelse av energiministeren om HMS-situasjonen ved Hammerfest LNG (Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)
13. Referat

Presidenten [10:00:00]: Representanten Ingvild Wetrhus *Thorsvik*, som har vært permittert, har igjen tatt sete. Den innkalte vararepresentanten for Vest-Agder, Kai Steffen *Østensen*, tar nå sete.

Representanten Grunde Almeland vil framsette et representantforslag.

Grunde Almeland (V) [10:00:10]: På vegne av representantene Guri Melby, Abid Raja og meg selv ønsker jeg å legge fram et representantforslag om løft for læring – en styrking av elevenes grunnleggende ferdigheter.

Presidenten [10:00:33]: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:00:42]

Stortingets vedtak til lov om Norgespris og strømstønad til husholdninger (Lovvedtak 135 (2024–2025), jf. Innst. 535 L (2024–2025), Prop. 148 L (2024–2025), Dokument 8:82 S (2024–2025), Dokument 8:136 S (2024–2025) og Dokument 8:166 S (2024–2025))

Presidenten [10:00:49]: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 2 [10:00:49]

Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlemmer og varamedlemmer til den forberedende fullmaktskomité (Innst. 531 S (2024–2025))

Presidenten [10:01:01]: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 3 [10:01:16]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om endringer i Stortingets forretningsorden mv. (Innst. 473 S (2024–2025), jf. Dokument 18 (2024–2025))

Første visepresident Svein Harberg [10:01:39] (ordfører for saken): Presidentskapet legger i dag fram forslag til endringer i Stortingets forretningsorden på bakgrunn av rapporten fra reglementskomiteen. Jeg har lyst til å takke både presidentskapet og reglementskomiteen for godt samarbeid i saken.

Reglementskomiteen ble, i tråd med tidligere praksis, oppnevnt av presidentskapet i juni 2024 for å gjøre en helhetlig gjennomgang av Stortingets forretningsorden. Alle partigruppene på Stortinget var representert i reglementskomiteen. Presidentskapet følger i hovedsak opp forslagene fra reglementskomiteen, med noen justeringer og presiseringer.

Det foreslås å framskynde fristen for å fremme representantforslag i en sesjon, fra 10. april til 31. mars. Vi mener endringen vil bidra til at komiteenes behandling av saker blir jevnere fordelt utover våren. Det bør være samme frist for alle typer saker, slik at endringen også gjelder kongelige proposisjoner, meldinger fra regjeringen og interpellasjoner.

Et annet tema som har vært diskutert, er om det er tjenlig med det høye antallet representantforslag. Det er en viktig rettighet folkets valgte har, men som reglementskomiteen har foreslått, vil presidentskapet sørge for at det utarbeides en veileder for framsettelse og behandling av representantforslag, som bl.a. kan bevisstgjøre representantene om viktigheten av å bruke forslagsretten på en veloverveid måte.

Presidentskapet støtter også reglementskomiteens forslag om å innføre en prøveordning i Stortinget med partilederdebutt inntil én gang i halvåret. En slik prøveordning kan gjennomføres uten endringer i forretningsordenen.

Budsjettbehandlingen og forhandlingene har over tid blitt mer utfordrende, og presidentskapet foreslår med det som bakgrunn endringer av fristene for budsjettbehandlingen, tilpasset dagens virkelighet og budsjettbehandling med mindretallsregjeringer. Forslagene går derfor ut på at finanskomiteen innen 30. november skal avgi innstilling, med forslag til rammevedtak, og at fagkomiteenes budsjettinnstillinger skal behandles av Stortinget senest siste møtedag i desember.

Et flertall i presidentskapet mener det ikke skal være adgang til å fremme framforhandlet rammevedtak som løst forslag ved behandlingen av finansinnstillingen.

Et annet flertall i presidentskapet mener dessuten det er grunn til å se nærmere på en løsning med alterna-

tiv votering over forslag til budsjettvedtak som en siste utvei dersom ingen forslag har fått flertall. Det foreslås at dette utredes videre i starten av neste stortingsperiode.

Presidentskapet mener i likhet med reglementskomiteen at dagens ansvarsdeling mellom fagkomiteene fungerer godt. Presidentskapet fremmer kun ett forslag om justering: Sektorovergripende saker om digitalisering, kunstig intelligens og elektronisk kommunikasjon samles i én komite, og kommunal- og forvaltningskomiteen er nærmest til å ha dette ansvaret. Jeg vil samtidig understreke at slike saker som hovedsakelig berører én sektor, fremdeles skal behandles i den relevante fagkomiteen.

Presidentskapet er også enig med reglementskomiteen i at Europautvalget i større grad bør benyttes til diskusjoner om det materielle innholdet i rettsakter før forhandlinger med EU om eventuelle tilpasninger og annet er avsluttet. Vi foreslår derfor at det oppnevnes en arbeidsgruppe som skal vurdere hvordan Europautvalget bør innrettes for framtiden.

Stortingets behandling av saker som gjelder samiske interesser, var særskilt nevnt i reglementskomiteens mandat. Det kan oppstå tilfeller der statens plikt til å konsultere samiske interesser medfører at Stortinget enten må foreta konsultasjoner selv, eller sende saken til regjeringen for konsultasjon før avgjørelse treffes.

Flertallet i presidentskapet foreslår at dette reguleres i en ny bestemmelse i forretningsordenen, i tråd med praksis. Det vil gjelde i saker hvor samiske interesser påvirkes direkte, og hvor forslaget ikke allerede har vært gjenstand for konsultasjoner etter sameloven kapittel 4. Stortingets presidentskap har konsultert Sametinget om innretningen på dette, og det er etablert en felles forståelse av både grunnlaget for det og den praktiske gjennomføringen.

Jeg viser ellers til reglementskomiteens rapport og presidentskapets innstilling.

Andre visepresident Nils T. Bjørke [10:07:18]: Eg vil starta med å takka saksordføraren for ein god gjennomgang og for godt arbeid i reglementskomiteen.

Det er eit samla presidentskap som står bak det meste av innstillinga, men på eitt punkt er underteikna ueinig i innstillinga frå Arbeidarpartiet og Høgre, og det gjeld B I i tilrådinga, om å greia ut ei løysing med alternativ røysting over forslag til budsjettvedtak. Der støttar eg fleirtalet i reglementskomiteen.

Senterpartiet meiner det er uturvande å bruka ressursar på å setja i gang eit slikt arbeid. Det kan vera krevjande å få fleirtal for eit statsbudsjett, men det er ein viktig norsk parlamentarisk tradisjon å få vedteke eit fleirtalsbudsjett. Det skapar òg føreseielege rammer for politikken. Eit budsjett utan fleirtal kan fort føra til man-

ge omkampar i staden for stabil politikk. Det kan fort føra til det motsette av det eg oppfattar at forslagsstillaren ynskjer. Eg trur det er kortsiktig tenkt at ein skal gjera det litt enklare å få vedteke eit budsjett, i plassen for å gjera det arbeidet som trengst for å få eit fleirtal i denne salen for det budsjettet ein skal halda seg med eit heilt år framover. Eg tykkjer det er uheldig at Arbeidarpartiet og Høgre pressar igjennom denne saka når det er så delt innstilling frå Stortinget.

Femte visepresident Ingrid Fiskaa [10:08:57]: I denne saka er det fleire forslag til endringar i Stortingets forretningsorden som det er brei einigheit om. Dei skal eg ikkje gå nærmare inn på. Eg skal gå inn på tre av forslaga der det er delt innstilling frå presidentskapet.

For det fyrste gjeld det moglegheita til å fremja lause forslag under finansdebatten. Såkalla lause forslag er så klart ikkje ideelt i budsjettbehandlinga. Det inneber at det kjem omfattande forslag rett før debatt og vedtak, noko som gjer det vanskelegare for andre parti og of-fentlegheita å få oversikt og kunna kommentera forslaget. Samtidig kan det vera situasjonar der dette er ein siste utveg til å finna eit forslag det faktisk er fleirtal for i Stortinget. SV meiner difor det er å gå for langt å fjerna moglegheita til å fremja lause forslag til rammevedtak i finansdebatten, sånn fleirtalet ønskjer. Då er det betre å ha ein tidlegare frist. Det er det SV går inn for.

Så gjeld det forslaget om behandling av saker som gjeld samiske interesser, og å få dette inn i Stortingets forretningsorden. Staten har ei plikt til å konsultera representantar frå samiske interesser det vedkjem, vanlegvis Sametinget, når samiske interesser blir påverka. Grunnen til at me har denneplikta, er at samane er vårt urfolk, og at det både historisk har skjedd og i dag skjer urett mot det samiske folket. Samar har blitt fråtekne både kulturen sin og landområda som er grunnlaget for den samiske levemåten og for samane som folk.

Rapporten til sannings- og forsoningskommisjonen viste diverre at dette ikkje berre skjedde før, men at det framleis skjer. Difor har samane ein rett til å bli konsulterte. Det vil altså seia at det skal vera ein reell dialog der ein lyttar til kvarandre sine perspektiv og synspunkt, og der ein prøver å koma fram til ordningar begge kan akseptera.

I utgangspunktet er det regjeringa som gjennomfører konsultasjonane på vegner av staten. Grunnen til at dette kjem opp her, er spørsmålet om kva som skjer i dei tilfella der saker og forslag som vedkjem dei samiske interessene direkte, ikkje har vore tema for konsultasjon før saka kjem til Stortinget. Forslaget fleirtalet i presidentskapet, inkludert SV, stiller seg bak, er at Stortinget i dei tilfella då anten skal senda saka til regjeringa – eventuelt tilbake til regjeringa – eller sjølv inviterer Sametin-

get eller andre representantar for dei det vedkjem, til dialog.

Eg vil leggja til at presidentskapet har gjennomført ein konsultasjon med Sametinget om korleis denne nye regelen skal utformast, og i tillegg om korleis Sametinget skal få betre tilgang til informasjon om saker som er til behandling, sånn at dei aktuelle sakene for konsultasjon kan oppdagast på eit tidleg tidspunkt. Me hadde eit godt møte i og med Sametinget om dette, og eg synest det er særleg fint at denne endringa kjem på plass såpass kort tid etter behandlinga av rapporten til sannings- og forsoningskommisjonen.

Så går eg over til det tredje forslaget der det er delt innstilling frå presidentskapet. Det gjeld forslaget om nye budsjettreglar – eller nærmare bestemt forslaget om alternativ votering over forslag til budsjettvedtak.

Forslaget frå Arbeidarpartiet og Høgre inneber ei vesentleg styrking av makta til regjeringa, på kostnad av dei partia i Stortinget ei mindretalsregjering må forhandla budsjett med. Dette er altså eit forslag om å endra maktbalansen mellom regjeringa og Stortinget. Eg synest det er underleg om Stortinget skal meina at det vil gje betre politiske resultat for landet om Stortinget svekkjer sin eigen posisjon på denne måten.

Konsekvensen av forslaget vil vera at regjeringspartia får si hand vesentleg styrkt i forhandlingane. Heller enn å gå med på krav frå forhandlingspartnarar på Stortinget, vil regjeringspartia alltid kunna truga med å pressa fram ei votering mellom eige budsjett og eit alternativ forhandlingspartnaren sannsynlegvis vil meina er endå verre. Dette vil sjølvstøtt svekkja forhandlingsposisjonen til stortingspartia.

Det kan ein jo berre gå inn for dersom ein meiner at regjeringa alltid har mest rett. Det er kanskje ikkje så rart at Arbeidarpartiet og Høgre er dei to partia som vil dette. Det handlar til sjuande og sist om å styrkja deira eigen posisjon i moglege koalisjonar.

Forslaget vil kunna bidra til å skapa veldig ustabile parlamentariske situasjonar. Korleis skal Stortinget forhalda seg til eit budsjett det ikkje står eit fleirtal bak? Stadige endringar med vekslende fleirtal er eitt realistisk resultat, noko som er langt meir kaotisk og økonomisk uryddig enn dagens modell.

Forslaget frå Arbeidarpartiet og Høgre må anten gjennomførast ved å tvinga representantar til å stemma for forslag dei eigentleg er imot, eller ved å fjerna stemmeplikta til representantane og opna for å stemma blankt i Stortinget. Dette vil vera noko heilt nytt i vårt parlamentariske system. Me ser ingen grunn til å innføra det.

Det er enkelte som har argumentert for forslaget med at det vil bidra til meir økonomisk ansvarlegheit. Det er eit dårleg argument – for det fyrste fordi det vil

skapa eit langt svakare og meir ustabilt parlamentarisk grunnlag for budsjettvedtaka og sannsynlegvis føra til endringar oftare. For det andre er det ganske enkelt ikkje noko som tyder på at det er forhandlingar med partnarar i Stortinget som har gjort at oljepengebruken i Noreg har blitt høgare, viss ein meiner at det er eit problem. Det vesentlege av denne aukinga som har skjedd i oljepengebruken, har kome gjennom forslag frå regjeringar av alle politiske fargar opp gjennom åra.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:16:12]: I dag kan Stortinget ved bruk av presidentens dobbeltstemme komme til å gjøre et vedtak som bryter med lange, historiske og demokratiske tradisjoner i Norge. Det er i dag 141 år siden parlamentarismen hadde sitt gjennombrudd i Norge. Da knesatte opposisjonen i Stortinget – mot den sittende Høyre-regjeringens vilje – at regjeringen heretter skulle stå til ansvar overfor Stortinget, altså de folkevalgte. Før det hadde ikke regjeringen utgått fra flertallet i Stortinget, men blitt utnevnt av kongen.

Med innføring av parlamentarismen tok Stortinget retten til å avsette enhver regjering som ikke lenger hadde tillit blant de folkevalgte – et ekstremt viktig prinsipp i vårt demokrati. Sånn flyttet også de folkevalgte makten i samfunnet et steg lenger bort fra den embetsmannseliten som fram til da hadde dominert kongens regjeringer, og over i retning av vanlige folk, som da stemte på de folkevalgte. Dette var høyresiden historisk imot den gangen, men til slutt måtte de innse – etter veldig kraftig mobilisering – at vanlige folk faktisk krevde at makten i Norge skal ligge i parlamentet, ikke i regjeringer som utnevnes av kongen.

I den innstillingen vi nå debatterer i 2025, går flertallet i presidentskapet – Høyre og Arbeiderpartiet – inn for at Stortinget skal vedta et forslag fra Jan Tore Sanner om såkalt alternativ votering når man skal behandle statsbudsjettet. Kort fortalt går det forslaget ut på at regjeringen til syvende og sist ikke må søke flertall i parlamentet for sitt statsbudsjett, men at de skal kunne tvinge de folkevalgte til å stemme for det helhetlige budsjettforslaget de synes er minst dårlig. Det er et alvorlig og grunnleggende brudd med den parlamentarismen vi har i Norge.

Konkret vil det si at når f.eks. en mindretallsregjering med Arbeiderpartiet – som vi tilfeldigvis har i dag, den svakeste mindretallsregjeringen vi egentlig har hatt i Norge på veldig lang tid, altså med færrest mandater bak seg i Stortinget – møter eksempelvis SV og Senterpartiet i budsjettforhandlinger, vet alle at de til syvende og sist i siste instans kan tvinge gjennom en votering der vi må stå og velge mellom budsjettene til Høyre og Arbeiderpartiet, sånn det ser ut nå. Hvis meningsmålingene får det som de vil, blir det budsjettet til Fremskrittspartiet eller Arbeiderpartiet. Det er klart at det påvirker budsjettforhandlingene. Det er klart at det gir makt til mindretallsregjeringene.

Begrunnelsene er ærlig talt utrolig dårlige: at budsjettforhandlingene trekker ut i tid, og at man bruker mye penger. Dette er politiske spørsmål. Jeg mener vi skal ha politisk kamp om politiske spørsmål. Dette minner meg litt om sånn organisasjonskamp man helt sikkert driver på med i mange partier, der man skal justere forretningsordenen, man skal justere vedtekter, fordi man ikke vil ta en politisk kamp om retningen i samfunnet vårt.

Som representanten Fiskaa allerede har sagt, er det med pengene heller ikke sant. Det er regjeringenes forslag til statsbudsjett de siste tolv årene som har økt oljepengebruken – ikke forlikene. Dette har jeg gått gjennom, jeg har et regneark. Andelen forlikene utgjør, er relativt stabil, med unntak av det ene året under korona, der ganske mye var ganske annerledes i dette landet. Det tror jeg egentlig vi alle er glade for at det var.

Dette forslaget er dypt problematisk. Hvis det ikke var for at det var så alvorlig som det er, ville jeg kalt det flaut og tenkt at det nesten var litt morsomt at de to statsbærende styringspartiene i Norge, som ikke har hatt rent flertall alene på mange, mange tiår, nå blir så stresset over det at de skal endre forretningsordenen for likevel å gi seg en slags flertallsmakt de ikke har. Det er likevel ikke til å fiire av, det er dypt alvorlig. Jeg håper at flere representanter fra partiene som er imot, også vil ta ordet.

Hvis presidentens dobbeltstemme presser gjennom dette i Stortinget i dag, vil arbeidet settes i gang. Alle vi som har kjempet for politisk gjennomslag i Stortinget, vet godt at det starter med en utredning. En utredning er første skritt for at noe skal skje. Derfor bør man på prinsipielt grunnlag sette ned foten i dag. Hvis det ikke skjer, lover jeg at Rødt kommer til å bruke mye tid og krefter på å kjempe mot både den utredningen og resultatet av den, for konklusjonen er gitt: En alternativ budsjettvotering vil gi mer makt til en mindretallsregjering som ikke har flertall i folket. Det vil være et brudd med 141 år med parlamentarisk historie i Norge.

Michael Tetzschner (H) [10:21:01]: Det forrige innlegget var verdt å dvele litt ved, for det som opptok representanten Martinussen, var at mindretallsregjeringene skulle få mer makt, og at det var udemokratisk. Nå har vi en nasjonalforsamling som består av 169 representanter som har den regjeringen man i hvert fall tolerer – eller misliker minst. Det er den norske parlamentarismen. Hele denne klagesangen fra representanten Martinussen var egentlig krokodilletårer over at randpartienes utpressingsposisjon blir redusert, særlig det eksempelet hun tok frem, med at en mindretallsregjering fra Arbeiderpartiet må finne til enighet med

partier som står enda lenger vekk fra hovedstrømmingen i nasjonalforsamlingen.

Vi representanter er vant til at det er stemmeplikt i saker, hvor vi må treffe en beslutning mellom alternativer som sett fra representantens synspunkt ikke er helt ideelle, og leve godt med det. Politikk er av og til å velge det minste ondet. Jeg vil si at det er et stort fremskritt i retning av økonomisk disiplinering, som vår politiske kultur kan trenge mer av. Det er i dag slik at vi har en dobbelt så høy rente som våre naboland. Det dreier seg ikke bare om samfunnsmessige makroforhold, det dreier seg også om at man løser veldig mange problemer i denne sal ved å bruke penger veldig få andre parlamenter har, nemlig penger fra oljefondet. Min støtte går til alt som kan bidra til en disiplinering av økonomien. Det må vi selvfølgelig alltid regne med at Rødt og andre randpartier med spesialinteresser vil være imot.

Det jeg også vil bruke litt tid på, er at dette stortinget kan trenge en disiplinering når det gjelder hva vi bruker tiden til, og denne flommen av fremsatte forslag fra representantene selv. Reglementskomiteen og presidentskapet har en drøftelse av det store antallet private representantforslag som fremmes til behandling i Stortinget. I morgen vil sikkert presidenten på siste møtedag i sesjonen gi oss et imponerende tall over hvor mange saker vi har behandlet – proposisjoner, lovforslag, meldinger og andre saker. Har vi ikke vært flittige, er liksom undertonen, men problemet er at man på møtelisten for den enkelte uken kan se at det faktisk er flere dager med et flertall av representantforslag.

Jeg forsvarer at det skal være representantforslag. Problemet er at når disse vokser i mengde, opplever vi ved flere anledninger at Stortingets arbeidskraft blir avsporet fra de viktige meldingene, de som er utredet, der konsekvensene er veid for og imot, der statsråden også kan interpelleres med et krav om sannferdighet og fullstendighet, i motsetning til representantforslagene, som ofte inneholder beskrivelser av virkeligheten kanskje bare den representanten er enig i.

I mange sammenhenger – og dette er også reglementskomiteen inne på – er mange av disse representantforslagene egentlig ikke forslag til å forbedre vedtakene her i Stortinget. De er ledd i en personlig markedsføring som er blitt viktigere og viktigere i vår tid, hvor så mange tidlig er kommet inn i det politiske, og hvor det er om å gjøre å bygge opp sitt eget image fremfor å bidra til den kollektive meningsdannelsen som politikk egentlig er på sitt beste. Vi ser også at forslagsstilleren ikke engang har tid til å stille i salen for å forsvare forslaget her, for det har allerede tjent sitt formål: Man har fått et hyggelig oppslag.

Det som også er problemet med representantforslagene – i tillegg til at de kan inneholde helt uriktige pre-

misser – er at de representantene som ikke har funnet å kunne stemme for dem, blir fremstilt misvisende i presen i ettertid. Vedtaksformen «vedtas ikke» kan rett og slett bety at man sympatiserer veldig sterkt med dette forslaget, men at det akkurat er behandlet i budsjettet, eller at man føler at det fortsatt mangler en grundig overveielse – som nettopp ligger i de forslagene som kommer fra regjeringen, der man følger utredningsinstruksen og har et helt annet helhetsperspektiv. Det ser ut som veldig mange av forslagsstillerne synes det også er utmerket at man kan gå rundt og reklamere med vedtaksformen «vedtas ikke», som om resten av kollegaene da er hjerteløse eller ikke vil løse akkurat dette problemet, og så kan man bruke det i valgkampen.

Ettersom retten til å fremme forslag sies å være en stor demokratisk rettighet, må jeg si at det i vår tid, hvor så mye forskjellig informasjon flyter, også er et poeng at folk kan orientere seg om hva som ligger bak henleggesformen «vedtas ikke». Jeg vil anbefale at man i det videre går tilbake og ofte benytter – som man gjør i noen saker – «vedlegges protokollen», rett og slett for å si at vi ikke behandler den saken nå, ikke på de premissene, men vi har dermed heller ikke sagt at vi ikke deler forslagsstillerens anliggende.

Hvis vi ikke gjør noe med veksten i representantforslagene, blir Stortinget oppfattet som en uviktig resolusjonskvern. Man kan trøste seg med å si at de ikke er juridisk forpliktende, men de har allikevel i mange sammenhenger også en side mot regjeringsfølelsen. For det første ser vi at mange representanter ikke er kjent med maktfordelingsprinsippet, så mange av forslagene går ut på å instruere regjeringen i detalj om områder regjeringen skal holdes ansvarlig for.

Det andre er at de ikke har lest Grunnlovens bestemmelser om regjeringens enekompetanseområder. Det ville faktisk bryte med vår forfatning om forslagene hadde blitt vedtatt i den formen representanten har fremsatt dem. Da må vi også på et eller annet tidspunkt diskutere og kanskje ha noe mer enn en veileder som sier at man avskjærer representantforslag som er fremsatt flere ganger i samme sesjon, som i realiteten er behandlet i budsjettet, eller som i sitt innhold hører inn under budsjettet, fordi det har en utgiftsside de færreste forslagsstillere skjenker den ringeste tanke når de setter et ressurskrevende forslag. Det som gjelder å binde opp regjeringen i økonomiske disposisjoner som binder Stortinget ved senere anledninger, må alltid få et utløp i et budsjettinitiativ og ikke gjennom et representantforslag.

Vi er så heldige i vår norske kultur at vi har julaften to ganger i året. Vi har både budsjettbehandling om høsten og revidert budsjett om våren, som har utviklet seg til et lite nytt statsbudsjett, med anledning til nye ini-

tiativer av den typen Martinussen og andre av hennes meningsfeller vil benytte til å øke statens forpliktelser.

Til slutt vil jeg si at det er noe rituelt over dette at vi diskuterer reglementet på en av de siste sesjonsdagene. Jeg vet ikke om det har sammenheng med at så mange i presidentskapet slutter – de har vel tenkt at det neste Stortinget og presidentskapet ikke skal ha det bedre enn oss – men jeg mener at disse spørsmålene er alvorlige. Det gjelder både økonomisk disiplinering fremover, forlikene som skjer – med såpass store økonomiske virkninger, og hvor det ikke en gang føres protokoll – og i tillegg disse presseinitiativene jeg har vært inne på og belyst ganske utførlig. Jeg tror presidentskapet og Stortinget hadde vært tjent med at man angrep dette med mye mer enn bare det lille forslaget om en tidsfrist om våren, slik at man går mer inn på og vurderer om den veilederen som er vedlagt, skal bli en del av reglementet, ikke bare en veiledning, og i samsvar med det jeg har nevnt, også være mye strammere enn det som var foreslått.

Jeg tror også at hvis man kunne gjøre dette tidlig i perioden som kommer, sånn at man ikke behøver å vente til siste kveld med gjengen før man forsvinner hver til sitt for sommerferien, ville Stortinget og skattebetalerne være tjent med det. Det samme ville beslutningsgrunnlaget i det som vedtas.

Til slutt må jeg også minne om én ting, med eksempel fra den store diskusjonen vi hadde om Melkøya. Der var hele premissgrunnlaget en rekke representantforslag, men ingen av dem kunne gjennomføres uten å bryte norsk lov og den etablerte spillefordelingen mellom statsmaktene. Stortinget er ikke et overhus for forvaltningen i Norge. Stortingets pyramide, altså forvaltningspyramidetopp, slutter med regjeringen. Hvis noen av disse forslagene hadde fått flertall, hadde man trukket tilbake helt lovlige konsesjoner regjeringen hadde gitt. Stortinget ville altså gjort et ulovlig vedtak. Det er selvfølgelig ikke mulig, for representantforslagene er ikke juridisk bindende. Derfor hadde de vært nulliteter, men de hadde skapt usikkerhet om hvilke rammebetingelser man senere kunne vente seg.

Dette har store skadevirkninger. Dette er mer enn pedanteri, formalisme og prinsipptrytteri. Dette går ut på at vi får et funksjonelt institusjonelt folkestyre. Stortinget gjør viktige ting, men det må gjøre de viktige tingene Stortinget er satt til. Jeg tror at det er en grunn til at vi brukte så kort tid på forvaltningsloven, for det var i en tid hvor vi hadde innkurven full av representantforslag. Dette er i aller beste mening, for et bedre og mer funksjonelt demokrati i Norge, som det er mye godt å si om, men som vi kan gjøre stadig bedre.

Sofie Marhaug (R) [10:33:30]: Det er alvorlig at Arbeiderpartiet og Høyre nå forsøker å presse gjennom et

vedtak som kan få store negative konsekvenser for demokratiet. Jeg snakker om forslag til vedtak B I, altså det som dreier seg om hvordan man får, eller presser gjennom, et flertall for et budsjett som ikke har flertall. Det begynner med en utredning, ja, men det er ikke til å misforstå. Hensikten er å gjøre det lettere for mindretallsregjeringer å presse gjennom sitt budsjettforslag.

Det er en løsning på et problem som ikke finnes. Det er sunt og bra for det norske demokratiet at Stortinget – den øverste folkevalgte forsamlingen – har siste ord om budsjettet. Det har vi også god erfaring med i Norge. Det er ikke riktig at budsjettene eser ut. Høyre kan gjenta det så mange ganger de vil. De forholder seg ikke til de empiriske dataene representanter før meg, Sneve Martinussen fra Rødt og Fiskaa fra SV, har lagt fram. Høyre er rett og slett resistent mot de empiriske dataene på pengebruken i budsjettforlik i norsk sammenheng.

Resultatet av slike forhandlinger er mer demokrati, mer politisk debatt. Det gjør politikken mer relevant for folk i hverdagen. Konsekvensene av å presse gjennom mindretallsbudsjetter vil være – tror jeg – at vi beveger oss i retning av et topartisystem. Det tror jeg er drepende for det norske demokratiet fordi det vil ta livet av demokratiske strømninger som i dag fanges opp av mindre og mellomstore partier – partier som i dag kan være med og sette sitt preg på norsk politikk, ikke bare i regjering, men også i Stortinget.

Jeg forstår at dette er Arbeiderpartiet og Høyres våte drøm, men jeg vil be dem om å legge vekk sine egne drømmer til fordel for noe som er viktigere enn deres egne partipolitiske interesser, nemlig hensynet til et levende demokrati, et demokrati der ulike syn får komme til uttrykk i Stortinget, også i budsjettdebatter.

Jeg synes dessuten det er oppsiktsvekkende hvis dette forslaget, som det ikke er et reelt flertall for i denne sal i dag, skal bankes gjennom ved hjelp av presidentens dobbeltstemme. Det er et brudd på tilliten i det felles utbyttningssystemet vi har laget. Vi i Rødt hadde ikke hatt noen problemer med å stille med alle våre representanter i dag, men vi vet at andre ville hatt det. Det er heller ikke så rart på nest siste dag i sesjonen, på full fart inn i en valgkamp.

Dette vil være det minst demokratiske vedtaket jeg har opplevd i Stortinget i denne perioden. Hvis Arbeiderpartiet og Høyre misbruker makten sin i dag, mister jeg personlig noe av troen min på det norske demokratiet. Min tillit bygges ned. Det er kanskje ikke så farlig for alle i denne salen – greit nok – men jeg tror ikke jeg er alene om det. Det er nemlig ikke bare en følelse eller en bekymring jeg har. Dette vil reelt sett være et steg i retning av mindre demokrati – som gjennomføres av et mindretall i denne sal. Det er ikke et reelt flertall her, hvis alle hadde møtt til votering senere i dag.

Igjen vil jeg advare på det aller, aller, aller sterkeste: Ikke misbruk makten deres til å presse gjennom noe det ikke er et reelt flertall for i Stortinget. Det synes jeg ville være skandaløst.

Jan Tore Sanner (H) [10:37:49]: I fjor høst sendte jeg inn flere forslag til reglementskomiteen. Det som har skapt mest diskusjon, er forslaget om å åpne for alternativ votering over forslag til budsjettvedtak dersom ingen forslag har fått flertall, det vil si i situasjoner hvor en mindretallsregjering ikke lykkes i å fremforhandle en budsjettavtale.

Det er to grunner til at jeg har satt frem forslagene. Den første er egen erfaring etter å ha jobbet med statsbudsjett gjennom flere tiår, med flere perioder i finanskomiteen, fire år som forhandlingsleder under Bondevik II-regjeringen, og senere som finansminister. Jeg har sett at det blir stadig vanskeligere å komme frem til avtaler innenfor ansvarlige rammer.

For det andre: utviklingen i budsjettarbeidet. Det kan se ut til at suksess måles i stadig flere milliarder i økte utgifter uten reell inndekning. Vi har fått flere budsjettbehandlinger per år – ikke bare statsbudsjettet, men også revidert nasjonalbudsjett og nysalderingen er blitt nesten fullverdige budsjetttrunder. Dette skjer samtidig med at vi vil ha et mindre økonomisk handlingsrom i årene som kommer.

Det blir hevdet fra representanter fra Rødt at mindretallsregjeringer vil bruke dette til å presse frem sitt budsjettforslag. Så naiv går det ikke an å være. For en regjering vil det alltid være en fordel med en fremforhandlet budsjettavtale. Det gir forutsigbarhet gjennom hele året. Samtidig ser vi at mindretallsregjeringer blir presset svært langt av sine samarbeidspartier. I forliket om statsbudsjettet for 2024 ble utgiftene økt med over 10 mrd. kr. Også på skattesiden har det i enkelte år vært store endringer under forhandlingene. I forliket om 2021-budsjettet, som jeg som finansminister hadde ansvaret for, ble inntektene redusert med 6,9 mrd. kroner og utgiftene økt med 5,5 mrd. kroner. I tillegg kommer bindinger i form av verbalvedtak som også reduserer fremtidig handlingsrom.

De siste årene har det også blitt stadig vanligere at fristene for Stortingets budsjettbehandling brytes, og det har oppstått en praksis der rammevedtakene leveres som løse forslag kort tid før votering. Dette er uheldig av flere grunner, bl.a. fordi det gir opposisjonen og offentligheten liten tid til å vurdere konsekvensene av budsjettvedtakene før votering. Jeg er glad for at reglementskomiteen har tatt tak i dette.

Regjeringens perspektivmelding viser at handlingsrommet blir langt mindre fremover, samtidig som det vil være store behov for å ruste opp Forsvaret. Utviklin-

gen tilsier at tempoet som er etablert i utgiftsøkningene, ikke kan fortsette.

En mindretallsregjering som ikke oppnår flertall for budsjettet, kan stille kabinettsspørsmål. Dette ble sist benyttet høsten 2001. Terskelen for å fremme kabinettsspørsmål er svært høy. Det er derfor behov for å se på andre verktøy som kan gi en bedre balanse mellom regjeringspartiene og samarbeidspartier i Stortinget.

Denne debatten er ikke ny. Etter en dramatisk budsjettøst i 1998 drøftet professor Johs. Andenæs i en artikkel i Lov og Rett hvordan Stortinget kan håndtere situasjoner hvor det er krevende eller umulig å få på plass en budsjettavtale. Han anbefalte i 1998 alternativ votering mellom de forslagene som har sterkest støtte, som løsning. Hensynet til at ingen skal bli bundet i sin stemmegivning mente han måtte vike for hensynet til at en får budsjettvedtak innen de fristene forretningsordenen har stilt opp. Dette ble omtalt og drøftet i Makt- og demokratiutredningen fra 2001.

Jeg erkjenner at det også er argumenter mot en slik endring, og at flere spørsmål må utredes, bl.a. om det bør åpnes for at man kan avstå fra å stemme, men jeg er grunnleggende uenig i at forslaget er udemokratisk. La meg minne om at Stortinget har gitt kommunene mulighet til alternativ votering over årsbudsjettet. Dette handler mer om at Stortinget kan gi seg selv samme mulighet som Stortinget har gitt kommunene. Hvis man mener at det er udemokratisk i Stortinget, er det jo litt merkelig at man mener at det er demokratisk i kommunene. Jeg håper Stortinget i dag vil åpne for at forslaget kan utredes videre. Kunnskap er aldri feil.

Jeg vil også helt kort, i likhet med det representanten Michael Tetzschner pekte på, anbefale at fremtidige storting evaluerer og ser på omfanget av representantforslag, budsjettsspørsmål og andre spørsmål. Formålet må selvsagt ikke være å begrense representantenes mulighet til å reise saker, stille spørsmål og fremme representantforslag. Dette er viktige rettigheter i vårt storting og i vårt system, men jeg tror det er mange med meg som opplever at antall representantforslag er i ferd med å fortrenge nødvendig tid til å gå i dybden på lovforslag og stortingsmeldinger. Vi har også et ansvar for å sikre kvaliteten i arbeidet, og nå er det en fare for at volumet i saker går på bekostning av kvaliteten i arbeidet både i departementene og i Stortinget.

Jeg anerkjenner imidlertid at endringer må være godt utredet og godt forankret, og fremmer derfor ikke konkrete forslag, men overlater til fremtidige storting å ta dette innspillet videre.

Sverre Myrli (A) [10:45:10]: Aller først vil jeg bare gi min tilslutning til at kommunal- og forvaltningskomiteen nå blir digitalkomiteen i Stortinget på ordentlig,

og at spørsmål som har med digitalisering å gjøre, samles i kommunal- og forvaltningskomiteen, med mindre det er sektorspesifikke forhold. Det tror jeg er en lur opprydding.

Det var egentlig ikke det jeg ba om ordet til. Det jeg har lyst til å ta opp, er det representanten Tetzschner tok opp, og som også representanten Sanner var inne på, angående representantforslag i Stortinget. Jeg synes Tetzschner hadde veldig mange gode poenger. Jeg tror jeg må si, med Erna Solberg, at jeg kanskje ikke ville valgt akkurat de ordene, men det var veldig mange gode poenger.

Nå foretas det i realiteten ingen endringer i hvordan vi skal arbeide med representantforslag, men noe må gjøres. Stortingets representanter skal selvsagt ha mulighet til å fremme forslag, så vi må finne den balansen, men slik det er nå, hemmer det Stortingets arbeid. Vi nærmer oss vel nå nesten 300 representantforslag i dette stortingsåret, og jeg er ikke i tvil om at dette hemmer arbeidet med andre saker, som Sanner var inne på. Selvfølgelig medfører et så stort antall representantforslag at det går ut over Stortingets arbeid med viktige lovproposisjoner og stortingsmeldinger – uten tvil, når det er et så enormt antall representantforslag.

Jeg har ikke løsningen, men noe må gjøres, og det må neste storting gjøre. Realiteten er jo at representantforslag egentlig har mistet hensikten sin i det øyeblikket de er fremmet. Det er jo som regel presseoppslaget, publisiteten og det å få fram hva partiet eller representanten er for, som er poenget med et representantforslag. Veldig ofte er representantforslaget ikke særlig interessant eller aktuelt når det er fremmet på Stortingets talerstol, men da begynner arbeidet – her på huset og i departementene.

Noen prater om å kutte i offentlig administrasjon og kutte i byråkrati. Jeg skulle likt å vite hvor mye arbeid, hvor mange timer og ukesverk som går med i departementene til å svare ut og komme med innspill når Stortinget ber om det på representantforslag, og – vi kan fortsette – arbeidet som går med her på huset.

Denne våren har vi opplevd at komiteen har forbedret og brukt mye tid på å lage innstilling, representantforslaget kommer til debatt i plenum, og så er ikke forslagsstillerne engang til stede i plenum og argumenterer for forslagene sine. Sånn kan vi rett og slett ikke ha det. Det må være mulig f.eks. å samle representantforslagene i færre debatter i løpet av året, det må være mulig å se på om det er nødvendig med fullverdige komitéinnstillinger til alle representantforslag, og i det hele tatt å se på hvordan vi gjør det.

Til og med i dag er det fremmet representantforslag, den nest siste dagen i sesjonen – og jeg ser at forslagsstiller er til stede. Hva i all verden er poenget med det? Det

forslaget vil jo ikke engang bli behandlet i Stortinget. Det er regulert i forretningsordenen § 48, som igjen baserer seg på bestemmelsen i Grunnloven § 80. Når et representantforslag fremmes før et stortingsvalg og vi skal gå inn i en ny periode, bortfaller det representantforslaget. Representantforslag som er fremmet i dag, kunne egentlig bare blitt plassert i den kurven der borte, men det skaper arbeid for administrasjonen. Det er kanskje ikke så veldig mye arbeid, for nå blir det jo ingen komitébehandling og ingen plenumsbehandling av det forslaget, men hva er poenget? Dette må det ses nærmere på.

Det er kanskje en liten bedring eller hjelper noe at fristen for å fremme forslag settes til 31. mars i stedet for til 10. april. Jeg må presisere at det er ingen frist, men det er en frist for at forslaget skal kunne påregnes å bli behandlet. Forslag kan jo fremmes når som helst – til og med i dag – og det er helt i orden for representantforslag.

Jeg ser at det argumenteres for at den fristen også bør gjelde proposisjoner og meldinger, og det må jeg si at jeg er noe skeptisk til. Jeg skjønner ikke begrunnelsen for at fristen for proposisjoner og stortingsmeldinger også skal framskyves til 31. mars for å kunne påregnes å bli behandlet i stortingssesjonen. Det er greit nok, jeg skal ikke fremme noen andre forslag, men jeg tror nok vi kommer til å oppleve at det nå vil komme mange saker fra regjeringen – uansett regjering, uansett farge, uansett sammensetning – etter fristen for å kunne påregnes å bli behandlet. Vi prøver likevel. Uansett: Jeg er helt sikker på at det neste stortinget vil måtte gjøre noe med hvordan vi heretter skal behandle representantforslag.

Irene Ojala (PF) [10:51:26]: Demokrati skal koste. Demokrati tar tid. Demokrati krever aktiv deltakelse fra innbyggerne, fra folket, i møte med politikere her på Stortinget. Vi politikere må være villige til å bruke den tiden, og vi må være villige til å jobbe hardt. Det finnes ingen kvikkfiks. Det er folkedemokratiet som har lånt Pasientfokus og meg rød stol nummer 41 her i stortingssalen. Jeg har aldri vært politiker før, men folkedemokratiet bestemte at jeg skulle dra hit, og derfor skal jeg si noe på deres vegne.

I Norge har vi tre statsmakter: Stortinget, regjeringen og domstolene. De tre statsmaktene har ulike oppgaver. Maktfordelingsprinsippet, der Stortinget er lovgivende og bevilgende makt, regjeringen er utøvende, og domstolene er dømmende, er fundamentet i vårt demokratiske styresett.

Stortinget er altså bevilgende makt formelt sett, og Stortinget må også ha den reelle makten. Det er grunn til å frykte at en maktforskyvning fra storting til regjering vil skje nå, og det vil være i strid med maktfordelingsprinsippet dersom Stortingets mulighet til å bestemme

over postene i statsbudsjettet svekkes. Det er ikke slik at regjeringens budsjettforslag skal vedtas sånn helt uten videre fordi det skal være enkelt og gå kjapt. Demokratiet skal ikke være kjapt, det skal være ordentlig. Det skal være til beste for folket, ikke for at vi her skal ha en enklere hverdag.

Regjeringen er utredende og forberedende organ, men Stortinget er altså det bevilgende organ. Det er riktig, jeg kan ikke gjenta det mange nok ganger. Vi i denne sal skal ivareta folkets stemme, og derfor er det også viktig at representantforslag blir lagt fram. Når regjeringen og makten har oversett menneskene i Norge, er vi nødt til å stille spørsmål på andre måter. Dersom Stortinget kan presses til å vedta eller ikke vedta et ferdig budsjett-opplegg fra regjeringen uten mulighet til å gjøre egne vurderinger og justeringer, har Stortinget gitt for mye makt fra folket til regjeringen. Jeg synes faktisk det er litt underlig at Arbeiderpartiet og Høyre er de to partiene som legger fram og står på for et sånt forslag. Har de det så travelt? Det må jeg få lov til å spørre om.

Så en liten digresjon, og også til ettertanke: Vi nærmer oss stortingsvalg, og alle partier her i denne sal har en politikk om helse og sykehus, men hva hjelper det når Stortinget innførte helseforetaksloven i 2001, som gjør at helseforetakene gjør det de vil, uten at Stortinget kan gripe inn? Vi har gjort mange vedtak her i Stortinget som helseforetakene ikke har fulgt opp, fordi vi har gitt dem autonomi. Det er et problem at Stortinget har gitt fra seg styringsrett til helseforetakenes styrer, og ikke i et demokratisk valg, for vi velger ikke helseforetakenes styrer, vi velger politikere. Her forsømte det norske storting seg i 2001, og vi kan ikke gå i den fellen igjen. Vi kan ikke gi fra oss makt til den til enhver tid sittende regjering. Det er Stortinget som bestemmer, og regjeringen skal utføre.

Pasientfokus vil stemme for presidentskapets tilråding, med unntak av forslagene i tilråding A I § 43 tredje ledd nytt tredje og fjerde punktum, om at budsjetttramme-forslag ikke kan fremmes løst, samt forslaget i tilrådingens B I, om å utrede en løsning til alternativ votering over forslag til budsjettvedtak. Det er gode intensjoner bak forslaget om at budsjetttramme-forslag ikke kan fremmes løst, for det har vært en utvikling her som ikke er god, men det er som sagt den måten vi har for å utøve vårt demokrati, og vi forbeholder oss retten til å kunne stille representantforslag når vi vil. Når det blir for rigid, må vi ha fleksibilitet. Jeg vet nesten ikke hvordan jeg skal uttrykke demokratiets betydning i Norge. Jeg ser en glidning hvor vi begynner å nærme oss land vi nesten ikke vil ta i vår munn, og heller ikke sammenligne oss med.

Når det gjelder tilrådingens B I, stemmer altså ikke Pasientfokus for forslaget. Jeg vil tvert imot advare sterkt mot en slik løsning, som man sikkert har forstått. Det er riktig og sunt at det skjer reelle og grundige forhandlin-

ger i Stortinget om statsbudsjettet, og at alternativet til budsjettenighet er kabinettsspørsmål og regjeringsskrise. Da er det opp til regjeringen om de er modige nok til å stille kabinettsspørsmål, eller om styringsviljen er større enn sunt er.

Jeg vil avslutte med noe som ikke er parlamentarisk riktig: Jeg har en mistanke om at mange politikere i denne sal har vært her for lenge. Det er nok på sin plass at enkelte begynner å gjøre en annen jobb, nær folket, så man ikke mister den kontakten vi er her for å ivareta. Det er folkedemokratiet som er selve hovedårsaken til at vi er her på Stortinget, og demokratiet i Norge må ivaretas.

Jeg synes også det er litt underlig når jeg hører representanter fra Høyre og Arbeiderpartiet peke på Rødt som det store problemet. Det er mange ting jeg ikke er enig med Rødt i, men de står i hvert fall opp for folket, og det tenker jeg at de to største styringspartiene, som har vært de mest styringsvillige siden krigen, holdt jeg på å si, må ta innover seg. Det er lurt å lytte til folket.

Anja Ninadotter Abusland (Sp) [10:57:15]: Reglementskomiteen har fremmet viktige forslag om Stortingets arbeidsformer, men i denne debatten er det ett forslag som vekker dyp bekymring. Jeg snakker selvfølgelig om forslaget om alternativ votering i budsjettbe-handlingen. Arbeiderpartiet og Høyre ønsker å utrede en ny prosess, der Stortinget til slutt stemmer over kun de to budsjettforslagene som får flest stemmer. Bakgrunnen sies å være et ønske om å hindre at småpartier driver opp kostnadene, og såkalt sikre mer helhetlige og ansvarlige budsjetter.

Dette forslaget bryter grunnleggende med norsk parlamentarisk tradisjon – at budsjettet som vedtas i Stortinget, skal ha et flertall bak seg. Norge har ikke et topartisystem, og ved forrige valg hadde ikke Arbeiderpartiet og Høyre et flertall av velgerne bak seg. Dette forslaget tvinger andre partier, som representerer et flertall av norske velgere, til å støtte et budsjett de verken har påvirket eller støtter. Det er stikk i strid med velgernes vilje og demokratiets mangfold.

Forslaget truer med å føre til stadig nye omkamper gjennom budsjettåret. Flertallet på Stortinget vil ikke føle seg forpliktet av et vedtatt budsjett de ikke har vært med og forme i reelle forhandlinger.

Den virkelige kostnaden med dette forslaget er ikke økonomisk, men ligger i tilliten i samfunnet, mellom folk og folkevalgte og mellom folkevalgte og regjering. Tilliten til våre demokratiske institusjoner er selve fundamentet i vårt samfunn. Når velgerne har gitt en stemme til ulike partier på Stortinget, må dette reflekteres i de beslutningene som tas.

Kompromiss og forhandling er ikke et svakhetstegn, men en styrke i et mangfoldig demokrati som Norge.

Det sikrer at et bredere spekter av stemmer og interesser blir hørt, og at vedtak fattes med forankring og bred støtte.

Det har blitt sagt fra talerstolen i dag at dette kun gjelder hvis man ikke finner enighet i forhandlingene. Ja, det er kanskje teknisk riktig, men det betyr også at den til enhver tid sittende mindretallsregjering kan si at den ikke har mer å gi, og at man vil ta det i Stortinget, istedenfor at alle parter i forhandling sitter med den samme grunnleggende forståelsen, nemlig at man forhandler til man blir enig, og at flertall er flertall.

Jeg synes også at debatten om representantforslag har vært interessant. Hvordan kan vi bruke representantforslag som det demokratiske verktøyet det faktisk skal være, samtidig som vi ivaretar fellesskapets ressurser? Dette håper jeg kan være starten på noen samtaler mellom partigruppene, for mye kan også løses gjennom å snakke sammen. Det blir opp til neste storting å ta denne ballen videre.

Til slutt: Jeg mener det er synd at en så viktig debatt som dette nesten blir forbigått i stillhet nå i innspurten av denne perioden.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:00:57]: Høyres tidligere finansminister, Jan Tore Sanner, har lagt fram et tilforlatelig forslag, et tilforlatelig forslag om endring i Stortingets forretningsorden. Det foreslås alternativ votering mellom ulike statsbudsjett dersom ingen forslag har fått flertall. Dette innebærer at de to forslagene med flest stemmer settes opp mot hverandre, slik at Stortinget må votere for ett av forslagene.

Begrunnelsen til representanten Sanner er at utgiftsøkningene under forhandlingene om de årlige budsjettene er blitt langt mer omfattende etter pandemien, og representanten Sanner kritiserer at det i praksis har foregått en maktforskyvning fra regjering til Stortinget ved behandlingen av budsjettet. Ja, det er problematisk – at Stortinget får mer makt. Sanner mener at forslaget vil bidra til en bedre budsjettbalanse. Det betyr mindre utgifter for staten til folk og næringer i Norge. Representanten Sanners hovedpoeng er at han vil endre hele budsjettprosessen i Stortinget ved at – og det er viktig – ulike regjeringers alliansepartnere i Stortinget får mindre makt. Ulike alliansepartnere regjeringa har i Stortinget, skal få mindre makt. Stortingets forretningsordens § 43 skal få et nytt åttende ledd og et nytt niende ledd, for dem som ønsker å se på forslaget.

Høyres forslag vil tvinge de andre partiene til å støtte budsjettforslagene til de to største partiene på Stortinget, og det har fram til i dag vært Arbeiderpartiet og Høyre, for ellers blir altså utgiftene over statsbudsjettet for høye.

For Høyre er det et overordnet mål å ta ut mest mulig av den økte verdiskapingen i samfunnet som privat konsum, og det offentliges andel skal holdes mest mulig nede, uansett samfunnsøkonomiske behov, innenfor den til enhver tid politiske situasjonen. Dette er derfor klassisk Høyre-politikk. Høyre skal nå institusjonalisere dette ved å utrede endring av Stortingets forretningsorden, for derfor altså å endre maktforholdet ved Stortingets behandling av budsjettet.

Det interessante er at Arbeiderpartiet er enig i en sånn kurs og ønsker å få det utredet, men i salen nå er Arbeiderpartiet fraværende, med unntak av representanten Sverre Myrli. Forslaget Arbeiderpartiet nå støtter, har altså ikke mange forsvarere her i salen i dag. Det er meget interessant å observere.

Senterpartiet er sjølsagt mot forslaget. Som for alle andre temaer, er det Stortinget som gjør vedtak, og da må partiene gå i drøftinger. Det gjelder også vedtak om budsjettspørsmål. Partiene må kunne stemme for det de er for, og mot det de er mot. Det har blitt banket inn fra presidenten her i alle de årene jeg har vært her. Partiene på Stortinget må kunne forhandle med andre partier, lage kompromisser og fremme alternative forslag som kompromissforslag.

Mener Arbeiderpartiet også at dagens forretningsorden gir et dårlig statsbudsjettresultat ved at Arbeiderpartiet forhandler fram en budsjettavtale med sine alliansepartnere, det en går til valg på at skal være alliansepartnere, det som skal være en rød-grønn allianse? Hvis en mener at det gir et dårligere statsbudsjettalternativ, bør jo Arbeiderpartiet snarest invitere til budsjettssamarbeid. Med hvem da? Jo, med Høyre – snarest invitere til det. Med min erfaring er jeg rimelig sikker på at en sånn synliggjøring av enigheten mellom det folk tror er hovedmotstandere i den økonomiske politikken, knapt kommer til å skje. Det kommer knapt til å skje. Derfor bør Arbeiderpartiet avvise forslaget fra Sanner og selv sagt styrke – og ikke svekke – Stortingets arbeid sammen med sine alliansepartnere.

Forslaget fra Sanner representerer en maktarroganse fra Arbeiderpartiet og Høyre og må avvises. Hvis det blir vedtatt, skal det bli interessant å følge med for å se når Arbeiderparti-ledelsen får kalde føtter og trekker seg fra denne seilasen.

Så var det temaet representantforslag: Representanten Sverre Myrli sier at representantforslag og omfanget av dem nå trenerer Stortingets arbeid. Det er uvirkelig å høre fra en representant som har 23 år og 318 dager her på Stortinget som folkevalgt, at representantforslagene trenerer Stortingets arbeid. Representanten Tetzschner er i samme gate. Han sier at Stortinget nå må disiplineres, at nå må vettet komme inn i stortingssalen.

Ja, jeg kan være enig i det, men det er fritt fram her å si hva en mener. Det er også fritt fram å foreslå akkurat de representantforslagene en har på hjertet, hvis en tør det. Sånn er styrken og svakheten i demokratiet. En har en frihet til å foreslå og fremme lite nyttig arbeid, så klart har en det, og så kan en prøve å stoppe det nyttige arbeidet med regler og forhindre at Stortinget blir en uviktig resolusjonskvern.

Etter mine snart 24 år her er jeg enig i at det er altfor mye snakk om ting som er mindre viktig, men det vi kan motarbeide det med, er jo å ta opp temaer som er viktige – at noen tar opp temaer som er viktige, at en inviterer til en større debatt, at en inviterer til lengre debatter, og at en inviterer til lengre taletid. Nå er det knapt en diskusjon hvor en kan holde på i 15 minutter, som vi gjør nå. Det er stort sett bare 3 minutter. Det har blitt en farsott, hvor det er treminuttersinnlegg i de store, viktige diskusjonene.

Det er nærmest sånn at stortingsrepresentantene klorer på veggen for å komme inn i dette huset, og når en har kommet inn her, så klorer en på veggen for å komme ut. En skal engasjere seg minst mulig her fra talerstolen. Dette må vi ta et oppgjør med. De som klorer på veggen for å komme inn, må pinadø – unnskyld uttrykket, president – bruke tid her på Stortingets talerstol, for det er vårt privilegium, og da må vi diskutere det som er det viktigste.

Hva er alternativet? Alternativet vi må arbeide for, er nyttig bruk av våre krefter, og da må vi invitere til hva som er viktigst å ta tak i. Hva vil vi med fiskeripolitikken? Hva vil vi med Nav? Hva vil vi med arbeidsavklaringspengene? Hva vil vi med å styrke bistanden for mennesker som har store rus- og psykiatriproblemer? Jeg var med på debatten etter Riksrevisjonens rapport om det store problemet som ligger der. Det var en overfladisk debatt. Det var ingen grundig debatt som i virkeligheten vil rette opp situasjonen for de menneskene som virkelig trenger fellesskapet.

Vi må altså ha større debatter. Vi må etablere en felles virkelighetsforståelse, få overhøyde over temaet, og så må vi kraftsamle om nye tiltak for å gjøre ting bedre. Da trenger vi mer diskusjon, og den vil kreve mer krefter. Dermed blir det mindre tid på uviktige forslag. Det er mitt siste sukk her at dette må til, for vi utvikler oss i feil retning hvis vi ikke tar tak i det som er de store, viktige sakene, og det er vårt felles ansvar.

Marie Sneve Martinussen (R) [11:10:35]: Jeg trodde kanskje det var en uskreven regel om at man ikke brukte de 15 minuttene, derfor fordelte jeg temaet mitt på to innlegg, men nå skjønner jeg at jeg har kommet i en ordentlig debatt med gutta boys, så da skal jeg jaggu gjøre det, jeg også.

Jeg vil benytte anledningen til å takke reglementskomiteen for deres arbeid. Rødts representant Hege Bae Nyholt har deltatt der, og komiteen har gjort et veldig godt arbeid. Jeg vil også spesielt trekke fram noe jeg kuttet i stedet av tidshensyn, men nå tar jeg alt sammen: Rødt er veldig glad for at presidentskapet stiller seg bak det initiativet Rødt hadde om at de må gjennomgå hvordan Europautvalget i Stortinget fungerer, for Stortinget, altså vi folkevalgte, må kunne få ta stilling til EØS-saker før de er avgjort. Altså: Før sakene er avgjort på bakrommet mellom regjeringen og EU, må vi i Stortinget kunne ta stilling til dem. Vi mener også at mer involvering tidligere vil gjøre det mulig å benytte dette famøse handlingsrommet i EØS-avtalen, som vi fortsatt leter etter med lykt og lupe, og at en sånn gjennomgang av Europautvalget vil være en viktig del av det. Det er et gjennomslag for Rødt, og det er vi glad for, men det er også en alvorlig erkjennelse av at det som er Stortingets organ for konsultasjoner om Norges EU-politikk, ikke har fungert sånn som det skal fram til nå. Vi kommer til å følge med på dette videre og bidra aktivt til at Stortinget, altså de folkevalgte, får hånda på rattet i Norges forhold til EU. Det trengs hvis vi skal forsvare og styrke folkestyret, så det gleder vi oss til å gjøre i neste periode – når den jobben skal gjøres.

Så til det som er den store debatten her: Det var vel representanten Myrli som sa at han ikke ville brukt akkurat de ordene Tetzschner brukte. Jeg er glad for at Tetzschner brukte de ordene, for noen ganger er det godt å få rene ord for pengene og skjønn hva dette egentlig handler om. Høyre har alltid representert en samfunnsklasse som har hatt makt, og som ikke har hatt lyst til å gi den makten fra seg. Vi ser det gjennom Norges lange historie, med innføringen av parlamentarismen for 141 år siden – mot høyre regjeringens vilje – og utvidelsen av stemmeretten mot Høyres vilje. Også den gangen var det med en økonomisk begrunnelse: De som representerte de øverste samfunnslagene, var redde for at et flertall av folket ville innføre skatter og avgifter for de rikeste, fordi flertallet jo kunne bestemme. Det var skummelt for samfunnsinteressene Høyre representerte.

Derfor er det ikke så rart at Høyre også denne gangen ønsker seg en «disiplinering» av demokratiet. Det er det ordet som er blitt brukt av både representanten Tetzschner og representanten Sanner, at vi må disiplinere. Det er et så forstokket og gammeldags syn på samfunnet at jeg er glad for at vi har en evig fornyelse både i Norge og i vårt folkevalgte organ her på Stortinget. Som representanten Ojala var inne på, handler demokratiet nettopp om at folkeflertallet skal kunne bestemme. Ja, det er ubehagelig hvis man ikke lenger har folkeflertallet i ryggen, men man kan ikke løse det ved å skulle presse gjennom ens eget budsjett. Jeg reagerer også på at repre-

sentanten Sanner snakker som at dette med budsjettet er som alle andre saker – altså mange representantforslag og masse greier. Stortinget har to hovedoppgaver: vedta lover og vedta budsjett. Det er Stortingets hovedoppgaver. Derfor skal vi selvsagt også vedta et budsjett, og det budsjettet skal ha flertall bak seg i Stortinget, ikke presses gjennom.

Det ble trukket opp her av representanten Sanner at kommunene får lov til å votere alternativt. Vet representantene hva kommunene også får lov til? Jo, å votere post for post – altså at man i forbindelse med budsjettet kunne sagt at det flertallet får denne posten, mens det flertallet får den posten. Hvordan hadde en sånn budsjettbehandling sett ut i Stortinget, med ett flertall for å hente inn alle inntektene og et annet flertall for hvordan man skal bruke det? Hvis man ønsker seg forutsigbarhet og styringsdyktighet i den økonomiske politikken, er jo det fullstendig galskap. Det henger så klart også sammen med muligheten for alternativt votering, og vi har sett at det har vært brukt. Det seneste eksempelet var i Oslo, der man hadde en sånn post-for-post-votering se nest denne uka.

Sverige er et land det også pekes på i diskusjonen. Det som har skjedd i Sverige, er at når man ikke har et budsjettforlik, der flere partier føler seg bundet av det gjennom året, da er det ganske fristende for alle partier å komme med gode saker – i mars, i oktober. Det som har skjedd i Sverige, er at flere av de sakene har fått flertall, og man har endt opp med å bruke mer penger, fordi man ikke hadde et budsjettforlik.

Det ble tatt opp her at jeg er naiv. Representanten Sanner, som har gått, mente at jeg var naiv fordi jeg ikke skjønnte at en regjering har lyst til å ha et flertall bak seg. Det er klart at en regjering har lyst til det. Rødt har også lyst til å ha et flertall i folket bak seg helt alene og bestemme alt, men hvorfor mener Sanner at Høyre må ha muligheten til å presse gjennom sitt budsjett – uten flertall – hvis de ikke skal bruke det? Det er selvsagt fordi også Høyre forstår at det ligger en makt i det, og er det noe som er naivt, er det ikke å forstå at det finnes makt i samfunnet, og også makt i politikken.

Dette koker egentlig ned til en veldig klar forståelse av Høyres ønske her. Rentepolitikken blir tatt opp. Jeg sto i vandrehallen for to dager siden og hørte Høyres og Fremskrittspartiets representanter si at det ikke blir noe rentekutt nå fordi det er blitt et budsjettforlik med SV og Senterpartiet. Jeg måtte kommentere det ut og inn. Det ble rentekutt. Det har jo ingenting med saken å gjøre. Det er helt fullstendig irrelevant. Når det gjelder den økonomiske politikken, finanspolitikken, hvor mye penger man bruker, er det en stor ideologisk skillelinje i Stortinget, i folket, mellom høyresiden og venstresiden, og store interesser står på spill, men det handler jo ikke

om voteringsordene på budsjettet. Det handler om store politiske uenigheter som Rødt aldri er redd for å ta opp, og som vi gjerne tar opp, men jeg vil gjerne gjøre det i åpent lende og uten triksete løsninger for å få gjennom eget budsjett.

Det største mysteriet for meg etter denne debatten er hvorfor Arbeiderpartiet støtter dette forslaget, for Arbeiderpartiet har historisk representert de samfunnsklassene som ikke har hatt makt. Det er arbeiderbevegelsen som har kjempet gjennom det demokratiet vi har i Norge i dag. Den siste utvidelsen av stemmeretten var nettopp til dem som gikk på fattigstøtte, dem som var nederst ved bordet. Som det har blitt sagt her: Jeg håper fortsatt at man avstår fra å bruke dobbeltstemmen sin og ikke får gjennom dette forslaget. Hvis det går gjennom, sier jeg som Lundteigen: Jeg er veldig, veldig spent på når dette blir avslørt som veldig dårlig Høyre-politikk, og ikke i tråd med verken Arbeiderpartiets eller arbeiderklassens interesser.

Grunde Almeland (V) [11:17:25]: Det er til tider ganske slitsomt å være stortingsrepresentant. Det kan være lange kvelder, det kan være forhandlinger, man kan være fryktelig frustrert over at de representantene som ikke kommer fra ens eget parti, av en eller annen grunn ikke er enig med deg, og at man trenger å bruke ganske mye tid på å komme fram til kompromisser – hvis man i det hele tatt klarer det. Likevel er det sånn at når man kommer til budsjettene, klarer man alltid av en eller annen merkelig grunn å komme til en form for kompromiss, og det er jo fordi vi er tvunget til å gjøre det. Det dette forslaget som har vært mye diskutert her i dag, legger opp til, er egentlig å skulle slippe å ha det så slitsomt som stortingsrepresentant.

Jeg tåler å bli litt sliten, for jeg er tross alt valgt inn i et verv. Dette er ingen karriere, dette er et verv man låner for en tid, og da har man råd til å bruke den energien som trengs, til å representere de folkene vi er valgt inn for, og gjøre den jobben som kreves på Stortinget. Venstre kommer selvsagt ikke til å stemme for dette forslaget, B I i innstillingen.

Det er andre ting som også kan føles slitsomt, og det er å behandle en stor mengde representantforslag i løpet av en periode. Jeg har i denne perioden hatt gleden av ikke bare å lede familie- og kulturkomiteen, men også å sitte i kontroll- og konstitusjonskomiteen, og har med det hatt ansvar for ganske mye og en stor mengde saker på vegne av mitt parti. Jeg kan påpeke at i de to komiteene jeg sitter, har Arbeiderpartiet til sammen seks stortingsrepresentanter, som skal fordele ansvaret for de samme sakene jeg har ansvar for alene, men jeg tåler å sitte oppe litt om natten for å klare å behandle de forslagene som faktisk ligger der. Det å skulle begrense den

rettigheten vi har til faktisk å fremme politikk vi mener skal gjennomføres i Norge, synes jeg man skal være grunnleggende skeptisk til.

Vi har allerede ganske stort handlingsrom til å forenkle behandlinger og gjøre ting på en mer effektiv måte. Det har komiteene allerede full mulighet til i dag. Det er kanskje stor forskjell på hvordan de ulike komiteene praktiserer dette, altså hvor mye arbeid man legger ned i det, og hvordan man samarbeider om innstillinger, men til syvende og sist synes jeg at det å karikere representantforslag som ene og alene en form for utspill, mangler noe respekt for at vi tross alt er representanter her inne som representerer ulike interesser i befolkningen som fortjener å bli belyst, og som fortjener å bli debattert i nasjonalforsamlingen.

Mange av de representantforslagene som har kommet i løpet av denne perioden, synes jeg er ganske håpløse, men det at jeg ikke deler virkelighetsoppfatning med alle mine medrepresentanter, er jo ikke et grunnlag for at de representantforslagene ikke skal kunne få se dagens lys, eller bli tatt seriøst av meg som representant. Det påhviler meg et ansvar som stortingsrepresentant også å ta representantforslag jeg mener til tider ikke er like seriøse, seriøst, fordi jeg skal forklare hvorfor mitt standpunkt er et annet. Den jobben mener jeg at vi alle helt fint klarer å ta oss råd til – i hvert fall partier som har ganske mange stortingsrepresentanter å fordele ansvaret på.

Jeg er åpen for at man diskuterer bl.a. hvordan man kan fordele saker godt utover et år, eller andre ting, for å sørge for at vi tar den tiden som trengs. Derfor er jeg også glad for det som faktisk er gjort i forretningsordenen, med å se på frister for når man skal levere inn for å kunne få ting behandlet.

En refleksjon jeg har gjort meg som komitéleder, er at jeg for første gang i denne perioden opplevde å sitte i et komitémøte og ikke ha en eneste sak fra regjeringen til behandling i komiteen. Når det da samtidig er ganske mye vi som representanter opplever at er presserende å gjøre noe med, er det naturlig at det fraværet av initiativer fra regjeringen også produserer noen representantforslag her i Stortinget. Man kan diskutere hvor nødvendig det er å ha den type opphold, og hvor nødvendig det er å samle en så stor mengde store og viktige saker helt til slutten av en stortingsperiode, sånn at man blir veldig presset på tid for å få behandlet dem, men til syvende og sist synes jeg at vi kan ta oss råd til å gjøre den jobben.

Det har også vært diskutert hvor mye taletid vi skal ha i saker. Jeg tror, igjen, at dette er noe komiteene i dag har ganske gode diskusjoner på. De sakene som har veldig kort taletid, er stort sett saker der det ikke er nødvendig med veldig store og omfattende debatter, gjerne fordi man i flertall har funnet sammen i en form for kon-

sensus på en lang rekke viktige punkter. Jeg oppfordrer alle representanter til å ha gode diskusjoner i sine komiteer om hvordan nettopp det gjøres. Min opplevelse som komitéleder er i hvert fall at når vi ønsker oss et mer omfattende taleprogram, som forretningsordenen også tillater, har presidentskapet vært veldig velvillig til å imøtekomme nettopp det.

Jeg vil også bare kort nevne det forslaget som nå ser ut til å bli vedtatt, den nye § 27 b, om samiske interesser. Jeg er veldig glad for at det skal vedtas nå. Det er resultatet av en ganske omfattende prosess vi har hatt i denne perioden, med sannhets- og forsoningskommisjonen, som jeg selv har vært en del av i kontrollkomiteen. Jeg er veldig glad for at vi også her i dette rommet tar inn over oss det ansvaret vi har for sannhet og forsoning, og sørger for at vi i framtiden har bedre prosesser enn det vi har hatt for å ivareta samiske interesser, og for å få diskutert de interessene grundig og godt.

Helt avslutningsvis vil jeg bare si at jeg også er glad for den endringen som gjøres i min egen komités ansvarsfordeling. Der går vi fra å skulle ha ansvar for likestilling mellom kjønn til generell likestilling. Det har det i praksis vært over lengre tid, men jeg synes det er en fin og artig påminnelse i den uken vi er inne i nå, om at likestilling er bredere.

Michael Tetzschner (H) [11:25:12]: Vi har snakket en del om representantforslag, men jeg tegnet meg av en annen grunn. Det var på grunn av representanten Ojala, som jeg synes er en meget sympatisk representant, og som minner oss om de mulighetene som er også utenom det etablerte partisystemet for å nå frem og bli respektert.

Hun sa imidlertid noe om helseforetaksmodellen som er i ferd med å feste seg som nærmest allmenn kunnskap om rollefordelingen mellom storting, statsråd og helseforetak når det gjelder ansvarsforhold, og som er skadelig. Man kan nemlig ikke bruke, hvis Stortinget skulle ønske det, helseforetaksmodellen som en begrunnelse for ansvarsfraskrivelse under henvisning til at dette er fullmakter som Stortinget har gitt fra seg med endelig virkning. Det er en utbredt oppfatning, men ikke desto mindre en feiloppfatning.

Det henvises ofte til helseforetaksmodellen, som er 24 år i år – den kom i 2001. I 2012 fremmet den daværende Arbeiderparti-regjeringen en lovproposisjon for Stortinget som presiserte at Stortinget kan treffe vedtak om enhver disposisjon i ethvert helseforetak, også i de regionale helseforetakene. Det er også logisk, for statsråden er jo foretaksmøtet i egen person, akkurat som vi har 100 pst. eide aksjeselskaper hvor statsråden er generalforsamling. Det er parallellen der. I motsetning til blandede aksjeselskaper, hvor man må ta hensyn til pri-

vate investorer, er helseforetakene 100 pst. statsforetak, og dermed ligger de i styringslinjen for statsråden, og også potensielt i styringslinjen for Stortinget.

Jeg mener at en av de tingene Stortinget – antakelig det neste stortinget – kommer til å diskutere, er alle de rapportene man har fått fra Riksrevisjonen. De kommer jo stykkevis og delt – det kan være om IT-systemer, det kan være om utbygging som ikke har gått slik den skulle – og når det summeres opp, må Stortinget til slutt spørre seg selv om helseforetaksreformen og organiseringsformen er så hellig som man tror. Dette er bare ment som en forklaring, eller som et ønske om å forebygge en forestilling om at helseforetaksmodellen er et område hvor Stortinget ikke kan gripe inn, og dermed betyr det at Stortinget er ansvarlig.

Stortinget kan også godt bli minnet om et annet område: Det er ikke er lenge siden Stortinget nærmest hadde som en sommerføljetong at man ønsket potensielt å gripe inn i en ansettelse som var gjort av Norges Banks hovedstyre. Der er realitetene helt annerledes, for der har Stortinget med vitende og vilje i sentralbankloven organisert Norges Bank som landets sentralbank utenfor Stortingets styringslinje. Hvis man skal saksøke Norges Bank for noe, må man altså ikke saksøke staten, men Norges Bank som egen juridisk person. Ikke desto mindre var det en stor folkelig sommerunderholdning etter at Stortinget hadde gått fra hverandre, at det likevel var enkelte representanter i den daværende finanskomiteen som stadig hadde synspunkter på personalpolitikken, som jo vitterlig lå til hovedstyret.

Stortinget kan stadig forbedre seg når det gjelder å tenke: Hva er det man har ansvaret for, hva er prerogativene, altså regjeringens enekompetanseområde? Med klare rollefordelinger blir vi også dyktigere på de feltene vi skal dekke, slik at Stortinget blir mer effektivt i den delen av makttrekanten Stortinget skal utfylle.

Carl I. Hagen (FrP) [11:30:13]: Først har jeg noen synspunkter på dette med representantforslag, som er blitt veldig, veldig, veldig mange. Det hadde jeg aldri drømt om da jeg leverte det første på begynnelsen av 1980-tallet. Det ble levert på ekspedisjonskontoret. Det kom som referatsak og ble oversendt regjeringen uten realitetsbehandling. Det tok vel en to-tre-fire år med jevnlig korrespondanse med presidentskapet før vi til slutt fikk den ordning vi i dag har, nemlig helt identisk behandling av forslag fra regjeringen og fra en stortingsrepresentant.

Når man klager over at det er mange: I perioden 2005–2009 – hvis man husker tilbake – hadde vi en flertallsregjering, og den flertallsregjeringen til Jens Stoltenberg greide ikke å få særlig mange saker frem til Stortinget. Hvis man ikke hadde hatt representantforslag den

gangen, hadde Stortinget faktisk hatt veldig lite å gjøre – og da skal vi ikke klage så veldig mye over at vi nå har fått for mange. Hvis man mener at man har fått for mange forslag, er det jo opp til representantene selv å la være å fremme dem.

Noen sier at representantforslag bare er uviktige spørsmål, men som regel er det mennesker som ønsker at de skal fremmes. Det er noen som er berørt av det temaet som tas opp i representantforslaget. Jeg har i hvert fall alltid lært at det er en styrke i Norge at nesten ingen saker er for små og for ubetydelige til at de kan drøftes i nasjonalforsamlingen. Det er et viktig instrument at vanlige mennesker, grupper, bedrifter og organisasjoner kan få sine saker drøftet i nasjonalforsamlingen, selv om de ikke nødvendigvis vinner frem. Det er en demokratisk sikkerhetsventil vi ikke skal se bort ifra. Representantforslagene er i realiteten noe som vitaliserer Stortinget, og det er opp til Stortinget selv og representantene å gjøre noe med det, hvis man mener det er for mange.

Så til budsjettbehandlingen: Jeg tilhører de relativt få som var med i budsjettbehandlingen i Stortinget før vi fikk det nåværende system med rammevedtak som grunnlag for alle komiteenes behandling av de ulike departementenes budsjetter. Jeg kan også huske et forlik i 1985 som endte med en avtale mellom Fremskrittspartiet og den Høyre-ledede mindretallsregjeringen, og da fikk vi plusset på 201 mill. kr på budsjettet. Det var ikke mye, men det var de nødvendige symbolene den gangen.

Nå er det noe større resultat av forlikene, men etter at vi fikk rammesystemet, har man altså alltid greid å få til forlik, slik at Stortinget har vært i stand til å fatte rammevedtak under finansdebatten. Jeg selv har en del ganger sagt at hvis man ikke gjør det, har man en utfordring. Hvis presidenten etter en finansdebatt måtte erklære at debatten og voteringen var over, og at det ikke var vedtatt noe budsjett, måtte presidenten ha invitert de parlamentariske lederne til sitt kontor dagen etter for å drøfte: Hva gjør vi nå? Det har altså ikke vært nødvendig, det har ikke skjedd, og derfor behøver det ikke å utformes noen nye ting.

Det er helt klart at å gjennomføre en tvungen alternativ votering kunne i realiteten Stortinget vedta som en løsning allerede i dag innenfor forretningsorden. Det var det man av og til snakket om da det var forlikshandlinger, og jeg pleide å si at da ville jeg gått på talerstolen og anbefalt Fremskrittspartiets gruppe å forlate salen. Det ville også vært lovstridig. Hittil har altså budsjettbehandlingene gått bra, men det er klart at hvis man laget en tvungen alternativ votering, ville maktforholdene endre seg helt dramatisk, noe veldig mange representanter i denne debatten har vært inne på. En helt

dramatisk endring vil da skje, og det synes jeg ikke er ønskelig.

Jeg synes også det var interessant å høre representanten Sanner, som i en kort sammenheng nevnte at man kunne vurdere å innføre en regel hvor det var mulig også i det norske storting å avstå fra votering. Det hadde vært greit å få vurdert lite grann hvordan det i realiteten ville medføre betydelige endringer. Nå har vi stemmeplikt, noe presidenten fra tid til annen minner om når voteringsresultatet viser at det er en tre-fire-fem-seks representanter som ikke har stemt. Nå kan det registreres ved hver eneste votering at summen av antallet stemmer ikke er nøyaktig den samme hele tiden, den varierer – uten at det skal være noe stort problem.

Så vil jeg nevne noe representanten Tetzschner var innom, hvor jeg mener det er litt mer uklart enn at anmodningsvedtak ikke er juridisk bindende. Det er egentlig kun én måte å få vite statusen for forskjellige vedtak på, for det er jo slikt som rettspraksis vanligvis avklarer, og vi har ikke siden 1928 hatt noen saker som har vært behandlet i rettsapparatet som gjelder dette. For å sitere fra ansvarlighetsloven § 8 b, som lyder slik:

«Med bøter eller fengsel inntil 5 år straffes det medlem av Statsrådet som ved handling eller undlatelse bevirker at en beslutning av Stortinget ikke blir gjennomført, eller at en handling blir foretatt i strid med en stortingsbeslutning.»

Da ville det i realiteten måtte være Riksretten som i en domsavsigelse kunne avklare om et anmodningsvedtak omfattes av § 8 b i ansvarlighetsloven. Det ville vært interessant, men det er klart at man sannsynligvis ville lagt vekt på at veldig mange representanter, i likhet med Tetzschner, har uttalt at de mener at anmodningsvedtak ikke er rettslig, altså juridisk, bindende. Hittil har det ikke lyktes oss å få prøvd akkurat den muligheten til å få en rettsavklaring. Det kan i realiteten kanskje Stortinget ved votering av den siste saken i dag være med på å sette i verk, noe som ville vært meget, meget fornuftig.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:38:36]: Det forslaget som ligg på bordet, om å endre måten vi skal behandle statsbudsjetta på i denne salen, er eit svært alvorleg forslag. Det er eit grunnleggjande udemokratisk forslag, og det er eit forslag som på grunnleggjande vis vil endre maktforhold. Det ville gje den til ei kvar tid sitjande regjeringa meir makt på kostnad av Stortinget. Det vil òg gje meir makt til dei store partia på kostnad av dei små.

Det å skulle tvinge dei andre partia, gjennom ei alternativ votering, til å votere over dei to forslaga med flest stemmer, vil sjølvsagt ha veldig stor betydning for korleis budsjettprosessar og forhandlingar går føre seg.

Eg merka meg representanten Sannar, som sa at ei kvar regjering har lyst til å få fleirtal for sitt budsjett. Ja,

sjølvsagt vil ei regjering det, men når ein sit i forhandlingar med andre parti på Stortinget, er det sjølvsagt ein heilt annan dynamikk. Dersom regjeringspartia veit at ein ikkje vert einige i forhandlingane, kan regjeringspartia då seie: De som no har forhandla med oss, må stemme for vårt forslag, for alternativet er så mykje verre.

Det ville vere ei grunnleggjande endring av korleis ein ser på dette. Eg har erfaring både med å forhandle om statsbudsjett på vegner av regjeringspartia og med å forhandle som opposisjonsparti. Dette ville sjølvsagt vere noko heilt nytt og ei grunnleggjande endring av situasjonen.

Til representanten Sanner: Det verkar som han er overtydd om at fornufta ligg i regjeringa og i embetsverket, hos dei som førebur og legg fram statsbudsjettet, mens det verkar som han synest det er ein slags manglande fornuft blant dei 169 som er valde av folket, og som representerer dei i denne salen.

Under pandemien, mens representanten Sanner var finansminister, var eg med på å forhandle fram ei rekke av dei krisepakkene som til slutt vart behandla her i Stortinget. Fleire av krisepakkene vart òg vedtekne med eit breitt fleirtal i Stortinget, nokre vart til og med samrøystes vedtekne til slutt. Hadde det vore slik at ein berre la til grunn fornufta til regjeringa og dei forslaga som kom frå regjeringa, ville det ha gått ordentleg gale under pandemien. Det ville ha gått ordentleg gale for dei næringsdrivande, mange arbeidstakarar, frivillige organisasjonar, sjølvstendig næringsdrivande, frilansarar, kommunar – ja, breitt i samfunnet. Det var nettopp det at ein hadde demokratiske prosessar, og at regjeringa hadde ei plikt til å skaffe eit fleirtal i Stortinget, som sikra ein dynamikk som sikra eit fleirtal – etter kvart eit breitt fleirtal òg – for dei løysingane som vart valde.

Ja, av og til inneber det òg ein auka oljepengebruk. Den første runden med krisepakkeforhandlingar i Stortinget – eg deltok sjølv i dei og la fram nokre skisser til forlik i samband med det – enda opp med ein auke av pengebruken på 31 mrd. kr samanlikna med det som vart lagt fram av regjeringa. Det var tvingande nødvendig i den situasjonen ein sto i under pandemien.

Det er likevel ikkje slik at Stortinget er dei som generelt sett har bidrege til auka oljepengebruk. Den største auken i oljepengebruken skjer jo gjennom den auka oljepengebruken regjeringa føreslår, i statsbudsjett, i reviderte budsjett og i det neste statsbudsjettet. Det er berre nokre få gonger dei seinare åra at det har vore i Stortinget at ein har bidrege til auka oljepengebruk. Den største endringa i oljepengebruken er det som sagt regjeringa som legg opp til, gjennom å leggje fram budsjettforslag som har ein auka oljepengebruk. Veldig ofte har dei budsjettforlika som vert landa i Stortinget, den same oljepengebruken som det som ligg i forslaget frå regjeringa.

Det som derimot skjer gjennom prosessane i Stortinget, er at ein endrar innretninga på bruken av pengar i statsbudsjettet. Det er demokratisk veldig viktig – ikkje berre ved at partia skal ha moglegheit til å påverke budsjettet, men òg ved at budsjettprosessen i Stortinget er ein viktig del av den demokratiske behandlinga av eit statsbudsjett. Det kjem organisasjonar og andre interessegrupper til behandlinga av statsbudsjettet i Stortinget og er med på å leggje press på ulike parti for å endre det framlagte budsjettet. Då er det viktig at vi har prosedyrar som sikrar at det ikkje berre er budsjettforslaget til regjeringspartia og det alternative budsjettforslaget med flest stemmer som skal verte sette opp mot kvarandre.

Eg merka meg òg innlegget til representanten Myrli tidlegare i debatten, og til han vil eg seie: Eg er betydeleg overraska over at han tek det standpunktet han gjer i denne saka. Eg har hatt stor respekt for representanten Myrli i mange samanhengar. Han er ein av dei som over tid har vore oppteken av å ta vare på det beståande og nokre av grunnpilarane i Stortinget si behandling av ulike saker. Han var vel til og med den einaste representanten i Stortinget som stemte mot ei språkleg fornying av Grunnlova og mot å ha Grunnlova på nynorsk, av om-syn til å ta vare på det beståande. I den samanhengen var det viktig for han å ta vare på det beståande, men når det gjeld noko så grunnleggjande som korleis vi skal behandle statsbudsjettet, stiller han seg på feil side, saman med det som per i dag ser ut til å vere eit fleirtal beståande av Arbeidarpartiet og Høgre. Eg håpar verkeleg at han gjennom den vidare prosessen vil bidra til å tenkje seg om fleire gonger når det gjeld korleis ein ser på desse spørsmåla.

Til representanten Tetzschner og andre som har snakka om at representantforslag bidreg til å trenere arbeidet til Stortinget, og at ein vil disiplinere: Å behandle representantforslag er jo ein grunnleggjande del av arbeidet til Stortinget. Vi er 169 representantar som representerer ulike parti og ulike valdistrikt, og som representerer ulike interesser og ulike bakgrunnar, og alle har eit mandat frå folket. Ein kan, som representant for eit anna parti, sjølv sagt vere ueinig i det saklege innhaldet i eit representantforslag som vert lagt fram, men det å leggje fram dei representantforslaga ein meiner er fornuftige, er jo ein del av den demokratiske retten ein har som stortingsrepresentant og ombodsmann for dei ein er vald inn av.

Nokre av dei viktigaste og mest grunnleggjande spørsmåla vi har til behandling i denne salen, handlar om kva slags arbeidsorden vi skal ha, og kva slags prosedyrar ein skal ha for behandlinga av saker. Difor er dei forslaga som er lagt på bordet i denne saka, særdeles alvorlege.

Mímir Kristjánsson (R) [11:46:56]: På en sokkel utenfor Stortinget står det en statue av Johan Sverdrup, og hvorfor gjør det det? Hva er årsaken til at av alle dem som har sittet i denne salen, og av alle som har vært statsminister i Norge, er det Sverdrup som er satt på sokkel der ute? Jo, årsaken til det er at Sverdrup sto i midten og på den seirende siden av en viktig makt-kamp i Norge mellom embetsmannsstat og regjering på den ene siden og det folkevalgte demokratiet på den andre. Makten skulle ligge i denne salen, sa Sverdrup, ikke i regjeringen. Regjeringen måtte underlegges Stortinget, og det er grunnen til at vi har satt Sverdrup på sokkel.

Det er en misforståelse som er vanlig blant både ungdomsskoleelever og høyrefolk, om at maktfordelingen i Norge innebærer at vi har tre likestilte statsmakter. Det er ikke riktig. Det er som i Bibelen: Det er tro, håp og kjærlighet, men størst av alt er kjærligheten. Slik er det her også. Vi har den juridiske, den utøvende og den lovgivende makten, men det er den siste som er den største statsmakten i Norge. Den ligger over de andre fordi den representerer folket direkte gjennom valg. Derfor er denne debatten om forslaget som representanten Sanner har lagt fram, så alvorlig, for det representerer en maktforskyvning. La det ikke være noen tvil om det, enten man er for eller mot det: Det representerer en maktforskyvning fra Stortinget til regjeringen, altså en maktforskyvning den andre veien av det Sverdrup i sin tid sto for.

Jeg ble nesten «månebedotten», hvis det er lov til å si – det er et veldig kristelig ord, så det må være greit – av å høre på representanten Myrli i sted. Det hørtes ut som om det er et voldsomt bryderi for ham at Stortinget har så mange representantforslag, og at Stortinget har så mange ting å behandle. Jeg blir fristet til å si at hvis Stortinget har dårlig tid fordi det er så mange representantforslag, må jo Stortinget møtes oftere. Med unntak av stenografen, sekretæren og presidenten er det vel ingen av oss som er for mye i denne salen, så i den grad det er for mange representantforslag og for mye arbeid, må jo vi gå mer på jobb. Løsningen er ikke da å begrense antallet representantforslag for å ha mer fri.

Når dere tenker på dette representantforslaget, vil jeg be dere om å se litt ut i verden også. I Norge har vi et flerpartisystem som historisk har bestått av to store partier – de er ikke alltid så store på meningsmålinger lenger – og en del alliansepartnere. De er sikkert brysomme, kravstore og dyre i drift, men det har også gjort at vårt demokrati tar opp i seg de misnøystestrømningene som finnes i befolkningen. Når det blir et opprør mot innvandring, blir det mange som stemmer på Fremskrittspartiet. Når det blir misnøye med at bygdene legges ned, vokser Senterpartiet på målingene. Når folk vil ha et sykehus i

Alta, velger de inn representanten Ojala. Slik er det. Ved at disse strømningene til sammen får uttrykk gjennom Stortingets vedtak, holder vi på vårt demokrati.

Det finnes land vi kan se til som har et topartisystem. Man kan se til USA – det virker jo som et veldig stabilt og rolig sted. De har det flotte topartisystemet, der den eneste måten å komme inn i politikken på er ved å vinne over det andre partiet, men når det først er gjort, er galskapen løs. Jeg tror vårt demokrati har tjent på at man har tatt de ekstra rundene og har tatt folkets signaler på alvor gjennom det flerpartisystemet vi har i dag.

Tilrådingen fra presidentskapet inneholder et forslag om å utrede. Det er morsomt med utredninger, for representanten Harberg sa til meg i sted: Du vet at dette bare er en utredning? Ja, jeg vet det, men så grønn bak ørene er jeg heller ikke at jeg ikke også skjønner hvor folk vil når de vil utrede noe. Jeg vet at det er en grunn til at man utreder noe i politikken, så det trikket går jeg ikke lenger på.

Når man vil utrede å endre Stortingets budsjettreglement på denne måten, synes jeg det er preget av maktarroganse. Den største maktarrogansen vi kan se, ser vi i salen her i dag. Det er knapt en Arbeiderparti-representant her i dag til å forsvare dette forslaget. Man skal altså utrede å endre hele Stortingets voteringsorden. Det er ikke ett menneske som gidder å møte opp for å forsvare det, for hele ideen er at det skal passere under radaren, slik at ingen får det med seg. Det er hele prosjektet. Det er derfor man ikke er på talerstolen for å forsvare det. For meg preges det av en slik maktarroganse.

Det samme gjelder metoden som skal brukes i denne salen. Hvis det hadde vært full sal, ville det vært flertall mot dette forslaget – det er realiteten – men på grunn av utbygtingssystemet, noen tilfældigheter og noe ferieavvikling blir det altså flertall gjennom en dobbeltstemme fra presidenten. Man skal altså endre måten Stortinget arbeider på, med minst mulig margin. Kunne man ikke heller sagt: Vi mener slik, og dere mener slik, men vi venter til at vi har et større flertall for å endre denne arbeidsmetoden.

Helt på slutten vil jeg vende litt tilbake til Sverdrup. Det har kommet meg for øre – jeg kom litt sent til debatten – at representanten Tetzschner har snakket om at Stortinget må disiplinere seg. Da er det verdt å minne representanten Tetzschner om at det partiet som sto imot Sverdrup i sin tid, Høyre, også da, i 1884, mente at Stortinget måtte disiplinere seg, og at det var for brysomt at folk, bønder og arbeidere, hadde for mange ønsker og var for dyre i drift. Spørsmålet er: Vender man da, med et museskritt, tilbake til den embetsmannsstaten man hadde da? Det er ikke et ønske hos de fleste i denne salen, tror jeg, og derfor bør man ikke vedta dette forslaget.

Sverre Myrli (A) [11:53:18]: Dette er en bra debatt, en veldig interessant debatt. Vi burde hatt flere sånne debatter. Jeg er dog redd for at en del av kollegaene våre som følger debatten fra andre steder, ikke er helt enig i det.

Martinussen pratet om «gutta boys», som om det er «guttastemning», eller hva det måtte være. Det får andre vurdere, men debatten er god, og den er nødvendig.

Jeg vil bare presisere noe: Lundteigen påsto at jeg har sagt at representantforslagene trenerer Stortingets arbeid. Det har jeg absolutt ikke sagt, og det mener jeg heller ikke. Jeg sa at det store antallet representantforslag vi nå opplever, går ut over behandlingen av andre saker – rett og slett fordi mengden er så stor, og måten de behandles på, gjør at det går med veldig store ressurser.

Så til representantene Lundteigen, Almeland, Gjelsvik, Kristjánsson og andre: Jeg mener absolutt ikke at vi skal begrense adgangen stortingsrepresentantene har til å fremme forslag – absolutt ikke.

Samtidig er det ikke et særlig godt signal at vi opplever at forslagsstillerne ikke engang er til stede i stortingsalen for å argumentere for forslaget sitt når det er representantforslag til behandling, eller at det legges fram en komitéinnstilling basert på et representantforslag, og det er ett eller to innlegg i salen, så et statsrådsinnlegg, og det er det. Det er rett og slett ikke verdig. Veldig mange av dem er også åpenbart viktige forslag. Det er ikke sånn at noen representanter skal stille seg til doms over andre representanter når det gjelder hva som er gode forslag, og hva som er dårlige forslag.

Mitt forrige innlegg og dette handler altså om at vi må ha en praktisk måte å behandle representantforslagene på, som er annerledes enn i dag. Dagens måte å behandle forslagene på ble laget i en tid da det var langt færre representantforslag enn det er i dag. Er det f.eks. mulig å samle representantforslagene i felles debatter? Almeland har rett i at det er mulig å gjøre det i dag også, men hva med å ha andre typer debatter – samle representantforslagene og debattere dem felles, dele inn etter komiteenes ansvarsområde eller kanskje etter budsjettområdene, altså rammeområdene, som vi behandler finansinnstillingen etter? Det er vel 22 stk., og vi har 12 komiteer.

Jeg har ikke svaret, men poenget mitt er i alle fall at vi må se på måten vi behandler forslagene på, både for at forslagene skal behandles med respekt og verdighet, og uten at det skal legges beslag på så mye ressurser som det gjør i dag.

For øvrig, til Lundteigen og det med taletid: Halfdan Hegtun fortalte meg en gang at da han var saksordfører for behandlingen av folketrygden i Stortinget i 1966, eller i Odelstinget, rettere sagt – det har jo Stortinget dessverre valgt å legge ned – hadde han 60 minutters tale-

tid. Debatten gikk over to dager i Odelstinget. Det er kanskje ikke noe å gå tilbake til, men jeg er også for å se på hvordan vi gjennomfører debattene i plenum.

Jeg vil igjen understreke noe: Almeland sa at jeg vil begrense rettighetene til å fremme forslag. Da vil jeg igjen si at det ønsker jeg ikke å gjøre, men jeg er opptatt av å finne balansen mellom praktiske måter å gjøre det på og å behandle forslagene med respekt samtidig.

Helt til slutt: Representanten Martinussen anmodet presidenten om å avstå fra å bruke dobbeltstemmen. Det er ingenting som heter det. Dette ser jeg ofte også når jeg leser i lokalavisene om det som skjer i kommunene, at ordføreren valgte å bruke dobbeltstemmen. Det er ingenting som heter å velge å bruke dobbeltstemmen – ikke i kommunene, etter det lovverket som regulerer det, og heller ikke i Stortinget, hvor dette reguleres av forretningsordenen. Det er automatikk i dette. Som det heter i forretningsordenen: Møtelederens stemme gjør utslaget når det er Stortingets president som er møteleder. Det er ikke mulig for presidenten å avstå fra å bruke dobbeltstemmen. Slik er regelverket, og det følger som sagt av Stortingets forretningsorden.

Presidenten [11:58:27]: Representanten Michael Tetzschner har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Michael Tetzschner (H) [11:58:36]: Representanten Carl I. Hagen har gjennom sitt lange virke her i salen ofte hatt veldig gode poenger. Dessverre kan jeg ikke si det i samme monn i dag. Det har aldri vært til diskusjon at representantforslag ikke er juridisk bindende, men de er av politisk betydning, for det er en henstilling til regjeringen, og det er selvfølgelig interessant hvis et flertall i Stortinget er enig i det forslaget. Så blir det regjeringen som må vurdere den politiske risikoen ved ikke å følge det opp. Det er noe annet enn å bryte en rettsnorm. Følgelig blir det helt uaktuelt å forelegge dette for Riksretten, som jo heller ikke er noe rettsavklarende organ. De dømmer i enkeltsaker som de forholder seg til.

Det Stortinget eventuelt kunne gjort, hvis man var i tvil om dette – hvilket vi ikke burde være – var å innhente en betenkning fra Høyesterett, noe Grunnloven gir mulighet for, men dette temaet er utenfor diskusjonen.

Audun Lysbakken (SV) [11:59:49]: Det er helt riktig at presidenten ikke kan la være å bruke stemmen sin, og det er jo ganske ironisk at det må påberopes i en debatt som altså kan lede til en utredning av om den stemmeplikten skal forsvinne.

Jeg satt i reglementskomiteen, og jeg synes vi gjorde en god jobb. Jeg synes også presidentskapet har gjort en god jobb med å følge opp det aller meste. Samtidig må

jeg si at jeg er forundret over at Arbeiderpartiet og Høyre velger å bringe videre dette forslaget om å endre budsjettvoteringsreglene. At man velger å gå inn for å gjøre en så vesentlig endring i vårt parlamentariske system på en så knapp måte, med et så knapt grunnlag i salen, mener jeg – uavhengig av hva man måtte mene om forslaget – er uklokt. Jeg synes det er overraskende.

Jeg har motsatt syn på endring av det representanten Myrli som regel har. Jeg mener det har vært sunt at vi har gjort store endringer i Grunnloven, og jeg mener det må fortsette. Som gammelt medlem av Lagtinget synes jeg det var veldig bra at Odelstinget ble lagt ned – veldig bra – men det skal jo være en tydelig prinsipiell begrunnelse for den typen endringer. Jeg må si at jeg ikke kan se at det er lagt fram en god prinsipiell begrunnelse for det som foreslås her, ikke en god begrunnelse for hvorfor det skal styrke demokratiet vårt på noe vis. Da sitter vi igjen med at kjernen i forslaget som kanskje skal utredes, egentlig er en forrykkelse av maktbalansen mellom storting og regjering, uten en tydelig prinsipiell begrunnelse, men også mellom partiene.

Kanskje kunne Arbeiderpartiet og Høyre i det minste ha erkjent – for jeg har en mistanke om – at en del av det som lokker ved dette forslaget, nettopp er at det vil styrke Arbeiderpartiets og Høyres hånd i forhandlinger i Stortinget. Det er en ærlig sak, men da får man for det første si det, og for det andre er det en altfor tynn begrunnelse til å gjøre en endring av dette slaget.

En må stille seg noen spørsmål, som representanten Fiskaa var inne på i sted, for en kan bare gå inn for dette hvis en mener at regjeringen til syvende og sist alltid har mest rett – men det er ikke historien om budsjettforlikene her i Stortinget. Tvert imot viser det seg veldig ofte at det er når Stortinget kommer inn, at ting som virkelig trenger å korrigeres, blir korrigert. Jeg er enig med representanten Gjelsvik, som sa at dynamikken i forhandlingene vil endres vesentlig av dette. Det er naivt å tro noe annet, det er helt åpenbart at det vil gjøre det. Selvfølgelig vil en regjering alltid ønske å ha et avklart flertall bak seg, men alle som har vært med på sånne forhandlinger, vet at dette selvfølgelig vil påvirke dynamikken i det rommet. Det har Gjelsvik helt rett i.

Er det sånn at uansvarlighet i det norske politiske systemet, uansvarlig bruk av penger, først og fremst kommer fra Stortinget? Nå er ikke jeg en av dem som mener at det brukes altfor mye penger over offentlige budsjetter i Norge, men det er jo mange viktige debatter om f.eks. oljeavhengighet. Likevel er det regjeringene over lang tid som har stått for hoveddelen av den økningen, så om noen er bekymret for disiplinen, som det har vært sagt her, er det først og fremst regjeringenes disiplin det er snakk om. Det er ikke noe som tyder på annet, og det finnes det helt eksakte tall på. Det er kort og

godt ikke forlikene i Stortinget som er den store kostnadsdriveren på statsbudsjettet, men forlikene sørger for en annen balanse. De sørger for at folk kan bli hørt, og de sørger for at flere partier har en mulighet til å få gjennomslag for ting som er viktige for dem.

Jeg savner en tydeligere erkjennelse av hva dette til syvende og sist egentlig handler om. Det handler om at de to partiene til sentrum-venstre og sentrum-høyre naturlig nok tenker at det meste blir bedre hvis de får bestemme mer. Det er et ærlig utgangspunkt. Samtidig vil jeg si at vi lever i en tid som setter store spørsmålstegn ved den måten å tenke på. Er det sunt å tenke at andre politiske strømninger ikke bør få så mye innflytelse, eller er vi tvert imot i en situasjon hvor det er grådig viktig at en størst mulig del av befolkningen føler at de kan bli hørt?

Det som ligger her, er en form for sentrumseksremisme hvor det liksom tenkes at hvis fløyene i politikken får innflytelse, blir resultatet dårlig. Jeg tror det er en usunn måte å tenke på, og det er uklokt å bringe dette forslaget til votering i dag.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Irene Ojala (PF) [12:05:21]: Takk til representanten Michael Tetzschner for beskrivelsen av helseforetaksmodellen og måten det er tenkt at den skal være på. Det var veldig interessant, men det Tetzschner sier, stemmer dessverre ikke med den virkeligheten vi lever i.

Jeg er valgt inn på Stortinget nettopp fordi helseforetakene ikke følger Stortingets beslutninger. Jeg kan forklare det med et eksempel fra Klinikk Alta. Både regjeringen Solberg og regjeringen Støre har gjort klare vedtak i sine regjeringsplattformer om å bygge opp aktiviteten og spesialisthelsetilbudet ved Klinikk Alta. Jeg viser til Jeløya-plattformen fra 2018, Granavolden-plattformen fra 2019 og Hurdalsplattformen fra 2021. I Hurdalsplattformen sier regjeringen at den vil følge opp prosessen for å videreutvikle spesialisthelsetjenesten ved Klinikk Alta. Stortinget bevilget i 2021 15 mill. kr til etablering av en ny operasjonsstue ved Klinikk Alta. Det ble vedtatt med en klar forventning om økt aktivitet ved dagkirurgien. Selv om midlene var bevilget av Stortinget, fikk Finnmarkssykehusets styre gjennomslag for tidligere helseminister Ingvald Kjørkols syn om at pengene kunne settes på bok og brukes til mer hensiktsmessige forhold som de mente var formålstjenlig for foretaket. Saken ble ikke behandlet i Stortinget på den måten.

Stortinget har over flere budsjetter bestemt at Klinikk Alta skal utvikles. Det står også i Hurdalsplattformen og hos den tidlige Solberg-regjeringen, som jeg nevnte. Stortinget vedtok i budsjettet for 2024 at Klinikk Alta skulle styrkes med en varig økt bevilgning på over

41 mill. kr. Midlene skulle brukes til videreutvikling av spesialisthelsetjenestene, eller sagt helt direkte: Disse midlene skulle gå til tiltak for å «hindre unødig reisevei for eldre og kronisk syke», gode samhandlingsløsninger med kommunene og en satsing på geriatri. Regjeringen beskrev videre i proposisjonen:

«Forslaget muliggjør økt volum på dag- og polikliniske tilbud til eldre og kronisk syke, som f.eks. dialyse, kreftbehandling og biologisk behandling.»

Hva skjedde? Jo, Finnmarkssykehuset fikk en ny direktør, og en helt nyansatt sykehusdirektør besluttet på et styremøte i desember 2023 brått at dagkirurgien i Alta skulle nedlegges, og han fikk med en gang styrets godkjenning. Det tok styret to måneder, uten at foretakstiltsvalgte var nevneverdig berørt, å stenge noe som hadde tatt 18 år å bygge opp, og det på tross av de beslutningene som var gjort her på Stortinget flere ganger tidligere. Det er et tap som koster oss mer enn jeg faktisk noensinne er i stand til å beskrive fra denne talerstolen, for det går ut over pasienter ikke bare i Alta-regionen, men i hele Finnmark. Dagkirurgien i Alta var ikke bygd bare for folk i Alta; den var bygd for at hele Finnmark enklere skulle kunne få operasjon på dagkirurgien.

Jeg har vanligvis tre minutters taletid her på Stortingets talerstol. Alle andre har fem minutter og får prate før statsråden. Det har jeg aldri mulighet til, annet enn i saker fra helse- og omsorgskomiteen.

Det er altså sånn at på under to år har hele helsetilbudet i Finnmark faktisk kollapset, etter at styret og ny administrerende direktør endret hele sykehusstrukturen i et fylke som er nødvendig og viktig for Norge av – som regjeringen selv har sagt – sikkerhets- og utenrikspolitiske årsaker. Verken Stortinget, regjeringen eller helseforetakene gjør noe for å forberede helse- og sykehustjenesten i Finnmark for kriser og krig, og helseforetaket sier at det ikke er deres ansvar. Hva gjør vi så her fra Stortinget? Det er interessante spørsmål.

Gjennom skriftlige spørsmål, taler og andre henvendelser har jeg oppfordret helseministeren og regjeringen til å bruke nødbrems – hvis man kan kalle noe her på Stortinget en nødbrems. Erfaringen fra svar vi har fått, er at når jeg stiller helseministeren spørsmål om situasjonen i Helse nord og Finnmarkssykehuset, stiller ministeren og hans team spørsmålene videre til helseforetaket. De svarer da det de ser, ikke det fotfolket ser – de som jobber med pasientene, og pasientene selv, med det de opplever.

Det er kanskje greit å være klar over at når jeg stiller spørsmål, suger jeg dem ikke ut av mitt eget bryst. Jeg snakker med fagfolk som står i arbeidet, med personell fra prehospitaltjenester, intensivjordmødre – ja, folk fra hele spekteret – og med pasienter som står i det, og deres pårørende. Når svarene så kommer fra ministeren,

leser jeg dem ikke alene. Jeg sender dem til dem som har delt sine bekymringer med meg, og spør om de kjenner seg igjen i svaret helseministeren gir, sett opp mot helseforetakenes oppdrag. Da svarer de at det gjør de ikke, og at storting og regjering ikke har peiling på hva de står i. Hva skal jeg da gjøre som alenerepresentant, valgt inn direkte fra folket i Finnmark, annet enn å stå her på Stortingets talerstol og formidle utfordringene folk faktisk står i? Det som skjer er direkte farlig, for vi klarer ikke å berge nødvendige og helt grunnleggende helsetjenester for befolkningen i Finnmark.

Helt avslutningsvis skal jeg gjøre noe jeg sannsynligvis ikke har lov til å gjøre – jeg har gjort det en gang før. (Representanten holdt her opp to ark med påskrift.) Klinik Alta hadde så og så mye, så ba de om penger og fikk så og så mye, men helsedirektøren tok det bort, så de sitter igjen med mye mindre enn det de hadde før Stortinget bevilget penger. Det er helseforetakene som har tatt ansvaret, og Stortinget har lukket øynene. Derfor står vi der med de problemene vi har, og derfor er jeg her på Stortinget.

Presidenten [12:11:11]: Presidenten vil bemerke at man i henhold til forretningsordenen skal holde seg helt etter sakens tittel. Dette var litt på siden, men presidenten lot det passere.

Presidenten vil også gjøre oppmerksom på at det ikke er lov å bruke effekter på talerstolen, som representanten gjorde avslutningsvis.

Representanten Marie Sneve Martinussen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Marie Sneve Martinussen (R) [12:11:43]: Det stemmer at presidenten ikke kan velge å la være å bruke sin dobbeltstemme, men dette er altså et formelt halmstrå som jeg tror har vært vanskelig å finne for Arbeiderpartiet, for det er heller ingen fra Arbeiderpartiet i presidentskapet som deltar i debatten for å forsvare sitt eget forslag. Vi har heldigvis flere presidenter på dette stortinget. Vi har folk i presidentskapet fra Senterpartiet, fra Fremskrittspartiet og fra SV, som helt fint kan presidere, og som helt fint dermed kan bruke dobbeltstemmen hvis saken må opp to ganger.

Uansett er poenget at det ikke er flertall for dette forslaget i Stortinget – når Arbeiderpartiet og Høyre er enige om noe, er det ikke det. Jeg vil utfordre alle Arbeiderpartiets representanter: Ta en Ola Borten Moe. Er det ingen i Arbeiderpartiet som ser problemet med dette forslaget og ser problemet med at det skal gjennom med minste mulige margin? Det er lov til å stemme imot sitt eget parti. Det gjør i hvert fall folk i Senterpartiet. Det kan man også gjøre i Arbeiderpartiet.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:12:54]: Eg merkar meg at representanten Myrli presiserte at han ikkje var imot representantforslag i seg sjølv, men at den store mengda går ut over Stortingets behandling av andre saker. Det er fullt mogleg å samle behandlinga av ulike representantforslag som tematisk heng saman, i same innstilling frå ein komité og i ein felles debatt, og det vert òg gjort i ei rekkje samanhengar i dag. Det er òg mogleg å ha forskjellige innstillingar, men likevel ha ein samla debatt. Å skulle innføre nye reglar som pressar dette ytterlegare saman, og som nærast bidrar til å få ei summarisk behandling av ei rekkje representantforslag, gjer jo at ein ikkje får ei ordentleg behandling av dei temaa som er tekne opp i det enkelte representantforlaget.

Elles må eg òg seie til representanten Myrli at det ikkje er mindre enn fascinerande at han viser til det han gjer. Eg er heilt einig i at det er viktig at representantar er til stades i salen. Stortingssalen er viktig. Debattane i stortingssalen er viktige, og det burde ha vore meir og ikkje mindre debatt i stortingssalen. Likevel: Når representanten Myrli viser til at det ikkje er Stortinget verdig at det knapt nok er til stades representantar i salen frå det partiet som har fremja forslag, synest eg kanskje at representanten Myrli bør sjå litt på sitt eige parti. I denne saka ligg det føre eit grunnleggjande forslag om korleis vi skal behandle noko av det aller viktigaste Stortinget behandlar, nemleg landets statsbudsjett, om å endre reglar og prosedyrar for det. Arbeidarpartiet og Høgre er dei to partia som ønskjer ei slik utgreiing.

Så langt eg har registrert, er representanten Myrli den einaste representanten frå Arbeidarpartiet – av Arbeidarpartiet sine 48 stortingsrepresentantar – som er til stades i salen, og som har teke ordet. Det er kanskje eit grunnlag for at Arbeidarpartiet går i seg sjølv når det gjeld å vere til stades i salen i viktige debattar. Det er ikkje første gong: Representanten Myrli snakka om at dei som har fremja forslag til behandling i Stortinget, må vere til stades i debattane. Kva var det som skjedde i førre veke, då vi behandla regjeringa sitt forslag om at ein skal starte innføring av fjerde energimarknadspakke og vedta nye EU-direktiv som gjev meir makt til EU over Noreg? Forutan talspersonen til Arbeidarpartiet var det éin stortingsrepresentant frå Arbeidarpartiet som følgde den debatten, og som til sjuande og sist, etter sterke oppfordringar, gjekk opp og heldt eit innlegg heilt på slutten av debatten. Elles var Arbeidarpartiet fullstendig fråverande i debatten, i ei sak Arbeidarparti-regjeringa la fram til behandling i Stortinget, og som er ei stor og viktig sak om noko så grunnleggjande som dei norske energiressursane, kontroll over krafta og energipolitikken i Noreg.

Det er heilt riktig at når presidenten til sjuande og sist stemmer i ei konkret sak, kan ein ikkje velje eller ikkje velje å bruke dobbeltstemma, men det det er

grunn til å fokusere på, er om Arbeidarpartiet og representanten Myrli meiner at det er fornuftig å setje i gang ei utgreiing av ein slik type spørsmål med minst mogleg margin i Stortinget. Presidenten frå Arbeidarpartiet har moglegheit til å velje ei anna tilnærming til spørsmålet. Han kan stemme annleis. Eller representanten Myrli kan stemme annleis.

Som eg viste til i mitt førre innlegg: Representanten Myrli har vore særdeles oppteken av å behalde og ta vare på grunnleggjande forhold når det gjeld korleis saker vert behandla i Stortinget. Eg meiner han burde ha vore med på både den språklege fornyinga av Grunnlova og å få Grunnlova på nynorsk. I denne saka har representanten Myrli verkeleg ei moglegheit til å stanse ei utgreiing som vil bidra til ei heilt grunnleggjande endring i korleis Stortinget behandlar statsbudsjettet, ei grunnleggjande endring i maktforholda både mellom regjering og storting, og mellom dei store og mindre partia i Stortinget. Eg vil absolutt oppmode representanten Myrli om – både på vegner av det han sjølv har stått for over tid, og på vegner av sitt parti, Arbeidarpartiet – å tenkje nøye gjennom korleis ein handterer dette spørsmålet.

Jan Tore Sanner (H) [12:18:03]: La meg først si at jeg er enig med dem som har sagt at dette har vært en god og forfriskende debatt. Vi burde ha flere av denne typen hvor vi diskuterer vår egen arbeidsform og vår egen rolle.

Representanten Gjelsvik forsøkte å fremstille det dithen at mitt viktigste argument for å se på budsjettprosessen, var at enhver regjering ville være interessert i å få igjennom sitt eget budsjett. Det sier seg i og for seg selv at enhver regjering vil være det, uavhengig av om det er en flertalls- eller mindretallsregjering, men det var ikke mitt argument.

Som jeg var inne på i mitt første innlegg, kom hele denne diskusjonen opp etter den ganske dramatiske budsjettprosessen i 1998 under Bondevik I-regjeringen, hvor det ble et kompromiss på overtid, og diskusjonen fortsatte inn i makt- og demokratiutredningen. Det er klart at fra 2005 til 2013, etter at vi fikk en flertallsregjering, var ikke dette noe tema.

Når vi nå har sett utviklingen i de senere budsjettprosessene, hvor det nærmest ser ut til å være normalen at det ikke gis reell inndekning for påplussinger i budsjettdebatten, er det grunn til å tro at dette vil kunne bli en mer aktuell debatt i årene som kommer, ikke minst hvis Stortinget ser ut i nærheten av det dagens meningsmålinger viser, hvor det blir svært mange partier som eventuelt vil gå inn i slike forhandlinger. Da vil det kunne bli svært krevende, og det vil kunne gjøre at denne diskusjonen kommer opp igjen.

Jeg har lyst til å si at jeg er enig med Lysbakken på flere punkt, og særlig på ett punkt. Det er at kompromisser ofte bidrar til at forslagene blir bedre. Det er en veldig god arbeidsform, både i regjering og mellom regjering og storting. Det så vi under pandemien, hvor vi hadde både gode samtaler og gode kompromisser, og man ser det veldig ofte i budsjettkompromisser. Derfor deler ikke jeg den frykten en del partier gir uttrykk for, om at en mindretallsregjering vil forsøke å presse igjennom sitt forslag raskest mulig. Nei, jeg tror tvert imot at enhver regjering vil se at forslag kan bli bedre i dialog med og med kompromisser i Stortinget, og at enhver mindretallsregjering vil være mest interessert i å få til en budsjettavtale.

Det forslaget som diskuteres, er slik en unntaksregel. I dag har vi bare ett redskap i verktøykassen, og det er kabinettsspørsmål. Dette forslaget vil kunne bidra til at regjeringspartiene i samtalene vil kunne ha et verktøy til. Jeg holder fast ved at det også for en mindretallsregjering vil være en fordel å ha en budsjettavtale.

Det er litt underlig å høre de store ordene til bl.a. Gjelsvik, hvor det snakkes om svært alvorlig, svært dramatisk. Jeg har lyst til å minne om at Stortinget har gitt denne muligheten for alternativ votering til kommunene. Også Senterpartiet har stemt for at kommunene skal kunne ha denne muligheten til alternativ votering. Det er bare ett parti som har vært imot det. Det er Fremskrittspartiet, og de er dermed også konsekvente i denne diskusjonen. Senest i slutten av mai ble det behandlet et representantforslag fra Fremskrittspartiet, som ønsket å fjerne denne muligheten, eller i hvert fall utrede og se på andre muligheter for kommunene. Senterpartiet, SV og Rødt stemte for at kommunene skulle ha mulighet til slik alternativ votering, og da virker det litt underlig at man bruker store ord som «svært alvorlig» og «udemokratisk». Man mener at dette er helt ok og demokratisk i kommunene, men at det vil være svært alvorlig for Stortinget.

Jeg håper at Stortinget slutter seg til en utredning av dette forslaget, og hvis det ikke vedtas nå, vil det jo ligge som en mulighet for fremtiden.

Marit Arnstad (Sp) [12:23:28]: Jeg skjønner at vi er på tampen av debatten, men jeg føler likevel behov for å ta ordet. Jeg må si jeg synes det er veldig, veldig rart at Høyre og Arbeiderpartiet ser seg tjent med å presse dette forslaget igjennom på den måten man nå gjør: at en ved bruk av presidentens dobbeltstemme skal presse igjennom et forslag hele resten av Stortinget i dag er imot, at en ikke i det minste har tatt seg tid til en grundig vurdering og gjennomgang av det med de andre partiene, også utenom reglementskomiteen, og uten å se det i en bredere sammenheng med andre parlamen-

tariske prinsipp. Det er ikke det at det er udemokratisk, men det er i strid med det parlamentariske prinsipp.

Det er en helt uholdbar sammenligning med norske kommuner representanten Sanner kommer med. 354 av 357 norske kommuner har formannskapsmodell. Formannskapsmodell er ikke parlamentarisme. Det er en helt annen styringsmodell. Det finnes ingen «regjering» som skal stå til ansvar for et «storting», eller en kommuneregjering for et kommunestyre. Formannskapsmodellens utgangspunkt er konsensus. Det er klart at kommunene og parlamentarismen i forholdet mellom regjering og storting er to helt vidt forskjellige ting.

Jeg er også enig i at kompromiss og forlik er en del av arbeidet i Stortinget, og det er en fornuftig del av arbeidet i Stortinget. Som representanten Lysbakken var inne på, er det en del av arbeidet i Stortinget som ofte gjør vedtakene samlet sett bedre enn det de opprinnelig var. Det blir sagt fra representanten Sanner at dette er en unntaksregel, det vil bare bli brukt unntaksvis. Nei, det kommer ikke til å bli det. Det kommer til å bli regelen. Det kommer til å bli regelen at man presser fram forslag som ikke har flertall bak seg i Stortinget. Det kommer ikke til å bli brukt som et unntak. Det er ikke sånn at en mindretallsregjering kommer til å sitte i ukesvis med opposisjonen for å prøve å få flertall for sitt forslag i Stortinget. Tvert imot, de kommer sjølsagt til å bruke denne muligheten til å sette til side det nødvendige behovet for kompromiss og forlik, som er en del av dagens arbeid i Stortinget.

Jeg tror det kommer til å føre til ustabilitet når det gjelder den økonomiske politikken resten av året. Jeg tror at det ikke å ha et forlik bak seg i Stortinget for statsbudsjettet, kommer til å åpne for omkamper om statsbudsjettet gjennom hele budsjettåret. Det kommer til å føre til at man tar opp saker, for det ikke er noe forlik man føler noen forpliktelse knyttet til. Det tror jeg kommer til å bli meget urolig, og det kommer også til å bidra til ustabilitet gjennom året.

Det er sjølsagt en klar maktforskyvning fra storting til regjering. Det er ingen tvil om det. Dette er en maktforskyvning fra storting til mindretallsregjeringer, som i alle fall hittil ofte har bestått av Høyre eller Arbeiderpartiet.

Når det gjelder et slikt scenario, må en også tenke over at det jo ikke er sikkert at det bestandig vil handle om å ta stilling til enten Høyres eller Arbeiderpartiets forslag. Vi vet ikke helt hvordan stortingene framover kommer til å bli. Hvis vi ser på et scenario der disse reglene gjaldt i dag, og man fikk et storting basert på dagens meningsmåling, ville partiet Høyre vært nødt til å velge mellom Arbeiderpartiets og Fremskrittspartiets budsjettforslag ved høstens budsjettbehandling. Det er en situasjon Høyre ikke vil synes var veldig bekvem. Jeg reg-

ner med at Høyre da ville tenkt at det burde være mulig å ha fornuftige forhandlinger, bidratt til å få et flertall i Stortinget og så stått ved et forlik inngått i Stortinget. Det er den muligheten en langt på vei opphever ved å innføre en slik regel. Derfor bør den ikke utredes, og derfor bør det heller ikke presses igjennom med det knappe flertallet Arbeiderpartiet og Høyre legger opp til i dag.

Presidenten [12:27:32]: Presidenten vil forsiktig antyde at debatten kanskje snart er over, og at det som skal sies i saken, etter hvert er blitt sagt. Første visepresident Harberg får ordet til en avslutning.

Første visepresident Svein Harberg [12:27:50]: Som den som la det fram, føler jeg det er greit med en ørliten oppsummering også.

For det første må jeg si det er fascinerende å få tilkjennegitt hvordan Senterpartiet i regjering vil behandle en sånn løsning hvis den oppstår. De kommer til å bruke den. Det var helt tydelig etter Arnstads innlegg.

Det er blitt sagt gang på gang at det ikke er flertall i denne salen for denne løsningen. Da er jeg feilinformert, for vi vet tallet på Arbeiderpartiets og Høyres representanter, og vi vet at representanten Tybring-Gjedde klart har sagt at han vil støtte dette, men han er på reise i dag, så hvis vi snakker om flertallet i denne sal, er det faktisk flertall. Ja, det er knapt – det er riktig.

Jeg vil takke for debatten. Jeg synes det er flott at vi har en skikkelig debatt om Stortingets forretningsorden. Det er viktig. Det som kanskje er litt fascinerende, er at det som har preget debatten, er de to temaene der vi ikke konkluderer i denne innstillingen. Vi ber om en utredning av et forslag som kom til reglementskomiteen, og så sier vi at vi må lage noen regler rundt representantforslag i samarbeid med partiene, om hvordan vi skal gjøre dette framover. Der konkluderer vi ikke, men det har vært en nyttig debatt og en god debatt, det må jeg si.

Undertegnede har stor og fullstendig respekt for at representantene har rett til å fremme forslag. Det må stå fast. Det var tydelig i utvalget jeg ledet, som jeg ikke liker å si kallenavnet på, men de fleste her vet hva det dreier seg om. Vi så på ordningene på Stortinget og konkluderte med at nei, vi kan ikke røre ved den retten. Det har vært diskutert i flere andre sammenhenger, og nå sist i reglementskomiteen. Det er likevel ingen tvil om at volumet er en utfordring. På gruppemøtet for noen uker siden hadde vi hundre saker til behandling, det aller meste representantforslag. Da får de ikke god behandling uansett.

Det har slått meg at jeg har en plan om at jeg skal ha litt bedre tid til høsten, og da har jeg en «to do»-liste. På den listen står det nå at jeg skal gå igjennom alle de gangene en taler her i salen har sagt at vi ikke kan konkludere på dette før vi har en skikkelig utredning. Det har vært

sagt mange ganger, og nå er det plutselig riv ruskende galt med utredning. Jeg skal telle opp, og så kan det være at jeg formidler det til noen av dere som skal være her videre.

Det er imidlertid noe vi tar grep om når det gjelder budsjettforhandlingene, og det er at vi vil ha slutt på det som nå skjer, at vi får en flertallsinnstilling så sent at opposisjonen ikke får god tid til å behandle den. Med denne innstillingen gjør vi grep som vil forbedre budsjettbehandlingen, og det er bra. Det blir mer demokratisk, og det setter jeg pris på at det er støtte til.

Det er også noe annet som har vært nevnt en del i debatten her, som vi heller ikke har konkludert på, men vi har diskutert det mye i reglementskomiteen, i hvert fall. Det gjelder debattene i salen. Hvordan kan vi få deltagelse der det ville være riktig, f.eks. ved representantforslag noen har fremmet? Hvordan kan vi få mer aktiv debatt i salen istedenfor å flytte den ut på andre arenaer? Dette er en viktig sak. Det er viktig at vi har gode debatter her – gode, opplysende debatter – at vi har rom for å være uenig i sak, og at vi lander på gode beslutninger for landet vårt.

Tusen takk for debatten. Vi oppdaterer og gjør forbedringer i forretningsordenen i dag.

Presidenten [12:32:03]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [12:32:08]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Seher Aydar og Tobias Drevland Lund om innføring av lobbyistregister på Stortinget (Innst. 511 S (2024–2025), jf. Dokument 8:241 S (2024–2025))

Presidenten [12:32:27]: Presidenten vil ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det ikke bli gitt anledning til replikker, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Andre visepresident Nils T. Bjørke [12:32:55]: Eg vil på vegner av presidentskapet leggja fram innstilling om representantforslag fremja i Dokument 8:241 S, frå stortingsrepresentantane Marie Sneve Martinussen, Seher Aydar og Tobias Drevland Lund.

Til forslag om etablering av lobbyistregister for Stortinget vil eg starta med at liknande forslag har vorte fremja fleire gonger tidlegare, utan at desse har vorte vedtekne. Stortinget handsama eit liknande forslag seinast i januar 2024, utan at det fekk fleirtal. Fleirtalet i presidentskapet kan ikkje sjå at saka står i eit vesentleg

anna ljøs enn då det sist vart handsama, og meiner difor dette representantforslaget ikkje bør verta vedteke. Forslaget om at Stortinget skal be regjeringa setja ned eit utval for å greia ut korleis eit lobbyistregister kan innførast, liknar òg forslag som er fremja tidlegare, utanfor fleirtalet.

Presidentskapet har lagt fram punkta 1 og 3 i det nye representantforslaget for kommunal- og distriktsministeren. Kommunal- og distriktsministeren har i si fråsegn vist til at det bør vurderast grundig kva som er problemet før ein set i gang eit slikt utval. Det er usikkert om eit lobbyistregister er den rette løysinga på utfordringa. Kommunal- og distriktsministeren viser òg til at ein del av omsyna eit lobbyistregister skal ivareta, alt er ivaretekne av andre verkemiddel, som eInnsyn og publiserte kalenderoppføringar. I tillegg kjem at Noregs NOU-system og offentlege høyringar sikrar at politikkkutforming er kunnskapsbasert, og at forslag kan diskuterast offentleg.

Fleirtalet i presidentskapet er samd i dei momenta kommunal- og distriktsministeren legg fram, og meiner at det ikkje er føremålstenleg å setja ned eit utval med mandat til å greia ut korleis eit lobbyistregister kan innførast. Fleirtalet i presidentskapet sluttar seg difor ikkje til representantforslaget om at Stortinget skal be regjeringa setja ned eit slikt utval.

Punkt 3 i representantforslaget er forslag om at regjeringa vert oppmoda om å fremja forslag om å endra lov om registrering av verv og økonomiske interesser for regjeringsmedlemer, statssekretærar og politisk rådgjevarar, slik at tidlegare oppdragsgjevarar og innhaldet i oppdraget skal opplysast om. Dette forslaget er ei oppfølging av eit oppmodingsvedtak frå 2018. Presidentskapet viser til at kommunal- og distriktsministeren i si fråsegn til dette forslaget opplyser at regjeringas arbeid med eit høyringsnotat om saka er forseinka, men at departementet tek sikte på at eit høyringsnotat vil verta ferdig i løpet av 2025. Fleirtalet i presidentskapet finn på bakgrunn av det ikkje å kunna støtta oppmodingsforslaget til regjeringa om å fremja forslag om å endra lov om registrering av verva og dei økonomiske interessene til regjeringsmedlemer, statssekretærar og politiske rådgjevarar. Eg oppfattar at eit samla presidentskap er samd i at det ikkje er grunn til å vedtaka ei slik oppmoding til regjeringa no.

Når det er sagt, ynskjer eg å understreka at eit samla presidentskap ser det som positivt med merksemd om lobbyverksemd og moglege interessekonfliktar, knytt til både regjeringa og Stortinget. Stortinget har òg i dei seinare år teke fleire grep for å leggja til rette for openheit. Eg vil elles visa til merknadene i innstillinga i saka.

Femte visepresident Ingrid Fiskaa [12:36:17]: Denne saka er ein gjengangar. Forslag om lobbyistregister har blitt fremja fleire gonger før. Denne gongen er det på initiativ frå Raudt. Òg i dag ser det ut til å bli nedstemt. Det er synd, for eit lobbyistregister er verken farleg eller komplisert. Det kan gjerast ganske enkelt, med å bruka det allereie eksisterande besøksregisteret for alle som besøker Stortinget, og ha openheit om lobbyistar sine besøk her. Dette er ein av modellane ein kan sjå føre seg.

Det er allereie gjort endringar i åtgangsreglementet her på Stortinget, sånn at tidlegare stortingsrepresentantar må underteikna ei erklæring om ikkje å bruka åtgangskortet til politisk påverkingsarbeid. Tidlegare representantar er hjarteleg velkomne til Stortinget. Dei fleste vil eg tru er her for å treffa gamle kjende, drikka kaffi og kjenna litt på korleis det var den gongen, men enkelte tidlegare representantar gjer den politiske kapitalen dei opparbeidde seg som folkevalde, om til eit levebrød, der dei mot betaling brukar nettverket og kjennskapen til politiske prosessar til fordel for oftast pengesterke aktørar.

Det er det òg andre enn tidlegare stortingsrepresentantar som gjer. Lobbyisme eller påverkingsarbeid er i utgangspunktet heilt legitimt og ein naturleg del av demokratiet. Problemet er delvis at ressursane til å driva sånt påverkingsarbeid er skeivt fordelt, og at omfattande lobbyisme difor er til fordel for dei mest pengesterke. Delvis er det eit problem at delar av denne lobbyismen skjer i det skjulte, og at offentlegheita ikkje er kjend med korleis makt blir brukt, og korleis vedtak blir påverka.

Eit lobbyistregister på Stortinget løyser ikkje alle desse problema, og lobbyisme kan skje mange andre plassar enn her, noko varianten med å lovfesta lobbyistregisteret kan skapa endå meir openheit om. Likevel er sjølv den enkle varianten eit steg på vegen til meir openheit og meir kunnskap. Det har me ikkje vondt av, og det vil kunna skapa meir tillit til dei demokratiske prosessane. SV fremjar difor to av forslaga i representantforslaget inn i denne innstillinga. Det er å greia ut ulike variantar av lobbyistregister – ein variant med lovfesting og ein variant med endringar i forretningsordenen.

Eit tredje av forslaga i det opphavlege representantforslaget handlar om å endra lova om registreringar av verva og dei økonomiske interessene til regjeringsmedlemmar, statssekretærar og politiske rådgjevarar, sånn at tidlegare oppdragsgjevarar og innhaldet i oppdraget blir oppgjevne. Dette er oppfølging av eit forslag som blei vedteke av Stortinget allereie i 2018. Her har det teke svært lang tid for skiftande regjeringar å levera på Stortingets vedtak. Etter fyrst å ha brukt lang tid på saka skulle eit høyringsnotat vore klart i fjor. No seier regjeringa at høyringsnotatet vil vera ferdig i løpet av inneve-

rande år, altså 2025. SV vil difor ikkje fremja dette forslaget no, men eg vil understreka at det ikkje må forseinkast endå meir, og at det heller ikkje må vatnast ut. No må me snart få på plass openheit om tidlegare oppdragsgjevarar og innhaldet i oppdraget.

Det er òg fremja eit par lause forslag til saka i dag, for å sikra openheit om stortingsrepresentantane sine eventuelle inntekter frå og økonomiske avtalar med kommersielle selskap, styreverv og ymse oppdrag, og eit forslag om å forby honorerte styreverv i kommersielle selskap for stortingsrepresentantar. Dette kom i kjølvatnet av konkrete avsløringar. SV stemmer for desse forslaga. Det er heilt på sin plass å stramma opp reglane når enkelte stortingsrepresentantar ikkje forstår poenget med å vera opne om alle sånne bindingar og rollekonfliktar, og tydelegvis ikkje har nokre hemningar mot å bruka tida si på svært godt betalte oppdrag for heilt andre enn dei innbyggjarane som har stemt dei inn i landets øvste folkevalde forsamling.

Samtidig vil eg visa til at det sitjande presidentskapet nyleg har gjeve det neste presidentskapet i oppdrag å ta tak i akkurat desse problemstillingane. Det er eit arbeid som bør koma i gang raskt til hausten.

Då tek eg opp forslaga frå SV:

Presidenten [12:41:21]: Representanten Ingrid Fiskaa har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Tobias Drevland Lund (R) [12:41:34]: Jeg kan starte med å slutte meg til mye av det den siste taleren har vært inne på.

PR- og kommunikasjonsbyråer sysselsetter i Norge hundrevis av arbeidstakere som hver dag går på jobb med mål om å påvirke politiske beslutningsprosesser. På disse byråenes kundelister står ofte kapitalsterke aktører som har både betalingsevne og vilje til å bruke store summer på å påvirke de folkevalgte, bl.a. de som sitter i denne salen. At det finnes et såpass betydelig marked for påvirkningstjenester, tyder på at påvirkningsbransjens kunder opplever å få valuta for pengene. Dette er kanskje godt nytt for den som har et markedsføringsbudsjett stort nok til å kjøpe en plass på kundelisten til First House eller TRY, men for folk flest og demokratiet er dette svært dårlig nytt.

I takt med påvirkningsbransjens vekst har det også blitt stadig mer utbredt at tidligere statsråder, statssekretærer og stortingsrepresentanter melder overgang til stillinger i påvirkningsbyråer, hvor de i tjeneste for disse byråenes kunder omsetter kontaktnettverk og politisk knowhow til klekkelige honorarer. Vi har også sett eksempler på stortingsrepresentanter som jobber som lobbyisters mens de sitter på Stortinget. Svingdøren mellom politikken og lobbybransjen er ekstremt farlig for tilliten til demokratiet, for det blir vanskelig å vite om politi-

kerne er på jobb for velgerne eller en annen steinrik kunde. Dersom folk blir sittende igjen med et inntrykk av at pengesedler har større påvirkning på politikernes beslutninger enn stemmeseddelen, og at skillet mellom toppolitikere og næringslivsinteresser er svært uklart, risikerer man at tilliten til det norske demokratiet også forvitrer.

Det er etter Rødts syn derfor på høy tid at det innføres et obligatorisk lobbyregister for å sikre åpenhet om hvem som betaler hvem for å påvirke hvem. Ulike former for lobbyregister er allerede på plass i andre land som Irland, Canada, Frankrike, Tyskland og Finland, og per i dag er det minst 15 europeiske land som har innført en eller annen form for registreringsordning.

Rødt foreslår at det innføres et lobbyregister etter en modell fra det finske öppenhetsregistret, som ble innført 1. januar 2024 og er det første av sitt slag i Norden. Den finske ordningen pålegger, med hjemmel i den finske åpenhetsloven, juridiske personer og selvstendig næringsdrivende som bedriver lobbyvirksomhet rettet mot folkevalgte parlamentarikere, partigruppenes rådgivere, regjeringsmedlemmer eller departementets politiske ledelse, å registrere seg som lobbyister og å innrapportere hver enkelt lobbyaktivitet de gjennomfører for å påvirke forberedelsen eller utfallet av en sak som er til behandling.

Ved å hjemle en slik registerordning i lov kan også lobbyvirksomhet som fysisk finner sted utenfor Stortinget, kunne omfattes av registeret, noe regulering gjennom Stortingets forretningsorden, som er blitt foreslått før, ikke vil kunne gjøre. Dette er viktig. En lovfesting vil også kunne åpne for at brudd på reglementet kan sanksjoneres med bøter eller andre sanksjoner, noe forslagsstillerne mener forvaltningen bør ha adgang til for å påse at også lovverket etterleves. Her kan igjen den finske modellen, hvor Riksrevisjonen kan ilegge bøter ved manglende etterlevelse av regelverket, være til inspirasjon.

Velgerne fortjener å vite hvilke særinteresser som bruker penger på å påvirke politikere som skal representere dem, så vel som hvordan påvirkningen foregår. Et lobbyregister vil kunne være med på å sikre dette.

Med det tar jeg opp Rødts forslag i saken.

Presidenten [12:45:18]: Representanten Tobias Drevland Lund har tatt opp de forslagene han refererte til.

Grunde Almeland (V) [12:45:34]: Jeg benytter bare kort muligheten til å redegjøre for at Venstre også selv sagt støtter forslagene nr. 1 og 2 i denne saken. Det er kanskje ikke en overraskelse, all den tid Venstre bærer mye av skylden for at dette er en gjenganger i Stortinget, også i inneværende periode.

Jeg kan slutte meg til mye av det som er sagt av foregående talere. Jeg vil bare gjenta at et lobbyregister verken er særlig dyrt eller komplisert, men er en ganske enkel måte for velgerne og offentligheten å se litt oss mer i kortene på. Hvorfor er det viktig? Jo, for når vi er i en tid da en stadig større andel av den offentlige samtalen beveger seg over på digitale flater der andre interesser er med på å prøve å påvirke hvordan diskursen er, og påvirke virkelighetsoppfatningen til vår egen offentlighet og våre egne innbyggere, er det viktigste og beste botemiddelet mot gryende konspirasjoner nettopp mest mulig åpenhet om prosesser. Er en prosess lukket, vet ikke folk hvem det er som snakker med oss, hva som skjer, og hvordan politikk utformes, og da er det også lettere å tro på konspirasjoner om at det som foregår på Stortinget, er veldig mye skumlere enn det faktisk er.

Jeg tror vi kunne ha hatt litt lavere skuldre til dette forslaget enn det jeg opplever at veldig mange representanter har, for dette handler ene og alene om å gi folk muligheten til å se det helt fine og flotte arbeidet som pågår på Stortinget.

Presidenten [12:47:20]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [12:47:24]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelse for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer og om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar, Tobias Drevland Lund, Hege Bae Nyholt, Bjørnar Moxnes, Sofie Marhaug, Mimir Kristjánsson, Marie Sneve Martinussen og Geir Jørgensen om å tette inntektsgapet mellom folk og folkevalgte (Innst. 536 S (2024–2025), jf. Innstilling fra Stortingets godtgjøringsutvalg og Dokument 8:262 S (2024–2025))

Presidenten [12:47:58]: Presidenten vil ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det ikke bli gitt anledning til replikker, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte talletid, får en talletid på inntil 3 minutter.

Femte visepresident Ingrid Fiskaa [12:48:25]: Fleirtalet i presidentskapet innstiller på at Stortinget vedtek å gie stortingsrepresentantar ei godtgjering på 1 214 977 kr, statsminister 2 134 434 kr og regjeringsmedlemer 1 734 020 kr. Dette er i tråd med godtgjøringsutvalet si innstilling og ein prosentvis auke som tilsvarer frontfagsoppgjeret i år på 4,4 pst. Så langt fleirtalet si innstilling.

SV – det vil seia aller siste visepresident, Ingrid Fiskaa – tilhøyrrer ikkje dette fleirtalet. Underteikna ut-

gjer mindretalet, som nok ein gong fremjar eit heilt anna forslag, der me ikkje rutinemessig aukar godtgjeringsane med store beløp, men heller reduserer godtgjeringsane til eit noko meir nøkternt nivå.

Kvifor gjer me det? Jo, fordi stortingsrepresentantar er og skal vera folkets representantar. Då kan me ikkje samtidig tilhøyra ein lønsadel, med inntekter langt over det folk flest har. For å kunna representera breidda av innbyggjarane må me ha ein viss kontakt med det livet fleirtalet lever. Å rykkja frå gjennomsnittet år for år gjer at representantane fjernar seg frå dei me er her for. Fleirtalet av partia ser visst ikkje dette som eit problem. Kanskje er det fordi ein del heller samanliknar seg med dei som tenner endå meir. Leiarlønningar, både i staten og i det private, har jo løpt løpsk dei siste åra. SV meiner at Stortinget ikkje bør springa etter, men heller halda igjen.

SV fremmer difor forslag om å setja ned godtgjeringsane for stortingsrepresentantar og regjeringsmedlemmer. Det gjer me ikkje fordi folkevalde ikkje gjer ein viktig jobb, eller ikkje har eit stort ansvar, for det har me, og det gjer me, til liks med svært mange andre i dette landet.

Sjølv med forslaget frå SV vil både stortingsrepresentantar og regjeringsmedlemmer framleis ha ei høg inntekt – nesten ein million for stortingsrepresentantar og nesten 1,7 mill. kr for statsministeren – men forslaga til SV inneber at stortingsrepresentantar ikkje lenger skal vera blant dei 10 pst. høgast løna i dette landet. I tillegg vil me ha eit system for framtidige såkalla lønsoppgjer med kronetillegg, tilsvarende det ein arbeidstakar med gjennomsnittsløn får, i staden for prosentvis auke. Forskjellen mellom kronetillegg og prosenttillegg er ikkje uviktig, for prosenttillegg gjer at dei med høgare løn stadig rykker ifrå.

Vidare vil SV leggja ned godtgjeringsutvalet. Det er for det fyrste eit unødvendig byråkratisk mellomledd. For det andre inneber det ei form for ansvarsfråskriving at eit eige utval liksom skal bestemma godtgjeringsane, når det uansett er Stortinget som tek avgjerda, og Stortinget som bestemmer mandatet dette utvalet arbeider etter. Me kan ikkje lata som at dette er ei objektiv, upolitisk innstilling. Når Stortinget vedtek, må me òg ta ansvaret.

Djupast sett handlar denne saka om demokratiet vårt. Demokratiet har dårlege vilkår i eit samfunn med store forskjellar i inntekt, makt og levekår. Det legg til rette for mistru og avstand. Me har allereie for mykje av det. Eit meir moderat lønssystem, som SV føreslår, vil vera eit lite, men viktig bidrag til større tillit og tiltru til det demokratiske systemet vårt.

Med det tek eg opp SV sine forslag.

Presidenten [12:52:35]: Representanten Ingrid Fiskaa har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Marie Sneve Martinussen (R) [12:52:50]: De viktigste debattene på Stortinget skjer selvsagt i stortingssalen, men det sies også ting i kriker og kroker, og også i Stortingets heis. På vei opp hit, da jeg fortalte en representant jeg ikke skal nevne navnet på, om hvilken debatt jeg skulle i, fikk jeg høre – med godt humør og ingen anklage, for så vidt – at da skal vel dere fra Rødt opp dit og snakke om hvor umoralske vi andre er, som vil ha høy lønn.

La meg understreke det én gang for alle: Dette handler ikke om moral og at noen partier er mer moralske og mye mer uselviske enn andre. Dette handler om et grunnleggende prinsipp for Rødt, som er at de folkevalgte ikke skal rykke for langt unna det folket som har valgt oss, og at det er viktig for selve demokratiet.

Dette er et politisk poeng, og det sier seg selv. De siste årene har matprisene økt, sånn at man får bakoversveis når man ser hva osten koster i butikken. Da har det noe å si om månedslønna er 100 000 kr, eller om den er 40 000 kr, som den er i mange vanlige yrker der folk jobber hardt, der folk jobber nattestid, der folk har mye ansvar, gjerne for liv og død, som man har på både sykehus og sykehjem og i redningstjenesten.

Det er et problem hvis de folkevalgte lever med en helt annen hverdagsøkonomi enn alle dem som påvirkes av de beslutningene vi tar her hver eneste dag, når vi vedtar strømstøtteordninger, når vi diskuterer å bryte opp matvarekjedene, når vi diskuterer skatter og avgifter – om vi synes en krone er mye eller lite. Det har noe å si hva slags økonomi vi selv har.

Derfor har Rødt foreslått å kutte i politikerlønningene. Vi mener at de bør ned, og det vi foreslår, er ingen sultelønn, det er ingen gjennomsnittslønn, det ingen medianlønn. Det er en høy lønn fordi vi har stort ansvar, men det er ikke en så høy lønn som 1,2 mill. kr.

Vi har foreslått dette i mange år, og vi har lagt merke til at vi ikke får flertall, men debattene har jo gått om politikerlønningene. Vi i Rødt var veldig glad for et par år siden da Arbeiderpartiet tok dissens i presidentskapet fordi man ønsket et moderasjonsalternativ. Det kunne være at akkurat det med prosenttillegg og kronetillegg var et godt poeng, så man ba godtgjøringsutvalget legge fram et moderasjonsalternativ. Godtgjøringsutvalget gjorde som de fikk beskjed om. De la fram et forslag der man kunne få kronetillegg istedenfor prosenttillegg, som da over tid ville redusere inntektsgapet, men det ble forkastet.

Jeg tror ikke godtgjøringsutvalget gidder å gjøre et arbeid som ikke blir tatt videre, så i år har de altså dropet moderasjonsalternativet helt, noe jeg på én måte synes er en fallitt, men på en annen måte kanskje er helt ærlig og rett fram. Det er ikke et ønske fra stortingsrepresentantene i denne salen fra partiene – utenom Rødt og

SV – å ha noen moderasjon når det gjelder å sette vår egen lønn. Problemet med den veien vi er på nå, er at prosenttillegg på en høy lønn gjør at vi for hvert eneste år rykker fra andre folk. Sånn funker prosent, rent matematisk, og sånn funker det også for stortingsrepresentantenes godtgjørelse.

Vi i Rødt har mange forslag til hvordan dette kan løses. Jeg registrerer at få av dem, eller ingen, kommer til å få flertall, men vi har også fremmet noen løse forslag til saken, som jeg vil si et par ord om.

Det siste halvåret har vi fått eksempler på stortingsrepresentanter som har høyt betalte styreverv i kommersielle selskaper. Dette mener Rødt at vi ikke kan ha noe av. Vi må for det første ha åpenhet rundt det: Det er forskjell på å få 5 000 kr for å sitte i borettslagsstyret og å få nesten en halv million for å sitte i styret til et av de største og mektigste selskapene i Norge. Vi vil ha åpenhet om det, og vi vil egentlig, i siste instans, også ha et forbud mot det, fordi de folkevalgte skal representere folket.

Ja, det skal veldig mye til for å sette grenser hva en folkevalgt skal gjøre, men det vi opplever gang på gang, er at vi har tillitsbaserte, gode ordninger i Norge – som funker. Vi sier også at stortingsrepresentanter så klart kan være med i fotballklubben, eller kanskje sitte i styret til familieselskapet sitt, men så er det noen som utnytter den tilliten, som strekker strikken for langt, og da må vi sette ned foten og si at det ikke går. Det mener vi har skjedd nå, med konkrete eksempler på at stortingsrepresentantene har hatt høyt betalte verv i kommersielle selskaper, som gjør det vanskelig for velgerne å vite hvilken hatt man har på når man sitter i komitéarbeid i Stortinget, eller står her i stortingssalen.

Med det tar jeg opp Rødts forslag i saken.

Presidenten [12:57:31]: Representanten Marie Sneve Martinussen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Seher Aydar (R) [12:57:49]: Jeg synes det er litt oppsiktsvekkende at ingen fra de partiene som vil heve godtgjørelsen, tar ordet og forklarer hvorfor. Jeg kan skjønne det, for jeg tror det er en vanskelig øvelse. Det er en vanskelig øvelse å fortelle folk i Norge som har valgt oss til å representere dem, at det er helt greit å ha en inntekt på 1,2 mill. kr for stortingsrepresentanter i en tid der folk flest og flere og flere familier opplever at de gruer seg til å dra bankkortet, enten det er på sykehuset eller i matbutikken. Det har blitt dyrt å bo, det er dyrt å betale regningene, enten i matbutikken når man må kjøpe mat, eller om det er noe uforutsett som duk-

ker opp. Sånn er det for folk flest, og det er de folkene vi skal representere.

Jeg opplever at avstanden som blir større mellom folk og folkevalgte, er med på å vise hva slags politikk vi lander på til slutt. Den er også med på å gjøre noe med tilliten, for hvis avstanden blir større, blir tilliten også mindre. Vi er nødt til å ta det innover oss.

I en tid der folk roper etter å ha mer økonomisk stabilitet, er det altså ikke en eneste stortingsrepresentant fra de partiene som vil øke sin egen inntekt, som kommer hit og tar ordet for å forklare hvorfor. Kan man ikke ta ansvar for de vedtakene man gjør, og fortelle folk som gir alle som er i denne salen, makt og mulighet til å bestemme sin egen lønn – et privilegium folk bare kan drømme om – hvorfor det nivået er det riktige, og hvorfor det er riktig tidspunkt å øke sin egen inntekt og sin egen lønn? Det mener jeg er egentlig helt utrolig å være vitne til. Det er ansvarsfraskrivelse og en stille majoritet som gir til seg selv uten å begrunne det engang.

Jeg vil minne oss alle som er her, på at det er helt riktig at man jobber hardt, men det er ganske mange i dette samfunnet som jobber hardt, som jobber skikkelig hardt, og likevel opplever at de har mindre å rutte med og mindre de skulle ha sagt i samfunnet. Det er de folkene vi skal representere. Det er dem vi er her for, det er dem vi må svare til. Da kan ikke våre godtgjørelser og goder rykke fra dem vi skal representere.

Tobias Drevland Lund (R) [13:01:00]: Norske politikere skal ikke være en egen lønnsadel, men det er jo utviklingen nå og den retningen det går i. Inntekten til folkevalgte på Stortinget rykker stadig lenger fra inntektene til folk som tross alt har valgt dem.

I 2003 var godtgjørelsen til en stortingsrepresentant 62 pst. større enn medianlønnen til en heltidsansatt. I 2023 tjente stortingsrepresentantene hele 82 pst. mer. Stortingsflertallet bevilget en ytterligere økning på 63 000 kr i fjor, opp til en årsinntekt på 1 170 000 kr per representant. Nå skal altså stortingsrepresentantene klappe seg på skulderen og gi seg selv over 40 000 kr ekstra, slik at vi får en lønn på 1,2 mill. kr.

Jeg vet at dette ikke er en jobb som alle andre. Det er mye ekstraarbeid, det er mange sene kvelder på dette bygget, det er mange reiser, og det er lange møter, men det er også veldig mange andre som gjør tunge jobber i samfunnet vårt: de som jobber i helsevesenet, de som jobber i butikken, de som vasker kontorene våre her på Stortinget. Er det sånn at den jobben vi gjør, er verdt 3–4 ganger mer enn det de gjør? Nei, vil jeg si.

Må vi ha millionlønn for å sitte her på Stortinget og utøve den store æren det er å være stortingsrepresentant? Jeg synes det er smakløst midt i en dyrtid hvor folk sliter med å betale strømregningen, hvor folk gruer seg til å gå

på butikken for å handle de matvarene som har økt så vanvittig mye i pris, og hvor folk nærmest får vondt i magen hver eneste gang det dumper ned en ny regning enten på konto eller i postkassen. Jeg synes vi i mye større grad må gjenspeile lønnen til vanlige folk der ute, de som faktisk har valgt oss for å representere seg her inne.

Det er derfor ikke helt ute av proporsjoner eller helt urimelig når Rødt foreslår å kutte lønnen til stortingsrepresentanter til 962 000 kr. Det er fortsatt en god lønn. Vi har fortsatt til salt i grøten med den lønnen, for å si det sånn.

Da er spørsmålet: Er det noen representanter fra Arbeiderpartiet, fra Høyre, fra Fremskrittspartiet, fra Senterpartiet som kan komme opp her og forklare vanlige folk og velgere hvorfor vi fortjener 1,2 mill. kr i lønn, mens de fleste der ute, på utsiden av Stortinget, bare kan drømme om å se sånne tall på konto?

Jeg er stolt av å være med i Rødt, som hvert eneste år, i alle mine år i politikken, har jobbet for å sette ned politikerlønningene, uansett om det har vært i kommune- styre, i fylkesting eller her på Stortinget. Det er en jobb vi må fortsette å gjøre, og vi må fortsette å ta den kampen, for vi må sørge for at vi i mye større grad holder politikerlønningene nede, kutter i lønningene, slik at vi som er her inne, faktisk tjener noe som gjenspeiler vanlige folks jobber der ute.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [13:04:11]: For snart fire år siden ble jeg valgt inn på Stortinget, og siden da har ganske mye skjedd i Norge: rentehevinger, økte strømpriser, bolig- og leiepriser som har gått til himmels, og matpriser som har løpt løpsk. Mange har det utfordrende for tiden. I Tromsø går 14 barnehageregninger i uken til inkasso. I Trondheim er tallet 20. Det er barnefamilier rundt omkring i Norge som er bekymret for om de i det hele tatt kan reise på en sommerferie med barna sine.

Vi som sitter på Stortinget, er ikke blant dem som sliter med å få endene til å møtes. Vi er ikke de som på slutten av måneden spør oss selv: Hvordan skal dette gå? Vi lever i en annen virkelighet. Går man inn i et rom og ser en stortingsrepresentant, kan man være rimelig sikker på at det er den høyest lønnede personen i det rommet. Stortingsrepresentanter tjener mer enn 95 pst. av Norges befolkning. Er det sånn at representantene i denne salen helt seriøst synes det er greit, at det er uproblematisk?

Da jeg ble valgt inn på Stortinget i 2021, var godtgjørelsen på 987 997 kr i året. Nå, i 2025, økes den til 1 214 977 kr. Vi har gått fra rett under millionen til godt over 1,2 millioner i året. Stortinget har altså på fire år bevilget seg selv nesten en kvart million mer i lønn. Derfor er jeg stolt over å representere SV, som hvert eneste år har stemt mot at godtgjørelsen skal økes, stemt mot at

avstanden mellom oss som sitter her, og de folkene vi representerer, skal økes.

I 2021 lå stortingslønnen 73 pst. over medianinntekten i Norge, nå er det oppe i 76 pst., og gapet vokser. Vi fjerner oss mer og mer fra folk – dem vi er valgt til å representere. Mener Stortinget virkelig at vi tjener for dårlig? Mener Høyre og Fremskrittspartiet på alvor at det er for lite med 1,2 mill. kr i året for å sitte her i denne salen? Skal det virkelig være sånn at dersom en stortingspolitiker går inn i et rom, er det den høyest lønnede i det rommet?

Vi kan fryse godtgjørelsen i dag, eller vi kan kutte den med 100 000 kr eller 200 000 kr og likevel ha en god og trygg inntekt som mange bare kan drømme om. Det ville vært et signal, et valg, en prioritering, men det kommer ikke til å skje i dag, for flertallet her inne, bestående av Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Arbeiderpartiet, mener at 1 171 000 kr i året ikke er nok for å være stortingsrepresentant i Norge.

Bjørnar Moxnes (R) [13:07:27]: Så var det tid for vårens vakreste eventyr. Stortinget gir seg selv mer lønn, bestemt av Stortinget, og uten noen begrunnelse fra partiene som går inn for denne lønnsøkningen. Det er ikke ofte jeg savner mine ærede kollegaer fra andre partier her i salen, men akkurat nå savner jeg representantene fra Høyre, fra Arbeiderpartiet, fra Venstre, fra Kristelig Folkeparti og ikke minst fra partiet for folk flest, som de kaller seg: Fremskrittspartiet. Jeg savner å høre en begrunnelse for hvorfor stortingsrepresentantene skal ha lønninger på opp mot 1,2 mill. kr mens folk flest har under halvparten. Jeg savner å høre hvorfor vi skal ha en politikerklasse i Norge som skal tjene mye mer penger enn det folk flest faktisk gjør, og jeg savner argumenter for hvorfor det er riktig og rettferdig å øke forskjellene mellom folk flest og politikerne i en tid hvor stadig flere sliter med strømreregninger, med regningene i butikken og med å få det til å gå i hop med de lønningene folk flest har.

Tidligere har vi hørt kreative argumenter, ikke minst fra Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet, om det store ansvaret man har på Stortinget. Ja, man har et stort ansvar som stortingsrepresentant, men har ikke også en bussjåfør et stort ansvar, som bokstavelig talt har livet til titalls mennesker i hendene sine hver dag? Har ikke en helsefagarbeider på et sykehjem et stort ansvar? Har ikke en lege på legevakten et stort ansvar? Har ikke de som styrer brønnene i Nordsjøen, et stort ansvar? En rekke folk i Norge har et veldig stort ansvar på jobben sin og blir ikke på langt nær kompensert slik Stortinget selv blir, som gir sin egen kompensasjon ved å vedta disse lønnsøkningene som skal vedtas i dag.

I dag er det på tide med en savnetmelding for de øvrige partiene utover SV og Rødt. Hvor er de? Hvor har Ar-

beiderpartiet gjemt seg? Hvor har Fremskrittspartiet stukket av? Hvor er Høyre? Hvor er Venstre? Hvor er Kristelig Folkeparti? Hvor er alle partiene som kl. 15 kommer til å stemme for å heve sin egen lønn, men uten å komme opp hit og forsvare og begrunne den samme lønnsøkningen?

Jeg har en siste oppfordring: Kom fram fra den steinen dere gjemmer dere under! Titt fram, kom opp hit og begrunn en lønn på 1,2 mill. kr, og at dere selv øker deres egen lønn. Begrunn det, stå for det og forsvare det!

Andreas Sjalg Unneland (SV) [13:10:40]: Jeg har deltatt i disse debattene om Stortingets godtgjørelse hvert eneste år siden jeg kom inn på Stortinget, og jeg har argumentert for hvorfor vi ikke skal øke godtgjørelsen, nettopp fordi gapet mellom oss og de menneskene vi skal representere, øker.

Det er ikke lenger så mye som forbauser meg i disse diskusjonene, f.eks. at det er få representanter til stede, men det er vel få ganger her på Stortinget at debatter virkelig lever opp til betegnelsen «den tomme sal». Det har ikke vært en eneste representant fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet eller Fremskrittspartiet her og forklart det norske folk, som vi er valgt til å representere, hvorfor man mener det er riktig å øke godtgjørelsen til 1 214 000 kr, en godtgjørelse som ligger langt over hva de fleste i Norge tjener. I en tid med høye strømpriser, høye matpriser og høye leiepriser, der mange teller på kronene, har vi i løpet av disse fire årene bevilget oss økte godtgjørelser på over 250 000 kr. Jeg er stolt over å komme fra et parti som har stemt imot hver eneste av de økningene, og som sier at det er mulig både å fryse og redusere godtgjørelsen for å minke gapet mellom oss og de menneskene vi representerer.

Så vidt jeg kan huske fra disse tidligere diskusjonene, har jeg ikke opplevd at ikke en eneste representant som kommer til å stemme for den økte godtgjørelsen, faktisk tør å komme hit og stå opp for det. Det er helt lov til å være uenig. Det er lov til å mene at man må tjene minst 1,2 mill. kr for å kunne være stortingsrepresentant i Norge. Det er jeg politisk uenig i – jeg mener at det er et viktig prinsipp at avstanden mellom oss og menneskene vi representerer, ikke skal være uproporsjonalt stor – men at man ikke engang tør å komme opp på Stortingets talerstol og forsvare det man innstiller på, det man stemmer for, de vedtakene som kommer til å bli fattet i dag, synes jeg er veldig spesielt.

Jeg har en sterk oppfordring til representantene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet: Stå for det dere mener. Forklar det norske folk hvorfor dere mener det er riktig at en stortingsrepresentant må tjene 1,2 mill. kr for å representere det norske folk.

Presidenten [13:13:29]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [13:13:33]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om Rapport fra utvalget til å gjennomgå Stortingets dokumentinnsynsregler i Dokument 21 (2023–2024) (Innst. 512 S (2024–2025), jf. Dokument 21 (2023–2024))

Presidenten [13:13:49]: Presidenten vil ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutt-er til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det ikke bli gitt anledning til replikkordskifte, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Første visepresident Svein Harberg [13:14:08]: Presidentskapet legger med dette fram Innst. 512 S for 2024–2025 om Rapport fra utvalget til å gjennomgå Stortingets innsynsregler.

Stortingets vedtak i juni 2023 om å oppnevne utvalget hadde bakgrunn i et representantforslag om uavhengig behandling av søknader om innsyn i dokumenter fra Stortingets administrasjon og presidentskap.

Utvalget var bredt sammensatt med medlemmer oppnevnt av de politiske partiene, fra Stortingets administrasjon, fra Sivilombudet og fra pressens organisasjoner. Dette har resultert i en grundig og velbalansert rapport med ulike perspektiver som ivaretar kryssende hensyn. Forslaget til nye regler i utvalgsrapporten, som tilrådingen bygger på, gjenspeiler dette.

De nye reglene som foreslås, er langt på vei en videreføring av de gjeldende reglene om dokumentinnsyn. Utgangspunktet er fortsatt at det skal gjelde samme regler for dokumentinnsyn for Stortinget som for staten for øvrig, med mindre det er spesielle forhold ved Stortinget som tilsier andre løsninger. I praksis innebærer dette at reglene som foreslås, i stor utstrekning fastsetter at bestemmelsene i offentlighetsloven også skal gjelde for Stortinget.

Et særtrekk ved Stortinget som fordrer tilpasninger, er at sentrale regler om offentlighet og innsyn i den parlamentariske kjernevirksomheten følger direkte av Grunnloven og Stortingets forretningsorden. De alminnelige dokumentinnsynsreglene som her foreslås, er derfor avgrenset mot disse særreglene.

Et annet særtrekk er organiseringen av Stortinget, der bl.a. komiteene, presidentskapet og administrasjonen anses som ulike organer, med den konsekvens at korrespondanse mellom disse i utgangspunktet er offentlig. Denne organiseringen medfører stor grad av offentlighet i Stortinget, men har også nødvendiggjort visse til-

pasninger sammenlignet med det som følger direkte av offentlighetsloven.

Tilrådingen er i hovedsak enstemmig, men presidentskapet har delt seg i ett spørsmål. I lys av bakgrunnen for oppnevningen av utvalget har et sentralt spørsmål vært hvordan det kan sikres en mer uavhengig behandling av klager i innsynssaker. Her har presidentskapet delt seg i et flertall og et mindretall.

Et samlet presidentskap går inn for at det er presidentskapet som skal behandle klager på administrasjonens avslag på innsynsbegjæringer. Dette innebærer at avslag på innsyn ikke lenger vil bli endelig avgjort av direktøren. Dette vil styrke tilliten til at klager undergis en reell ny behandling.

Femte visepresident Ingrid Fiskaa tilrår i tillegg at det opprettes et uavhengig rådgivende organ som forbereder slike saker for presidentskapet. Presidentskapets flertall mener derimot at hensynet til uavhengig klagesaksforberedelse, sammenholdt med behandlingstiden i klagesaker, ivaretas bedre ved tiltak i administrasjonen som sikrer at forberedelsen av klagesaker underlegges en ny og uhildet vurdering av andre enn dem som opprinnelig har avslått innsynsbegjæringen.

I innstillingen foreslår presidentskapet nye regler om rett til innsyn i Stortingets dokumenter, til erstatning for gjeldende regler fra 2009. Mye har endret seg siden den gang. De nye reglene innebærer oppdateringer, klargjøringer og forbedringer sammenlignet med dagens regelverk. Dette bidrar til å ivareta åpenhet og offentlighet i Stortinget, som igjen har stor betydning for tilliten til Stortinget som institusjon.

Femte visepresident Ingrid Fiskaa [13:18:17]: Eg vil fyrst seia at det er eit viktig og godt arbeid som er utført av dette utvalet, som vår innstilling baserer seg på. Det arbeidet ryddar i og klargjer reglane for innsyn i Stortingets dokument, og det sikrar større grad av openheit. På nokre punkt var det delt innstilling frå utvalet, og i dei fleste av desse tilfella meiner eg det er gode argument frå både fleirtal og mindretal.

SV har landa på å følgja resten av presidentskapet i innstillinga på fire av desse punkta, men på det femte er me ueinige og fremjar difor eit eige forslag, basert på det som var rådet frå fleirtalet i utvalet. Dette er òg etter mitt skjønn det viktigaste tiltaket for å få meir openheit og ikkje minst meir tillit til saksgangen her på Stortinget.

Det gjeld behandling av klager på avslag om innsyn. Heile presidentskapet er einige om at det er Stortingets presidentskap som heretter skal ta avgjerda i slike klagesaker, med mindre administrasjonen sjølv gjev medhald i klagen etter ei fornya vurdering. Då er det jo ikkje noko poeng i å gå vidare med saka.

Viss administrasjonen held fast på avgjerda om ikkje å gje innsyn, kven skal då gje råd til presidentskapet? Fleirtalet i presidentskapet følgjer her mindretalet i utvalet, som vil at administrasjonen òg skal gje råd når saka skal opp til endeleg avgjerd. Eg meiner det er ei mindre tillitvekkande ordning enn det SV og fleirtalet i utvalet føreslår, nemleg at eit eksternt innsynsutval førebur saka for presidentskapet.

Openheit og offentlegheit har stor betydning for tilliten til Stortinget som institusjon. Uansett kor uavhengig ein forsøker å organisera ei klagesaksførebuing i Stortinget, der klagen blir avgjort av presidentskapet, vil det samla inntrykket utanfrå fort kunna vera at klage på avslag på innsyn ikkje får ei reell behandling. Eit rådgjevande organ vil bidra til å skapa større avstand mellom fyrsteinstansen og klageinstansen og styrkja tilliten til at prosessen er tilstrekkeleg, uavhengig og reell, samtidig som Stortinget ikkje fråskriv seg myndigheit og ansvar som er lagt til Stortinget.

Eit sånt innsynsutval bør ha tre medlemmar som blir oppnemnde av Stortinget etter innstilling frå presidentskapet – eitt medlem med juridisk kompetanse, eitt medlem med god kjennskap til Stortingets verksemd og eitt medlem oppnemnd etter forslag frå organa til pressa. Eit sånt utval vil til saman ha kunnskapen og tilliten som trengst for å gjera ei fornya og tillitvekkande vurdering av om det skal vera innsyn i dokumenta til Stortinget.

Då tek eg opp forslaget frå SV.

Presidenten [13:21:37]: Representanten Ingrid Fiskaa har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Seher Aydar (R) [13:21:55]: Rødt har vært opptatt av at Stortingets innsynsregler bør endres slik at regelverket ivaretar en større grad av åpenhet og innrettes på en mest mulig tillitvekkende måte. Rødt fremmet derfor tilbake i 2022 et representantforslag om at det skulle nedsettes et utvalg for å utrede en uavhengig klageinstans i saker om innsyn i dokumenter fra Stortingets administrasjon og presidentskap. Det var bakgrunnen for oppnevningen av dokumentinnsynsutvalget, som leverte sin rapport i fjor.

Vi er enig med utvalgets flertall i de fleste av spørsmålene det behandlet. De konkluderte med at det trengs mer transparens. Utvalgets flertall – bestående av de uavhengige fagrepresentantene og de fleste av parti-representantene – gikk inn for at det bør etableres et eksternt organ som skal avgi rådgivende uttalelse til presidentskapet i klagesaker. Utvalgets flertalls begrunnelse er kort sagt at det ikke innbyr til tillit om folk sitter igjen med et inntrykk av at bukken blir satt til å passe den famøse havresekken.

Det er tillit som er det sentrale her. Dagens ordning, hvor samtlige ledd i klagebehandlingen foregår internt på Stortinget, er etter vårt syn problematisk. Selv om saksgangen internt på Stortinget utformes slik at klagesaksforberedelsen gjøres uavhengig, vil Stortinget sett utenfra oppleves som ett og samme organ. I likhet med utvalgets flertall mener vi derfor at et eksternt klageorgan som kommer med uttalelser utformet slik at de kan være offentlige, ville være en god måte å bygge tillit på. Da ville det blitt etablert en høyere terskel for uberettiget hemmelighold, samtidig som offentligheten vil kunne få høyere tillit til at hemmelighold som er berettiget, faktisk er det.

Vi er derfor skuffet over at presidentskapet har innstilt på at klagebehandlingen fortsatt skal foregå innenfor Stortingets fire vegger, særlig – vil jeg legge til – i lys av at foranledningen for nedsettelse av utvalget var de mange pendlerboligsakene for snart fem år siden. Jeg tror det for ganske mange vil framstå som direkte arrogant når Stortingets respons nå ser ut til å bli nedsettelse av et utvalg man ikke engang gidder å høre på når stormen har blåst over, og offentlighetens oppmerksomhet er rettet andre steder.

Presidenten [13:24:43]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [13:24:49]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Regulering av pensjonar i 2025 og inntektstilhøve for pensjonistar (Innst. 545 S (2024–2025), jf. Meld. St. 27 (2024–2025))

Presidenten [13:25:03]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Freddy André Øvstegård (SV) [13:25:42] (komiteens leder og ordfører for saken): Jeg vil starte med å si takk til komiteen for kjapp og effektiv behandling av saken. Dernest vil jeg ta oss tilbake til 1962, for da sa daværende statsminister Einar Gerhardsen i et tv-intervju:

Det siste året før krigen brukte en 140 millioner kroner til trygdeytelser. I dag er beløpet kommet opp i 2 800 millioner. Dette er et uttrykk for en seier for fellesskapstanken og tanken om solidaritet mellom samfunnsgrupper og landsdeler.

I dag er det andre talepunkter som rår. I dag er det mer snakk om å stramme inn, at ingen skal få en krone for mye i trygd eller i pensjon, sånn at det i teorien – på en kalkulator et sted i verden – ville lønne seg mer å jobbe, som det sies, som om det noensinne ikke har lønt seg å være i jobb, med alt det betyr for både økonomisk trygghet, mening og mestring i livet.

Resultatet blir at minsteytelsen for uføre er under fattigdomsgrensen, at minste pensjonsnivå er under fattigdomsgrensen, og at minstesatsen for arbeidsavklaringspenger er under fattigdomsgrensen. De som har slitt ut kroppen i arbeid eller på grunn av sykdom, og må søke sosialhjelp og bostøtte i tillegg til å motta statens ytelser for å klare seg, har måttet dokumentere hver minste utgift for å rettferdiggjøre at de trenger pengene.

Da er det fristende å trekke fram noe annet fra nevnte tidligere statsminister Einar Gerhardsen. Han så nemlig på det som helt avgjørende at vi ikke skal komme med noen verdighetsattest når vi ber om hjelp. Det skal holde med en fødselsattest, sa han. Det var reisen fra det gamle fattigvesenet til den moderne velferdsstaten med universelle ordninger.

I dag har vi glidd bakover igjen. Forskjellen mellom hvordan de med lite blir behandlet sammenlignet med de få på toppen som har mye, er slående. Er man fattig, må man dokumentere hver krone man trenger, men for de rike er det skatteuttak som gjelder. Det er ingen som kontrollerer hva Stein Erik Hagen skal bruke sine ekstra millioner fra skattegevinster på, hvis formuesskatten blir kuttet. Er man fattig, blir man motivert av å få mindre, er man rik, blir man motivert av å få mer. Det er klasse- og forskjellspolitik anno 2025.

Jeg glad for at SV har fått økt minstesatsene for uføre og for arbeidsavklaringspenger, og vi har økt sosialhjelpen, men vi er langt unna mål. Derfor tar jeg opp SVs forslag om å gjøre noe med det – nok en gang.

Presidenten [13:28:41]: Representanten Freddy André Øvstegård har tatt opp de forslagene SV er med på.

Tone E. Berge Hansen (A) [13:29:00]: Trygdeoppgjøret i år sikrer et godt og rettferdig oppgjør for pensjonistene og trygdemottakerne. Et godt lønnsoppgjør sikrer også at pensjonister og uføre får økt kjøpekraft.

En rettferdig og bærekraftig folketrygd er avgjørende for å sikre tryggheten vår. Vi kommer alle en dag til det punktet at vi ikke lenger kan stå i arbeid, og da er det viktig at vi i fellesskap har et velfungerende system for å sikre oss inntekt.

Den norske folketrygden er i verdensklasse. Blant OECD-landene har vi den laveste andelen eldre som lever i fattigdom. Selv om vi alltid skal jobbe for et best mulig regelverk, er det også viktig å minne oss selv om hva som faktisk fungerer. Vi ser at andelen pensjonister

med inntekt under fattigdomsgrensen de siste årene faller, og for noen av gruppene ganske markant. Samtidig har vi et pensjonssystem som også gir uttelling for å jobbe. Det er avgjørende for å sikre bærekraften i systemet, ikke fordi vi mangler penger, men fordi vi trenger alle folkene vi har, i jobb.

Pensjonsreformen viser resultater, og vi ser at stadig flere står lenger i jobb. Vi ser at vi klarer å samle oss på tvers av partiliner for å sikre forutsigbarhet for pensjonister, samtidig som vi evner å enes om nødvendige tilpasninger når det er nødvendig.

Jeg ser at det er fremmet forslag om å legge til et kronetillegg til reguleringen. Det mener Arbeiderpartiet er et meget uheldig forslag og i strid med prinsippene som ligger til grunn for regulering av pensjon etter snitt av lønns- og prisvekst, så det ønsker Arbeiderpartiet ikke å støtte.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Anna Molberg (H) [13:31:05]: Det er mange helt legitime debatter i Stortinget gjennom året om hvordan våre ulike ordninger skal utformes, enten det gjelder ulike ytelser eller pensjonssystemet vårt. Det er debatter vi har når vi behandler statsbudsjettene, og det er debatter vi har rundt det historisk brede flertallet som samlet seg om justeringer i pensjonssystemet vårt i fjor. Der slo vi også fast at den reguleringen vi har av pensjonene i dag, skal videreføres.

Denne debatten handler altså ikke om hvordan pensjonssystemet vårt skal se ut. Denne stortingsmeldingen handler om den årlige reguleringen av pensjonene ut fra det systemet vi har. Vi har lang historie for at den reguleringen følger lønns- og prisveksten i samfunnet. Derfor gir også Høyre tilslutning til denne reguleringen uten å løfte mange av de andre og viktige debattene vi har rundt pensjonssystemet vårt.

Til slutt vil jeg varsle at Høyre vil stemme for forslag nr. 5, fra Fremskrittspartiet og Rødt, der vi ber regjeringen om å reetablere Eldreombudet og komme tilbake til Stortinget med nødvendige bevilgninger i budsjettene for neste år. Eldreombudet ble jo opprettet under den forrige borgerlige regjeringen, og vi har også fremmet forslag om dette i Stortinget ved flere anledninger. Derfor er det selvfølgelig ryddig at også vi gir vår tilslutning til et slikt forslag, nr. 5, i dag.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:33:07]: Trygdeoppgjøret fungerer nå sånn at staten drøfter saken med organisasjonene, men så bestemmer bare regjeringen hvor skapet skal stå. Det er altså ingen reell innvirkning, og den sosiale profilen på trygdeoppgjørene er altfor dårlig som følge av at det er et sånt system.

Organisasjonene har hele tida ønsket en sterkere sosial profil. I forbindelse med Stortingets behandling av stortingsmeldinga om et forbedret pensjonssystem var en viktig tittel ved siden av et forbedret pensjonssystem at en skulle ha en styrket sosial profil. Ett av de fem sentrale forslagene i den stortingsmeldinga for å realisere det var at minsteytelsen i pensjonssystemet skulle følge velstandsutviklingen ved at minstenivåene ved normert pensjoneringsalder skulle reguleres i takt med grunnbeløpet. Pensjonsutvalget som var i forkant av stortingsmeldinga, så dette som en indikasjon på at reglene som ble innført i 2011, ikke har hatt tilstrekkelig oppslutning. I forbindelse med behandlingen av stortingsmeldinga sluttet et bredt flertall av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og SV seg til den sosiale profilen, og flertallet viste til at pensjonsutvalgets flertall foreslo at minstenivåene ved normert pensjonsalder framover burde reguleres med lønnsveksten. Det er derfor beklagelig at regjeringen Støre ennå ikke har lagt fram forslag om en slik ny regulering av minstenivåene.

Senterpartiet har en merknad i innstillinga hvor vi viser til at pensjonene som utbetales, reguleres med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten fra og med 2022, og vi sier at det understreker at det årlige kronetillettet med en sånn prosentvis endring blir lavere sammenlignet med regulering lik prosentvis lønnsvekst. Det er viktig å presisere at det gjelder ved en reallønnsøkning. Det er nå ingen sosial profil på trygdeoppgjørene ved minstepensjon for minstepensjonistene ved at de får et ekstra kronetillegg, sånn som lavinntektsgruppene får i lønnsoppgjøret. Den sosiale profilen må forbedres, og vi har derfor forslag som vi fremmer om at minstepensjonsnivå skal reguleres i tråd med lønnsveksten. For øvrig går vi inn på en egen pott ved forhandlingene, slik at pensjonistorganisasjonene kan få delta med sin frivillighet for å styrke fellesskapets sektor. Jeg tar opp Senterpartiets forslag.

Presidenten [13:36:09]: Representanten Per Olaf Lundteigen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [13:36:25]: Mange eldre opplever utfordringer knyttet til tilgang på tjenester, digitalisering og rettssikkerheten i møtet med offentlig forvaltning. For mange eldre er det vanskelig å orientere seg i et stadig mer digitalisert samfunn. Det er behov for en tydeligere stemme som kan løfte fram eldres perspektiver i møtet med endringene i velferdsordninger, herunder pensjonssystemet.

Eldreombudet, som ble opprettet under Fremskrittspartiets tid i regjering, skulle bistå eldre innenfor flere områder. Dessverre ble ombudet lagt ned av dagens regjering. Fremskrittspartiet mener at nedleggelsen har svekket det systematiske arbeidet med å ivareta

eldres interesser, og at det er behov for å reetablere Eldreombudet for å sikre en uavhengig stemme for eldre i samfunnet.

Fremskrittspartiet mener at pensjonistene gjennom sine organisasjoner bør ha reell forhandlingsrett i trygdeoppgjøret. Det er nødvendig at trygdeoppgjøret kommer fram til andre reguleringer og tillegg enn det som ligger i pensjonssystemet i dag, f.eks. at det gis et kronetillegg til alle pensjonister, eller at minstesatsene heves. For å oppnå reell forhandlingsrett må lov- og regelverk endres, og det må settes av tilstrekkelige midler i statsbudsjettet til at det er rom for endringer på bakgrunn av forhandlinger. Andre spørsmål med betydning for pensjonistene bør også kunne tas inn og drøftes i forbindelse med trygdeoppgjøret.

I Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett for 2025 foreslo vi en økning i minstepensjonen med 15 000 kr som en del av opptrappingen av minste pensjonsnivå til EU60. Dette følger vi opp i vårt forslag til RNB, med en økning på 8 000 kr for året 2025. Siden regjeringen Støre overtok regjeringsmakten, har skattebelastningen for mange pensjonister økt. Dette kom på toppen av den store prisveksten som rammet alle husholdningene, samtidig som løpende pensjoner underreguleres. Det er uverdig at mange pensjonister lever i fattigdom, og minstepensjonen bør heves betraktelig. Det er uholdbart at minstepensjonen er lavere enn EUs fattigdomsgrense, og det bør derfor utarbeides en forpliktende opptrappingsplan for å sikre at ingen pensjonister lever i fattigdom. Med dette regner jeg Fremskrittspartiet og de forslag vi er en del av, som opptatt.

Presidenten [13:38:43]: Representanten Dagfinn Henrik Olsen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Mímir Kristjánsson (R) [13:38:58]: I dag dømmer denne salen, slik vi gjør hvert år, mange titusenvis av nordmenn til et liv i fattigdom. Minstepensjonen i Norge er 272 430 kr. Minste uføretrygd i Norge er 303 143 kr. Minste arbeidsavklaringspenger i Norge er 265 657 kr, og minste arbeidsavklaringspenger for unge er 177 104 kr. Dette er ytelsene denne salen mener at syke og gamle mennesker skal klare å leve på. Vi har fattigdomsgrenser i Norge. Det er en lang, akademisk debatt hvilken man skal bruke – EUs, OECDs eller vår egen. Flere av disse ytelsene er under alle disse fattigdomsgrensene. Det er med andre ord helt med viten og vilje vi godtar at titusenvis av minstepensjonister og trygdede skal få utbetalinger som ligger under de fattigdomsgrensene vi selv opererer med.

Jeg tør minne på at det ikke er mer enn en halvtime siden denne salen debatterte et forslag om å kutte i sin egen lønn, som i dagens votering med bredt flertall vil

bli økt til 1,2 mill. kr, for såpass må man ha når man sitter på Stortinget. Det holder ikke med 900 000 kr, 1 mill. kr, eller 1,1 mill. kr. Det må være 1,2 mill. kr nå. Det har man funnet ut av. Det er fire ganger mer enn minstesats på uføretrygd. Det er seks ganger mer og vel så det enn det som er minstesats for unge på arbeidsavklaringspenger.

Hvorfor er det sånn at vi alltid godtar at de som har lite, må få pisk for å begynne å jobbe, mens de som har mye, må få gulrot? Hvorfor det alltid sånn at for at de på toppen skal orke å gjøre jobben sin, må de belønnes med bonuser, med lønninger og alt mulig, mens de på bunn må straffes med kutt?

Høyre sa her i sted at dette er feil debatt å ta dette opp i. Nå diskuterer vi bare noen reguleringer, og det er bare teknisk og sånt. Saken er at dette alltid er feil for Høyre å ta opp. Det er feil når det er statsbudsjett, det er feil når det er revidert nasjonalbudsjett, det er feil når vi stiller representantforslag, og det er feil i trygdeoppgjøret hvert eneste år. Vi kommer til å fortsette med – både i denne saken, i denne perioden og i neste periode – på innpust og utpust å ta opp nøyaktig de samme forslagene, for det er helt uverdig at en stat så rik som vår har pensjoner og trygder som ligger under fattigdomsgrensen. Det er derfor vi sammen med SV i dag går inn for et forslag om å øke de minste ytelsene, sånn at de kommer opp på et nivå der det går an å regulere dem på fornuftig vis videre.

Statsråd Kjersti Stenseng [13:42:13]: Som komiteen forstår, er jeg her i dag på vegne av arbeidsministeren.

I den meldingen som er til behandling i Stortinget i dag, redegjøres det for årets trygdeoppgjør og om inntektsutviklingen blant den eldre befolkningen. Som vedlegg til meldingen følger bl.a. protokoll fra de drøftingsmøtene regjeringen har med pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner i forkant av oppgjøret.

Drøftingene med organisasjonene om det tallgrunnlaget som skal legges til grunn for reguleringen, har vært gjort i tråd med avtale mellom regjeringen og organisasjonene. Formålet med drøftingene er å sikre en felles forståelse mellom partene. I årets oppgjør var det full enighet om tallgrunnlaget som skal legges til grunn.

Årets trygdeoppgjør sikrer en god realinntektsvekst for mer enn 1,5 millioner pensjonister og trygdede. I år øker alderspensjonen med 3,4 pst. Det er en økning fra 1. mai på 3,71 pst. Uføretrygd og andre trygdeytelser for personer under 67 år øker med 4,82 pst. i år, som er en vekst på 4,94 pst. fra 1. mai.

Stortinget har gjennom brede pensjonsforlik fastsatt klare regler for hvordan folketrygdens grunnbeløp

og pensjoner skal reguleres. Dette regelverket har ligget fast i snart 15 år, med en justering for pensjoner under utbetaling fra 2022, slik at de nå følger et faktisk gjennomsnitt av pris- og lønnsvekst. I pensjonsforliket fra 2024 stilte et bredt flertall på Stortinget seg bak fortsatt å regulere løpende alderspensjoner på denne måten. Regelverket er fullt ut regelstyrt og åpner ikke for skjønn. Dette sikrer forutsigbarhet både for den enkelte og for staten, og det reduserer faren for at kortsiktige hensyn dominerer ved den årlige reguleringen.

I innstillingen fra arbeids- og sosialkomiteen er det fremmet noen forslag fra mindretallet som går ut på å øke pensjonsnivået til pensjonister med lave inntekter, både gjennom opptrapping av minste pensjonsnivå og ved å endre hvordan trygdeoppgjøret fungerer.

Det er bred enighet om at det er viktig at alle har et nivå på pensjonen som gir grunnlag for en god og verdig alderdom. Som en del av statsbudsjettet for 2025 ble minste pensjonsnivå for enslige minstepensjonister økt med 6 000 kroner fra 1. mai, i tillegg til reguleringen.

Pensjonsbeslutninger er langsiktige, og langsiktigheten tilsier at konsekvenser av systemendringer bør vurderes nøye. På vegne av arbeidsministeren er jeg derfor glad for at et bredt flertall på Stortinget stilte seg bak pensjonsforliket i 2024, som inneholder en rekke grep for å styrke den sosiale bærekraften i pensjonssystemet, og at endringer kan skje gjennom helhetlige, gjennomtenkte løsninger. Grundige utredninger og brede forlik er en god måte å utvikle pensjonssystemet på.

Presidenten [13:45:17]: Det blir replikkordskifte.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [13:45:27]: Pensjonistforbundet og SAFO, Samarbeidsforumet av Funksjonshemmedes Organisasjoner, mener at trygdeoppgjøret mangler en sosial profil, og at Stortinget må ta ansvar. Organisasjonene mener at den ordinære pensjonsreguleringen de siste ti årene ikke har vært tilstrekkelig for å holde oppe pensjonistenes kjøpekraft. Det er et synspunkt Fremskrittspartiet deler. Organisasjonene krever at pensjonistene får et kronetillegg som kommer i tillegg til den ordinære oppreguleringen, og foreslår at tillegget blir øremerket et løft av de laveste pensjonene, slik lavlønnsstillegg fungerer i lønnsoppgjøret. Alle som har en pensjon under fattigdomsgrensen, må gis et løft.

Er statsråden og flertallet i denne salen av den oppfatning at minstepensjonistene lever et fett liv i Norge, og slik sett ikke har behov for en oppjustering av minste pensjonsnivå til EU60, som vi prøver å signalisere, siden man motsetter seg en slik vinkling av saken?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:46:26]: Nei, jeg tror ikke at det er noen her som går rundt og tenker at pensjonister lever et veldig fett liv. Jeg er opptatt av at den-

ne reguleringen, som det er bred enighet om, er med på å sikre at alle pensjonister blir skjermet fra en negativ utvikling i kjøpekraften de årene det er lav real-lønnsvekst, samtidig som de er sikret en del av den generelle velstandsutviklingen i samfunnet. Pensjonsforliket inneholder en rekke andre grep som skal bidra til å styrke den sosiale bærekraften i pensjonssystemet. Jeg er trygg på at de grepene skal bidra til at vi har sosial omfordeling, sikrer folk en trygg og verdig alderdom, og gode levekår for alle.

Freddy André Øvstegård (SV) [13:47:29]: Det er mange ting man kunne spurt om, men jeg tror jeg nøyer meg med et enkelt spørsmål til statsråden: Hvorfor mener regjeringen det er riktig at minsteytelserne og minstepensjonen bør ligge under fattigdomsgrensen?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:47:46]: Jeg tror regjeringen, i likhet med alle representantene her i salen, er opptatt av at pensjonister skal ha en trygg og verdig alderdom, og at vi skal gjøre noe med den sosiale bærekraften i pensjonssystemet. Dette er det bred enighet om her i Stortinget.

De prinsippene som ligger til grunn for regulering av pensjon – at man skal ha et gjennomsnitt av pris- og lønnsvekst, og at man skal sikre at pensjonister ikke får en negativ utvikling, men at de skal være en del av velstandsutviklingen – er gode prinsipper som sikrer forutsigbarhet for pensjonssystemet. Jeg er også opptatt av at vi skal ha et pensjonssystem som ikke er avhengig av vekslende flertall i denne salen, men at det er langsiktighet som ligger til grunn for utviklingen av pensjonen.

Freddy André Øvstegård (SV) [13:48:41]: Jeg takker for svaret, men jeg registrerte vel ikke noe egentlig svar på hvorfor det er riktig, fornuftig, bra og ønskelig at både minstepensjon og en rekke andre ytelser ligger under fattigdomsgrensen. Jeg kan jo prøve å stille et nytt spørsmål: Mener statsråden og regjeringen det er fornuftig, klokt, bra og ønskelig at mennesker som går på statens minsteytelser, er nødt til å søke økonomisk sosialhjelp på toppen av det? Hvorfor ikke bare ha én ytelse det går an å leve på?

Statens eget forbruksforskningsinstitutt, SIFO, sier selv hva som er et helt anstendig budsjett, hva man er nødt til å ha for å klare å leve, men de veiledende sosialhjelpssatsene ligger under dette. Hvorfor er det sånn? Hvorfor mener statsråden at folk skal få mindre enn det statens eget forbruksforskningsinstitutt mener det er mulig å leve for?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:49:41]: Regjeringen er opptatt av å sikre at folk har trygghet når de har behov for uføretrygd, når de har behov for arbeidsavklarings-

penger, og ikke minst når de har minstepensjon. Derfor økte vi også satsene i 2024 og i 2025. Minstepensjonen økte med 6 000 kr i 2025.

Regjeringen er også veldig opptatt av å sikre legitimiteten i pensjonssystemet, og at det er en sammenheng mellom den yrkesaktiviteten vi har, det som betales inn i løpet av yrkeslivet, og det vi mottar som pensjoner. Samtidig skal man som minstepensjonist kunne leve et trygt og verdig liv. Derfor er vi opptatt av å se på hvordan man kan både øke minstesatsene og få mer sosial bærekraft inn i pensjonsforliket, som det er enighet om her på Stortinget. Det er jeg også trygg på at arbeidsministeren jobber med og kommer tilbake til Stortinget med.

Freddy André Øvstegård (SV) [13:50:43]: Jeg tror det er viktig å si at regjeringen ikke har foreslått å øke minste pensjonsnivå med 6 000 kr i sine statsbudsjettforslag. Det ble det enighet om etter forhandlinger her på Stortinget. Det har vi gjort i to runder, slik at minste pensjonsnivå nå har blitt økt med 10 000 kr i løpet av denne perioden, og begge ganger skjedde det altså gjennom budsjettforhandlinger på Stortinget.

Siden statsråden likevel trekker det fram, lurer jeg på om det nå er ønsket politikk fra regjeringens side å trappe opp minstepensjonsytelsen, og om det er noe regjeringen ønsker å gjøre framover, slik SV og Rødt fremmer forslag om i salen i dag.

Statsråd Kjersti Stenseng [13:51:34]: Jeg vil gjenta det jeg sa i sted, at det er bred enighet om å regulere pensjonene med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten. Det er enstemmig vedtatt av Stortinget. Pensjonsforliket inneholder en rekke grep for å styrke den sosiale bærekraften i pensjonssystemet. Det er bl.a. å regulere minstenivåene. Det er å styrke pensjonen til uføre og å innføre en sliterordning i folketrygden. Dette er tiltak som vil bidra til å sikre gode og levelige kår og sikre bedre sosial omfordeling. Det er jeg også trygg på at arbeidsministeren jobber med og vil komme tilbake til Stortinget med.

Presidenten [13:52:02]: Replikskordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [13:52:15]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anne Kristine Linnestad, Ingunn Foss, Mudassar Kapur, Tone Wilhelmsen Trøen og Erlend Svardal Bøe om ny boligsosial strategi (Innst. 537 S (2024–2025), jf. Dokument 8:279 S (2024–2025))

Presidenten [13:52:37]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [13:53:07] (ordfører for saken): Antall bostedsløse øker, og det bekymrer. Mange kommuner melder om at flere av innbyggerne trenger hjelp til å skaffe seg egnet bolig, og det er vanskelig å finne boliger i et allerede presset leiemarked. Renten, bosetting av svært mange flyktninger og lav boligbygging bidrar til å øke utfordringene.

Høyre foreslår en boligsosial strategi for å løse utfordringene. Vi ønsker mer enn en strategi, og derfor satte vi på dag nummer én i regjering i gang med å levere på våre valgløfter, nemlig en ny retning for boligpolitikken der staten er en mer aktiv part. Det er ikke bare markedet som skal levere premissene.

Våren 2024 behandlet Stortinget Meld. St. 13 for 2023–2024, Bustadmeldinga, som angir regjeringens tydelige nasjonale prioriteringer for den boligsosiale politikken. I Bustadmeldinga ble det lagt fram fire innsatsområder for boligpolitikken, der ett av dem var å forsterke innsatsen overfor dem som ikke klarer å skaffe seg eller beholde egnet bolig.

Innsats for å forebygge og hjelpe folk ut av bostedsløshet må bygge på erfaringer og tiltak vi vet har effekt, og kommunenes boligsosiale ansvar ble tydeliggjort i den boligsosiale loven vi vedtok her i 2023. Husbankens nye digitale fagsystem for kommunale boliger og boligsosialt arbeid, Kobo, gir kommunene god systemstøtte i arbeidet med å følge opp loven. Husbanken er tett på kommunene i det boligsosiale arbeidet og finansierer også boligsosiale prosjekter i regi av frivillige organisasjoner.

Det gjennomføres nå flere tiltak for å øke botryggheten og tilbudet i leiemarkedet. Vi er godt i gang med å fornye husleieloven og bygge flere studentboliger, bostøtten er styrket, og flere får startlån. For dem som ikke selv klarer å skaffe seg bolig eller beholde en egnet bolig, er det satt to delmål. Bostedsløse skal raskt få tilbud om varig bolig, og barn og unge skal prioriteres. Ingen skal bli bostedsløse etter løslatelse fra fengsel, etter utskrivning fra institusjon, etter opphold på krisesenter eller etter tiltak i barnevernet.

Anne Kristine Linnestad (H) [13:55:44]: La meg allerede først få takke komiteen for at vi faktisk behandler saken i dag, og dette er en «note to self»: Sett deg bedre

inn i reglementet. Vi burde selvfølgelig ha levert dette representantforslaget i god tid før 10. april, noe vi dessverre ikke gjorde.

Alle skal ha et trygt sted å bo. Dette er et grunnleggende behov og en forutsetning for å delta i samfunnet. Under Solberg-regjeringen ble det lagt fram en nasjonal strategi for sosial boligpolitikk som rettet innsatsen mot de mest sårbare gruppene. Resultatet var tydelig: I perioden 2012–2020 ble antallet bostedsløse nesten halvert. I 2020 var det 3 325 personer som var bostedsløse i Norge, og av disse var det 148 barn. Det var historisk lavt.

Dessverre har utviklingen snudd. Husbanken anslår at antallet bostedsløse var om lag 4 700 i 2024. Kirkens Bymisjon slo alarm om at 7 079 husstander var i midlertidige botilbud i 2024, og av disse var det 645 barnefamilier som var bostedsløse. Det er tre ganger så mange som i 2020.

Den planlagte kartleggingen av bostedsløse i 2024 ble ikke gjennomført fordi Arbeids- og velferdsdirektoratet ikke har gitt fritak fra taushetsplikten. Dette gjør at vi mangler oppdaterte tall for å følge utviklingen.

Den negative utviklingen krever tiltak. Støre-regjeringen har fjernet viktige virkemidler i den boligsosiale politikken, bl.a. Husbankens tilskudd til utleieboliger for vanskeligstilte. Stortinget vedtok riktig nok våren 2024 å gjeninnføre dette tilskuddet, men det har regjeringen ennå ikke fulgt opp. Norge har heller ikke lenger en strategi for det boligsosiale arbeidet etter at Solberg-regjeringens strategi «Alle trenger et trygt hjem» gikk ut i 2024.

Vi trenger en ny og helhetlig boligsosial strategi som tar tak i utfordringene Norge opplever nå, med konkrete tiltak for å redusere antallet bostedsløse og styrke kommunenes mulighet til å hjelpe vanskeligstilte inn på boligmarkedet. På denne bakgrunnen fremmer jeg mindretallsforslaget i saken, fra bl.a. Høyre.

Presidenten [13:58:00]: Representanten Anne Kristine Linnestad har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Kathrine Kleveland (Sp) [13:58:25]: Saksbehandlingen i Stortinget må være forsvarlig. Det er en frist for å kunne behandle saker i vårsesjonen. Den fristen var i år 12. april, og dette representantforlaget er framsatt flere uker etter fristen, 26. mai.

En saksbehandlingstid på i underkant av en uke er ikke forsvarlig. Det er da i praksis umulig for andre å komme med skriftlige innspill. Det synes jeg er noe respektløst overfor dem som hadde ønsket det, men som ikke rakk det på grunn av korte frister.

Det er et viktig tema som løftes i saken, og Senterpartiet vil gjerne drøfte løsninger og tiltak, men da må vi ha mer en uke på å kunne gjøre det. Komiteen kan selvfølgelig velge å behandle saker som er framsatt etter fris-

ten, men da bør det være en særlig god grunn. Forslaget som fremmes i saken, kunne også fint ha blitt fremmet i en annen boligsak.

Stortinget behandlet våren 2024 Meld. St. 13 for 2023–2024, Bustadmeldinga, hvor Senterpartiet og Arbeiderpartiet la fram tydelige nasjonale prioriteringer for den boligsosiale politikken. I Bustadmeldinga ble det lagt fram fire innsatsområder for boligpolitikken. Ett av disse er nettopp å forsterke innsatsen overfor dem som ikke selv klarer å skaffe seg eller beholde en egnet bolig. Senterpartiet forventer at regjeringen følger opp dette arbeidet.

Jeg vil også vise til Dokument 18 for 2024–2025, Rapport fra reglementskomiteen om endringer i Stortingets forretningsorden, og Innst. 473 S basert på denne, som ble debattert tidligere i dag. I innstillingen står det i kapittel 4.2, Fremsettelse og behandling av representantforslag, under 4.2.1 om tidligere frist:

«Presidentskapet mener det vil være mer hensiktsmessig å oppgi en bestemt dato som frist istedenfor 'siste møtedag i mars'. Presidentskapet foreslår derfor at § 47 tredje ledd første punktum skal lyde slik:

'For at kongelige proposisjoner og meldinger skal kunne påregnes å bli behandlet av Stortinget før Stortinget avbryter sine forhandlinger i juni, må de fremlegges senest 31. mars.'»

Det står også at det bør være samme frist for de forskjellige typene saker som fremmes for Stortinget. Dette forslaget står altså Arbeiderpartiet og Høyre bak, bare til informasjon.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:01:09]: Fra kontoret i dag lyttet jeg med ganske stor interesse til debatten om Stortingets forretningsorden som gikk her i salen. Det som bl.a. var litt interessant å registrere, var at partiet til forslagsstillerne i denne saken vel var blant dem som uttrykte seg mest kritisk til at man fremsetter mange representantforslag mot slutten av perioden, og det anses å være uheldig. Det er noe Fremskrittspartiet selvfølgelig ikke er enig i, men det ble i hvert fall uttrykt fra representanter fra Høyre. Da er det litt besynderlig at det er nettopp Høyre som har fremmet et representantforslag, etter fristen og med særdeles kort saksbehandlingstid, som kommer til behandling i dag. Da virker den noe hul, den kritikken som fremsettes.

Når det gjelder sakens innhold, har vi hatt mange debatter rundt problematikken som knytter seg til bolig, for å få boligmarkedet til å fungere bedre, i den forstand at det bør bygges flere boliger. Det er i hvert fall det Fremskrittspartiet har vært opptatt av, og vi har gjennom en rekke representantforslag framsatt konkrete tiltak som ville ha avhjulpet situasjonen, sørget for flere

boliger og rimeligere boliger, som er kjernen i problemet. Det er da det virker litt tannløst å behandle et forslag som handler om at Stortinget skal pålegge regjeringen å utarbeide en nasjonal boligstrategi, eller boligsosial strategi, som det heter. Det er kanskje et eksempel på at det etter hvert er svært mange strategier det har blitt vanlig – av ulike regjeringer – å legge opp til å gjennomføre.

Fremskrittspartiet er opptatt av den konkrete politikken som kommer ut av alle disse strategiene, uansett hvilket område det måtte være. Derfor er vi opptatt av å fremme politiske tiltak som bør gjennomføres, og ikke nok en strategi – i dette tilfellet en boligsosial strategi – som ikke nødvendigvis munner ut i noe som helst. Man kan også diskutere om det er naturlig at dette er Stortingets anliggende. Selvfølgelig kan Stortinget mene hva det vil, og få regjeringen til å gjøre det man vil, men det er ikke det mest naturlige at Stortinget vedtar at regjeringen skal iverksette strategier, det tror jeg ikke er en klok fremgangsmåte. Fremskrittspartiet støtter derfor ikke forslaget.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [14:04:25]: Å mangle ein trygg og eigna stad å bu er ei enorm kjelde til stress, frykt og psykisk uelse. Busituasjonen er viktig for unge som veks opp, og det er ein samanheng mellom korleis familiar bur, og korleis dei som veks opp, greier seg seinare i livet, både med utdanning, jobb og helse. «Housing first», eller bustad først, heiter det. Mykje anna hjelp til einskildpersonar og familiar kan vere bortkasta om ikkje det heilt grunnleggjande med ein trygg plass å bu er på plass.

Kirkens Bymisjon har varsla om ei dobling av familiar utan trygg bustad, og Husbanken varslar også at fleire hushald med låge inntekter kjem til å slite med å handtere buutgiftene og halde på ein bustad.

SV kjempa knallhardt for at retten til bustad skulle lovfestast i 2022, då den bustadsosiale lova blei vedteken. Den nye lova gjev kommunen eit særskilt ansvar for å førebyggje bustadsosiale problem og bidra til at vanskelegstilte på bustadmarknaden skal få hjelp til å skaffe og behalde ein eigna bustad. Vanskelegstilte på bustadmarknaden er dei som er utan bustad, står i fare for å miste bustaden sin eller bur i ueigna bustader eller bustadmiljø.

SV har føreslege – både i bustadmeldinga, i kommuneproposisjonen og i representantforslag – å auke midlane til Husbanken og til kommunane, slik at det skal følgje midlar med oppgåvene kommunane har fått. Vi har eigentleg opplevd at Arbeidarpartiet og regjeringa har vore lite villig til å setje skikkeleg kraft bak ambisjonane og dei fine måla i bustadmeldinga. Rett nok har vi i forhandlingar med regjeringspartia her på Stortinget

fått auka midlane til Husbanken og kommunane, men ikkje nok, når ein tek omsyn til dyrtida dei med minst må takle.

Riksrevisjonen kom nyleg med flengjande kritikk av korleis dei mest sårbare på bustadmarknaden, dei med alvorlege psykiske lidingar og rusproblem, blir kasteballar i systemet, og samhandlinga er altfor dårleg. Difor støttar vi forslaget om å be regjeringa utarbeide ein ny bustadsosial strategi, men utan at det følgjer midlar med oppgåvene, vil det skje for lite. Vi får sjå om forslagsstilarane og Høgre vil levere på det i budsjetta sine framover, eller om denne hastebehandlinga er meir for eit valkamputspel å rekne enn ein ambisjon om faktisk å ta tak i problema.

Tobias Drevland Lund (R) [14:07:18]: Vi må gjenreise en sosial boligpolitikk i dette landet. Helt siden liberaliseringen av boligmarkedet har mange piler pekt feil vei. LOs boligindeks fra 2015 til 2025 viser at det har vært et dramatisk fall i andelen boliger helt vanlige arbeidsfolk med vanlige inntekter har råd til å kjøpe, fordi boligprisene vokser fortere enn lønningene. Det betyr at veldig mange yrkesgrupper ikke har råd til å bo der arbeidsplassene er, sier Fagforbundets leder Mette Nord. Særlig går dette ut over dem som har aller minst. De merker det usosiale boligmarkedet mest på kroppen.

Rødt mener vi må gjenreise Husbanken som det viktigste boligpolitiske verktøyet. Husbanken var selve bærebjelken i den sosiale boligpolitikken etter krigen, som den gangen finansierte størsteparten av boligene som ble bygd, helt fram til 1990-tallet, og som i sin tur ga helt vanlige folk med vanlige inntekter muligheten til å kjøpe seg et eget sted å bo.

Rødt foreslår også utbygging av en allmenn boligsektor i Norge med ikke-kommersielle boliger til både eie og leie, slik som de bl.a. har i Danmark, med stor suksess. For å starte denne utbyggingen må kommunene gis flere verktøy. De må gis muligheten til å kunne stille krav til at det i alle nye boligprosjekter skal være en viss andel ikke-kommersielle boliger. På den måten kunne vi bygd opp en sann sektor. Rødt mener også at modeller som leieboersamvirker, som bl.a. Leieboerforeningen har utarbeidet, bør ses på som en av flere modeller til etterfølgelse.

Rødt støtter forslaget om å utarbeide en ny boligsosial strategi. Norge mangler i dag en boligsosial strategi eller handlingsplan mot bostedsløshet, til tross for at behovene på feltet øker raskt. Kirkens Bymisjon skriver at stadig flere i Norge mangler et stabilt og godt sted å bo. De sosiale skillelinjene knyttet til bolig og boforhold er store, og de øker. Mange bor under dårlige forhold og i lite egnede boliger. Med dyrtid og økende økonomisk

ulikhet er det flere enn før som strever med høye boutgifter. Det er i tillegg et stort press i det private leiemarkedet og stor mangel på offentlige boliger og tilrettelagte botilbud, særlig i de største byene. Etter flere års nedgang øker også bostedsløsheten i Norge, og det kan vi ikke finne oss i i verdens rikeste land.

Tidligere Arbeiderparti-statsminister Trygve Bratteli uttalte på 1950-tallet, da han den gangen var finansminister, at det er en menneskerett å eie en egen bolig. Han presiserte samtidig at ingen skal kunne tjene seg rike på andres bolignød. For at flere skal kunne eie sin egen bolig, er det nå på høy tid at vi gjenreiser en sosial boligpolitikk som ikke tillater at bolighaier skal tjene seg søkkrike på at folk trenger noe så elementært som et sted å bo. Vi trenger en ny og rettferdig boligpolitikk både for eie og for leie i dette landet.

Sigrid Zurbuchen Heiberg (MDG) [14:10:31]: Me har ikkje noka bustadkrise i Noreg. Det me har, er ei ulikskapskrise, ei klimakrise og ei naturkrise. Det betyr at me har rike folk i Noreg som eig både hundrevis av leilegheiter i byane og svære hyttepalass på fjellet og langs fjordane våre, at naturen vår vert bygd ned som aldri før, samtidig som vanlege folk slit med å ha råd til å eiga sin eigen bustad eller til og med leiga seg ein ok bustad i byane våre.

Det trengst ein heilt ny kurs for norsk bustadpolitikk. Me treng å gjenreisa tanken om at ein bustad er eit velferdsgode. Det er ein rett folk har. Det å ha ein trygg plass å bu for seg sjølv og for familien sin bør ikkje vera ei vare som kva som helst anna på ein marknad. Me må sikra folk ein ordentleg plass å bu, uansett om ein vil bu på bygda eller i byen, i nord eller i sør.

Då trengst det eit taktskifte frå den politikken me har i dag. Me er nøydd til å få på plass ein ikkje-kommersiell bustadsektor i Noreg. Me er nøydd til ikkje berre å leggja til rette for, men aktivt skapa ein allmennbustadsektor, sånn at folk kan bu trygt uansett om dei i dag har råd til å koma inn på bustadmarknaden eller ei. Om ein må skilja seg og finna ein ny plass å bu, treng ein å ha ein trygg plass å bu og å kunna verta verande i lokalmiljøet der barna går i barnehage eller på skule. Det systemet har me ikkje i dag.

Me har inga bustadkrise, men me har ei ekstrem ulikskapskrise i Noreg, der det løner seg så mykje å investera i eigedom at altfor mange syltar ned pengane sine. I staden for å bruka pengane til å investera i positiv omstilling og verdiskaping i Noreg vert dei sylta ned i eigedom, og dei sosiale og økonomiske forskjellane mellom folk aukar og aukar. I Oslo står det no tusenvis av bustader tomme fordi dei vert eigde av folk som ikkje treng å ta dei i bruk, mens vanlege folk, sjukepleiarar, lærarar, studentar og bygda, ikkje har råd til å koma inn på

bustadmarknaden, vert skvisa lenger og lenger ut og hamnar i ei fattigdomsfelle.

Sånn kan me ikkje ha det. Miljøpartiet Dei Grøne vil fortsetja å jobba for ei kursending i norsk bustadpolitikk, og me får håpa at bustadkampen vert ei stor sak i årets valkamp. Det ønskjer Miljøpartiet Dei Grøne å bidra til.

Statsråd Kjersti Stenseng [14:13:37]: Jeg er veldig glad for at representantene her engasjerer seg så mye i et viktig område som boligpolitikk og bekymringen rundt bostedsløse. I likhet med forslagsstillerne er jeg også veldig bekymret over den økningen vi nå ser i antallet bostedsløse, og at bruken av midlertidige botilbud øker. Jeg er særlig bekymret for utviklingen vi ser blant barnefamilier. Jeg vil forsikre Stortinget om at både jeg og regjeringen jobber fortløpende med hvordan vi kan forbedre den innsatsen som er gjort, og sette inn tiltak for å redusere antallet.

Mange kommuner melder om at flere innbyggere trenger hjelp til å skaffe seg eller beholde en egnet bolig, og at det er vanskelig å finne boliger i et presset leiemarked. Økt rentenivå, bosetting av mange flyktninger og lav boligbygging har bidratt til å øke utfordringene.

Skal vi lykkes med å gi de mest vanskeligstilte et trygt og godt botilbud, må vi ha en helhetlig boligpolitikk. Regjeringen har satt seg et ambisiøst mål. Vi tror på igangsetting av 130 000 boliger innen 2030 og jobber for det. I tillegg øker vi botryggheten og tilbudet i leiemarkedet. Vi fornyer husleieloven, og vi bygger flere studentboliger. Bostøtten er styrket, Husbanken er styrket, og flere får startlån.

Kommunenes boligsosiale ansvar er tydeliggjort i boligsosialloven, men så peker Gatejuristen i sin undersøkelse helt riktig på hvordan loven har virket etter et og et halvt års virketid. De har funnet ut at kommunene i ganske liten grad kjente til og følger opp loven. Regjeringen jobber nå med å se på hvordan vi kan bidra til at kommunene får bedre kjennskap til loven, og dermed også følger opp de forpliktelsene som ligger der.

Vi må unngå at folk blir bostedsløse etter løslatelse fra fengsel, etter utskrivelse fra institusjon, etter tiltak i barnevernet eller etter opphold i krisesenter. Vi må unngå at helt vanlige barnefamilier som sliter med økonomien, ikke har et godt sted å bo. Vi må ha et godt system for å hjelpe vanskeligstilte i sårbare overganger.

Husbanken utreder derfor nå om Kobo, som er fagsystemet for boligsosialt arbeid, kan videreutvikles for å styrke den samarbeidsstrukturen vi har når det gjelder spesielt å forebygge bostedsløshet. Mitt mål er at Kobo skal fungere nesten som finn.no for kommunene, der de kan sette seg ned med innbyggere som trenger kommunal bolig, og raskt kan finne boliger som passer for den enkelte.

Jeg deler representantenes ønske om et strategisk og godt arbeid mot bostedsløshet, og jeg mener at vi allerede har tydelige nasjonale føringer for den boligsosiale politikken. Min viktigste prioritet nå er å følge opp mål og tiltak som gir raskest mulig resultater.

Presidenten [14:16:38]: Det blir replikkordskifte.

Anne Kristine Linnestad (H) [14:16:50]: Takk til statsråden for et veldig godt innlegg. Både statsråden og jeg var til stede på samme møte med Gatejuristen og Kirkens Bymisjon, og jeg lurte på om statsråden kan si noe mer om boligsosialloven og hvorfor den ikke er implementert. Det virker i hvert fall ikke som den er implementert i alle kommunene i hele Norge, heller ikke i de kommunene som har den største utfordringen. Da tenker jeg på kompetanse, overraskelsesmoment osv.

Statsråd Kjersti Stenseng [14:17:26]: Som representanten sier, kjenner vi til beskrivelsen fra Gatejuristen. Jeg skal være forsiktig med å slå det helt fast, for jeg vet ikke alt om årsakene, men noe av utfordringen er at i den tiden loven har fått lov til å virke, fra 2023, har kommunene hatt et veldig stort press på leiemarkedet for utleie av kommunale boliger. De har bosatt mellom 80 000 og 90 000 ukrainske flyktninger. Det har vært helt nødvendig og riktig, men det er også en medvirkende årsak til at kommunene har brukt mye ressurser og kompetanse på det.

Jeg tror nok vi må veilede kommunene grundigere og gi dem kunnskap om hva slags forpliktelser som ligger i loven, sørge for at de har den kunnskapen som trengs for å følge den opp på en god måte, og at de som faktisk ber kommunene om bistand, får det. Det er et arbeid departementet følger opp for å sørge for at statistikken og tallene blir bedre framover.

Anne Kristine Linnestad (H) [14:18:27]: Igjen har vi egentlig felles utgangspunkt. Vanligvis, når jeg har stilt spørsmål om lover og regler som er blitt innført, og som ikke har vært virksomme mer enn et år eller to, er det for tidlig å evaluere, men her leser jeg faktisk statsråden slik at om man ikke kaller det en direkte evaluering, vil man i hvert fall ta kontakt med kommunene og finne ut hva som er bakgrunnen f.eks. for at Gatejuristen ikke har fått svar, at de svarene de har fått, er feil, og at det er feil saksbehandling. Jeg er enig i at dette er noe vi har hørt fra Gatejuristen, og jeg har heller ingen informasjon enn det som har kommet fra dem. Det kan jo være greit å høre med andre miljøer også.

Statsråd Kjersti Stenseng [14:19:15]: Igjen er jeg enig med representanten i egentlig alt hun sier. Loven har ikke fått virke så lenge, så jeg har ikke satt i gang en grundig evaluering av den, men vi har et arbeid i Hus-

banken, som også innhenter kunnskap og statistikk. Den avviker noe fra de tallene vi fikk fra Gatejuristen, men det er ikke det viktigste. Det viktigste er at vi jobber veldig tett med kommunene, bl.a. med Kobo, som er et system for å kartlegge hva vi har av kommunale boliger – vi vet at veldig mange kommunale boliger står tomme – og om hvordan vi kan veilede kommunene bedre for å sørge for at de både gir svar og yter den bistand som loven sier at de skal gi til innbyggerne. Jeg tror Husbanken er en nøkkel her, i den tette oppfølgingen de har av kommunene.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [14:20:14]: I bustadmeldinga hadde regjeringa fire mål, konkretisert i to delmål: Bustadlause skal raskt få tilbod om ein varig bustad, barn og unge skal prioriterast, og ingen skal bli bustadlause etter lauslating frå fengsel eller utskriving frå institusjon, etter opphald på krisesenter eller etter tiltak i barnevernet. Så kom Riksrevisjonen sin rapport no i vinter, og den er knallhard. Det er sterkaste kritikk av tenestene, særleg for den gruppa som har psykiatri og rus som ein del av problematikken. Kommunane greier ikkje å skaffe nok bustader, og samhandlinga er dårleg.

Kva vil statsråden gjere for at kommunane skal vere i stand til å løyse desse oppgåvene, og ikkje minst gje dei økonomiske musklar til å arbeide langsiktig og fagleg godt med det? Vil statsråden innføre nokre prinsipp om at bustader ikkje berre skal bli tildelte etter kven som betaler mest i kommunane?

Statsråd Kjersti Stenseng [14:21:23]: Det er helt riktig som representanten sier. Det er et kommunalt ansvar, og det er tydeliggjort i boligsosialloven. Med fare for å gjenta meg selv: Det viktigste vi gjør nå, er å bruke de virkemidlene vi har. Da er Husbanken veldig viktig. De følger opp kommunene og bistår kommunene veldig tett, i å kartlegge både hva slags boligmasse en har, og hvordan en skal yte bistand til dem som ber om det. Bostøtten er styrket. Husbanken er styrket, ikke minst i godt samarbeid med SV. Vi må bruke alle de virkemidlene vi har. Når jeg har vært negativ til en ny strategi, er det fordi jeg vet at et strategiarbeid krever ganske grundige runder med innspill for at strategien skal bli god. Jeg mener at vi har de innspillene og den oversikten ganske godt, og da er det viktigere å jobbe med de konkrete tiltakene. Vi har styrket kommunene i kommunerammen. Jeg vet at økonomi er helt avgjørende for at kommunene skal ha ressurser til å gi den bistanden de skal gi.

Tobias Drevland Lund (R) [14:22:38]: En nasjonal strategi som samordner og målretter den boligsosiale innsatsen på tvers av sektorer og nivåer, har vært trukket fram som en suksessfaktor i norske myndigheters

arbeid mot nettopp bostedsløshet, også av myndighetenes eget fagorgan på feltet. Husbanken skrev en artikkel om temaet i 2022 – Homelessness in Norway: The Success of Long-Term Housing-Led Strategies. Bostedsløsheten ble halvert i perioden 2012–2020, da man hadde en strategi. Når det har fungert så bra tidligere, er det rart at man er så motvillig og ikke ønsker å se på mulighetene for en ny boligsosial strategi eller handlingsplan – på tross av at jeg hører statsråden nå si at man allerede har mange innspill til hvordan man skal jobbe, og at det allerede er satt i gang et arbeid. Hva kommer denne motvilligheten av?

Statsråd Kjersti Stenseng [14:23:32]: Jeg har lyst til å understreke at vi deler virkelighetsforståelsen – hvor stor utfordring det er at så mange er bostedsløse, og at vi må gjøre mer enn vi gjør i dag. I den boligsosiale strategien var det understreket at folk skal oppleve trygghet på boligmarkedet. Man skal kunne eie sin egen bolig. Man skal kunne leie sin egen bolig. Vi skal ha sosial bærekraft i boligpolitikken vår, som det så fint står i strategien. Vi skal ha tydelige roller, og vi skal ha nok kunnskap og kompetanse. Jeg mener at vi jobber etter alle de sporene nå, og jeg tror at arbeidet med å sette i gang en strategi nå tar fokus og ressurser bort fra å sette inn nødvendige tiltak. Jeg jobber fortløpende med det nå – å se på om vi gjør nok, om vi har iverksatt de tiltakene vi kan iverksette, og hvordan vi styrker det arbeidet, ikke minst gjennom Husbankens utvidede rolle på leiemarkedet og med oppfølging av kommunene. Det handler ikke om motvilje, men det handler om at jeg tror ressursene brukes best på nå å iverksette tiltak som kan bidra.

Tobias Drevland Lund (R) [14:24:39]: Jeg takker for svaret. Noe annet det ble reist spørsmål om tidligere i debatten, er Husbankens utleietilskudd, som regjeringen har fjernet. Det er noe i hvert fall flere kommuner har vært tydelige på at de ønsker seg tilbake. De har kontaktet flere av oss i komiteen og sagt det ved flere anledninger. For et års tid siden, før vi gikk inn i sommerferie på dette huset, vedtok Stortinget at regjeringen skulle legge fram et nytt husleietilskudd, men det har ennå ikke skjedd. Kommer vi til å se at utleietilskuddet blir gjeninnført, eller er det noe vi må vente på inn i evigheten?

Statsråd Kjersti Stenseng [14:25:21]: Representanten vet godt at det er et budsjettspørsmål jeg ikke svarer på over bordet, men jeg er enig i at utleietilskuddet var viktig. Når vi har prioritert å styrke både kommuneøkonomien og Husbanken, har vært med og styrket bostøtten og gjort flere tiltak som er viktige, handler det også om økonomiske prioriteringer og hvordan vi kan

bruke pengene best mulig nå, i krevende tider, ikke minst for å sørge for at renten kan gå ned, som er viktig. Jeg vet at det utleietilskuddet er viktig. Om det kommer tilbake, skal jeg ikke svare direkte på her nå. Det er et budsjettspørsmål.

Presidenten [14:26:03]: Replikskordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Anne Kristine Linnestad (H) [14:26:20]: Det er egentlig ikke meningen å forlenge debatten, men jeg må legge igjen en liten hilsen til både Senterpartiet og Fremskrittspartiet. Dersom Senterpartiet hadde hørt hva jeg sa helt i starten av mitt innlegg, hadde kanskje representanten Kleveland, som nå ikke lenger er til stede i salen, kunnet hoppe over sitt forhåndsskrevne manus, for jeg sa jo nettopp at jeg burde ha kjent bedre til reglementet.

Jeg vil på mine vegne si følgende til Fremskrittspartiet: Hvis vi har vært høye og mørke i en tidligere debatt i dag, er det kanskje fordi vi ikke har klart å lese det reglementet som allerede forelå, og som vi mener bør strammes inn. Jeg synes det er verken hult eller noe annet å ta opp denne saken nå, og det var dessuten komiteen som valgte å behandle saken.

Jeg synes det er veldig trist at både Senterpartiet og særlig Fremskrittspartiet ikke heller bruker energien på virkelig å gå inn i saken og snakke om dem det gjelder. Det er altså over 600 barnefamilier som står uten et fast sted å bo. Det burde egentlig bekymre både Fremskrittspartiet og Senterpartiet langt mer enn formalia og hvem som skal behandle en strategi eller ikke. Det er også sånn at de andre strategiene vi har hatt, i hvert fall stort sett – jeg kan ikke si alle – har vist at vi har hatt et fokus. Jeg tror på at det er enklere å få gjennomslag når man løfter en sak og har den langt framme i pannen.

Slik Høyre ser det, er det faktisk helt nødvendig med en ny boligsosial strategi som fokuserer på både å forebygge og å motvirke bostedsløshet, og som har konkrete tiltak for å hjelpe vanskeligstilte inn på boligmarkedet, særlig barnefamiliene. Det gjør heller ikke noe om man også refererer til vedtak man allerede har fattet.

Til SV: Dette er ikke noe valgkampinnspill. Dette er en sak om å få en ny boligsosial strategi på plass, sånn som den vi hadde fra før. SV har forhandlet budsjetter med Arbeiderpartiet og Senterpartiet i åtte omganger nå, er det vel, og de har ikke lagt inn igjen utleietilskuddet som Husbanken hadde, som de hadde hatt full mulighet til å gjøre, senest her om dagen, med tanke på det budsjettet vi skal diskutere i morgen.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [14:29:17]: Bustad, og særleg bustad til dei som slit mest med å kunne ha råd

til å kjøpe seg ein bustad, er eigentleg eit tema vi ikkje skal gjere for mykje politikk ut av, men prøve å finne løysingar på i lag. Heile Europa, særleg dei store byane, diskuterer det same. Eg trur at viss ein ikkje har vilje til å sjå litt forbi det marknadssystemet vi har i dag, greier vi ikkje å løyse det – så lenge det er ei betalingsvilje til å kjøpe bustader for ein litt høgare pris enn det som er fornuftig med omsyn til å skaffe bustad til alle.

Det er gentrifisering at investorar kjøper og sel til høgast mogleg profitt. Finansialiseringa, altså at eigedom har blitt eit så viktig investeringsobjekt at mykje av kapitalen som elles skulle ha gått til industri eller anna næringsverksemd, strøymar mot særleg dei attraktive bustadområda i byane, er eit kjempeproblem ein treng å utvikle ny politikk for.

Vi veit kva vi kan gjere. Vi kan gjere som Paris: seie at 50 pst. av bustadene i eit utviklingsområde er kommunale bustader med regulert husleige, og styre kven som får dei. Dei store byane treng at både sjukepleiarar og andre har råd til å bu i byane. Då er det sånne verktøy kommunen treng. Vi må rett og slett kome oss litt ut av den marknadsliberalistiske ideologien som fanga og fascinerte alle på slutten av 1970-talet, og over i ein aktiv politikk som tek vare på verdiane, men også sørger for at noko så vesentleg som å eige ein plass som er trygg å bu på, eller leige ein plass som er trygg å bu på, er tilgjengeleg for alle, også dei med låge inntekter. Utan å begynne å diskutere det, trur eg ikkje vi heilt greier å løyse bustadproblema for dei med låge inntekter.

Eg tenkjer at viss vi skal snakke om inflasjon òg, er Oslo nesten ei inflasjonsboble når det gjeld bustad. Det er betalingsevna som er problemet, og at kapitalen strøymar til eigedomsmarknaden. Eg tenkjer at seinare storting må få gjort noko med det strukturelle knytt til finans og bustad.

Sigrid Zurbuchen Heiberg (MDG) [14:32:13]: Ein viktig del av det grøne prosjektet er å jobba for ein sosial, rettferdig og meir miljøvenleg bustadpolitikk. Då treng me ikkje-kommersielle løysingar: allmennbustader. Heldigvis er både fagmiljø, kunnskapsmiljø og fagrørsla einige med Miljøpartiet Dei Grøne. Uheldigvis har Noregs største parti, Arbeidarpartiet og Høgre, vedteke å vera ueinige. Dei peikar på at ein ideell eller ikkje-kommersiell bustadsektor ikkje er mogleg å få til i Noreg i dag.

Sanninga er at me har ein sånn sektor i Noreg. Mest kjent er studentbustadene. Dei andre gode eksempla er kanskje ukjende fordi dei er både små og marginaliserte, og ikkje minst er dei akutt utryddingstrua frå den norske bustadfaunaen. I Noreg vert eit av dei fremste eksempla me har på sosiale, ikkje-kommersielle leigebustader, forvalta av Boligstiftelsen i Trondheim. Den ikkje-kom-

mersielle stiftelsen eig nesten 900 leilegheiter. Dei leiger ut dei fleste til kommunen som kommunale bustader, men dei tilbyr òg langsiktige, trygge buforhold for folk som anten ikkje kvalifiserer til kommunal bustad eller av ulike årsaker ikkje kjem seg inn på eigemarknaden.

Mens me i Noreg har ein god bustadpolitikk berre for dei bustadeigarane som kom seg inn på eigemarknaden på riktig tidspunkt, har viktigheita av ein sosial bustadpolitikk lenge vore på agendaen til EU. Boligstiftelsen i Trondheim vart faktisk i år nominert til ein pris av European Responsible Housing Awards. For at denne sektoren skal blomstra, treng ein politiske rammevilkår, og no skjer det motsette. Dei store partia går til angrep på den vesle ikkje-kommersielle bustadsektoren som finst i Noreg, og Boligstiftelsen i Trondheim står no i ein eksistensiell kamp for tilværet. Under radaren til dei fleste følgde nemleg Senterparti–Arbeidarparti-regjeringa opp eit arbeid Høgre starta: å få dei kommunale stiftingane nedlagde og bustadmassen overført til kommunane.

Intensjonen kunne verka vel og bra. Argumentet var at det skulle betra kommunane sine moglegheiter til å hjelpe vanskelegstilte med bustad. Stortinget let seg overtyda, vedtok ei unntaksløp i stiftingslova og gav med det kommunane åtgang til å oppheva bustadstiftingane. Med ein pressa kommuneøkonomi og lite kunnskap om moglegheitene dei var på veg til å kasta på båten, vedtok kommune etter kommune å bruka moglegheita. I 2023 følgde Trondheim og andre kommunar etter og la ned det som potensielt er det fremste politiske verktøyet for å få på plass allmennbustader i Noreg. Miljøpartiet Dei Grøne i Trondheim la fram forslag om å bevara stiftinga, men vart nedstemt.

Saka viser at Noreg er eit av dei mest bakstreverske landa i OECD på feltet bustadpolitikk. Det er alvorleg. Det er eit talande bilete på einsrettinga av norsk bustadpolitikk og den manglande evna norske politikarar har til å løfta blikket og sjå at det finst sosiale alternativ i norsk bustadpolitikk som ikkje skapar same ulikskap, naturkrise og finansiell risiko som den einsidige eigarlinja me har i dag. Me får håpa at EU kanskje kjem staten Noreg til unnsetning snart og kan inspirera oss til å få på plass den sosiale bustadsektoren me så sårt treng.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [14:35:26]: Arbeiderpartiet gikk til valg i 2021 for å endre boligpolitikken. Husbanken skulle gjenreises, men det viktigste var å finne verktøy for å bygge flere boliger. Det aller viktigste vi har gjort de siste fire årene, har vært trygg økonomisk styring. Vi har skapt 150 000 flere arbeidsplasser, og de jobbene bidrar til skatteinntekter og verdiskaping. I dag har vi fått svaret på jobben vi har gjort: Renten er satt ned for første gang på fem år.

Vi skal bygge 130 000 boliger, og derfor har regjeringen satt i gang en rekke tiltak som skal gjøre det enklere, billigere og raskere å realisere gode boligprosjekter. Direktoratet for byggkvalitet jobber nå med ekstra ressurser for å gjøre plan- og byggesaksprosessene mer digitale, nettopp for å få opp byggetakten. Regjeringen har sendt på høring forslag til lov- og forskriftsendringer som skal bidra til færre byggesøknader med mangler og mer forutsigbar tidsfristberegning. Vi har tatt grep for at flere skal kunne kjøpe seg egen bolig gjennom boligkjøpsmodeller, og for å gi kommunene bedre verktøy for å styre boligsammensetningen i et område. Dette motvirker at levekårsutfordringer hopper seg opp i noen geografiske områder.

Vi i Stortinget har nettopp vedtatt en omfattende lovproposisjon, grunneierfinansiert infrastruktur, som vil gi flere og bedre verktøy for gjennomføring av planer ute i kommunene. Med en ny ordning for grunneierfinansiering av infrastrukturen ønsker vi å gi utbyggerne mer forutsigbare rammer, slik at de vet hva et byggeprosjekt vil koste allerede fra start.

Husbankens låneramme er styrket med 80 pst., opp til 32 mrd. kr, og med ytterligere 2 mrd. kr til byggelån med bokvalitet i årets reviderte budsjett. Flere unge får startlån, og vi har lempet på utlånsforskriften sånn at flere unge får kjøpe seg sin første bolig.

Å sikre studentene rimelige boliger er viktig for et sunt leiemarked. Siden 2022 har vi sørget for tilskudd til bygging av totalt 8 184 nye studentboliger og forbedret de økonomiske rammene ved å øke kostnadsrammen og tilskuddssatsene til byggingen. Flere studentboliger bidrar til å redusere presset på det private leiemarkedet.

Nå er det flere førstegangskjøpere enn på 17 år, og gjennom 4 år har vi levert stein på stein for en politikk der flere får mulighet til å eie egen bolig.

Sverre Myrli (A) [14:38:21] (komiteens leder): Jeg tok ordet for å si litt om det som er tatt opp om selve behandlingen av representantforslaget. Dette blir i grunnen en repetisjon av en lang debatt vi hadde tidligere i dag, om endringer i Stortingets forretningsorden, bl.a. om behandling av representantforslag. Jeg vil bare presisere at det er riktig at det i forretningsordenen heter at hvis et forslag skal kunne påregnes å bli behandlet i løpet av sesjonen, må det fremmes senest 10. april, men jeg vil understreke at det ikke er en absolutt frist. Det er opp til Stortingets komiteer og stortingsflertallet om de også vil behandle forslag som fremmes etter den fristen. For øvrig blir den fristen nå 31. mars i stedet for 10. april – hvis stortingsflertallet slutter seg til de foreslåtte endringene, og alt tyder jo på det – men igjen: Det er altså for å kunne påregnes å bli behandlet.

Så til forslaget: Det er ingen tvil om at forslaget fra representantene fra Høyre ble fremmet veldig seint –

altfor seint, selvfølgelig – men jeg tror kanskje representantene ikke var klar over bestemmelsene i forretningsordenen, og det var vel i grunnen det Linnestad også var inne på. Hadde dette vært et av de tre første årene i stortingsperioden, kunne forslagene ligget over til neste år, men siden det er det siste året i stortingsperioden, regulerer forretningsordenen og Grunnloven at forslagene ikke kan ligge over til etter valget. Da hadde komiteen to valg: enten å behandle forslaget, eller å la forslaget bortfalle, som er begrepet som brukes i forretningsordenen. Da viste flertallet i komiteen fleksibilitet og sa at vi behandler forslaget. Derfor har vi forslaget til behandling her i dag, men det er klart at forslaget kom til behandling altfor seint til at det kunne bli en god behandling av innholdet i det.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:40:29]: Norge er et av verdens mest egalitære samfunn. Forskjellene er små, og de har vært små over tid. Når man lytter til virkelighetsbeskrivelsen sosialister kommer med fra denne talerstol, både de røde og de grønne sosialistene, blir man litt skremt. Det å gjenta en usannhet mange ganger kan kanskje bidra til at det dannes en sannhet, men i dette tilfellet er det så åpenbart feil.

Norge har statistisk sett – det er lett dokumenterbart fra SSB – en Gini-koeffisient som ligger i underkant av 0,25, som plasserer oss blant de mest likestilte landene i verden når det gjelder inntekt og formue. Det er et faktum, og den virkelighetsbeskrivelsen som gis herfra, vil jeg ta sterkt avstand fra.

Særlig når man lytter til resepten som skrives ut for sykdommen, blir man også litt skremt. Karl Marx er død. Han døde flere ganger, både fysisk og ideologisk. Ideologisk døde han rundt 1990, men når man lytter til en del av teoriene, tankene og de politiske tiltakene som foreslås herfra, virker det som at ikke alle har fått det helt med seg. Kapitalismen har vunnet. Markedet har vunnet. De gammelsosialistiske løsningene er gått ut på dato. Hvis man skulle innføre dem i boligmarkedet, slik det foreskrives, vil man bare gjøre vondt verre.

Ja, vi har utfordringer i boligmarkedet, men når det gjelder de løsningene som er nødvendige, har Fremskrittspartiet fremmet en lang liste over hva som må på plass. Det har man valgt å avvise. De løsningene venstresiden kommer med, vil gjøre ting verre.

Man bør også reflektere over at dette sannsynligvis hadde vært et enda mer likestilt land, inntekts- og formuesmessig, dersom man hadde lyttet til advarslene fra Fremskrittspartiet gjennom flere tiår og begrenset innvandringen. Når det gjelder mye av ulikhetene som eksisterer og kan påvises – det kan også SSB dokumentere, for dem som måtte være interessert i den slags – er det som trekker ned, innvandrere fra ikke-vestlige land som

ikke deltar i arbeidslivet. Det er et faktum, og det er altså et problem skapt av særlig sosialistene – både de røde og de grønne.

Presidenten [14:43:16]: Representanten Birgit Oline Kjerstad har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [14:43:31]: Karl Marx er kanskje død, men Piketty er absolutt oppegående, så her kjem det nye tankar som byggjer på gamle tankar, og ein utviklar ny politikk.

Eg vil seie litt til Arbeidarpartiet her: Både studentbustader, auka tilskot, auka midlar til Husbanken og startlansordning til unge er sånt Arbeidarpartiet hadde, og som vi har forhandla inn på nytt. Det hadde vore så kjekt viss Arbeidarpartiet heller enn å snakka om alt regjeringa har fått til, hadde teke med at det er fleire som jobbar med dette.

Til Per-Willy Amundsen: Forskjellane er aukande i Noreg. Det er også rimeleg godt dokumentert at dei store forskjellane er mellom dei som har råd til å kjøpe seg bustad, og dei som må leige.

Presidenten [14:44:29]: Representanten Sigrid Zurbuchen Heiberg har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Sigrid Zurbuchen Heiberg (MDG) [14:44:40]: Fyrst til Framstegspartiet: Det er riktig at Noreg enno ikkje har så stor økonomisk ulikskap som Sør-Afrika eller USA, men me i Miljøpartiet Dei Grøne tenkjer det heller ikkje er eit mål å koma dit. Me må verna om det beste med Noreg, og det er bl.a. små forskjellar mellom folk.

Så til ein bustadstrategi som ser sektorar på tvers: Det er eit tvingande behov for å diskutera bustadpolitikk, arealpolitikk og samferdselspolitikk på tvers. Akkurat no har me enorme område i Oslo som er grå område – sentralt plasserte område det ikkje kan byggjast bustader på, fordi dei er utsette for støy og forureining grunna for mykje trafikk. Dersom samferdselsministeren hadde latt lokalpolitikarane i Oslo setja ned fartsgrensene, som dei ønskjer på f.eks. Trondheimsveien, ville dette ha utløyst enorme tomteareal som kunne ha busett tusenvis på tusenvis av folk på sentrale tomter langs Trondheimsveien.

Det er stort behov for samordning. Noreg treng ein bustadminister.

Tobias Drevland Lund (R) [14:45:48]: Jeg hadde egentlig ikke tenkt å tegne meg, men jeg klarte ikke å dy meg etter representanten Amundsens innlegg. Det er helt sant at Karl Marx er død, men det er fortsatt noen av oss som er sosialister, og som mener at det er en he-

dersbetegnelse. Det at man kjemper for et samfunn hvor den man er, hvor man kommer fra, og hvilken bakgrunn man har, ikke skal ha noe å si, mener jeg er bra. Det at vi prøver å bryte opp tankegangen om at markedet skal løse alt, mener jeg også er helt riktig å gjøre. Vi har sett det når det gjelder f.eks. strømmarkedet – det dysfunksjonelle strømmarkedet vi er en del av. Vi har også sett det når det gjelder boligmarkedet, der markedet ikke klarer å løse alle problemene samfunnet står overfor. Tvert imot er det med på å skape en del problemer.

Jens Stoltenberg skal angivelig ha sagt en gang at markedet er en god tjener, men en dårlig herre. Det samme gjelder boligmarkedet. Vi trenger større styring, mer kontroll og mer politisk styring av dette boligmarkedet for å sørge for at vanlige folk med vanlige inntekter skal ha muligheten til å kjøpe seg et eget sted å bo. Vi har prøvd oppskriften til Fremskrittspartiet og Høyre med nyliberalisme de siste 40 årene. Hva er resultatet? Jo, færre folk enn på lenge har nå råd til å kjøpe seg et eget sted å bo.

Vi har bikket én million leietagere i Norge. Vi snakker hele tiden om at eielinjen er viktig. Ja, den er viktig. Rødt støtter også eielinjen, men skal vi understøtte eielinjen, må vi også gjøre forholdene for dem som leier, mye bedre. Da må vi ha kontroll på leieprisene. Vi må sørge for at folk skal kunne leie rimeligere enn i dag, slik at de også skal kunne sette av penger som gir dem mulighet til å kjøpe seg en bolig på sikt. Det at vi akkurat nå har manglende kontroll på eksploderende leiepriser, skader eielinjen, det skader folks mulighet til å kjøpe seg en egen bolig.

Jeg viste innledningsvis til tall som sier svart på hvitt at vanlige arbeidsfolk med vanlige inntekter har vanskeligere for å kjøpe seg en egen bolig nå enn tidligere. Denne byen vi er i nå, Oslo, er skrekkeksmpelet på en usosial boligpolitikk. Det er et par prosent av dem med sjukepleierinntekt som har mulighet til å kjøpe seg et eget sted å bo her. Ser man på fagarbeidere, er tallet enda lavere. Da er det snakk om 0,2 pst.

Jeg har null tro på at markedet skal løse dette. Her trenger vi sterk politisk styring. Her trenger vi å tenke nytt. Det å ha en sosialistisk boligpolitikk hadde vært noe, og jeg skulle ønske flere partier var enig med oss i det.

Helt til slutt bare denne påstanden om at forskjellene i Norge er så lave: Norge er ikke lenger dette annerledeslandet med så små forskjeller som vi liker å se på oss som. Det er feil. Det går feil vei i Norge. Det blir større inntekts- og formuesulikhet. Det er bare å sjekke bl.a. en Fafo-publikasjon fra mars.

Presidenten [14:48:51]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [14:48:55]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2025 under Finansdepartementet og Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet (lønsregulering for arbeidstakere i det statlige tariffområdet 2025 m.m.) (Innst. 538 S (2024–2025), jf. Prop. 150 S (2024–2025))

Sverre Myrli (A) [14:49:24] (komiteens leder og ordfører for saken): La meg bare veldig kort berøre ett av temaene i innstillingen. Det betyr ikke at Stortinget skal begynne å forhandle lønnen til de ansatte i staten, men etter at vi fikk to ulike tariffavtaler i staten, har – skal vi kalle det – utfordringene rundt hvordan en da skal regulere lønnen til dem som er uorganiserte, dukket opp. I fjor vedtok Stortinget at det avtaleområdet som dekker flest årsverk i den enkelte statlige virksomhet, skal praktiseres for de uorganiserte. Det er måten å gjøre det på også i år, det er slik det er lagt opp.

Vi er nå i den situasjonen at vi de siste årene har hatt ett avtaleområde for Akademikerne og Unio og ett for LO og YS. Innenfor området til LO og YS er det også noe ulik økonomisk profil, slik dette nå er skrudd sammen.

I år er det et mellomoppgjør, så vi må gjøre det på samme måte i år, i alle fall slik det nå er lagt opp. Neste år er det hovedoppgjør, og det er å håpe at en kan finne en modell alle hovedsammenslutningene er enig i, for nå er vi altså i den situasjonen at ansatte i staten som har like jobber og gjør de samme oppgavene, kan ha forskjellig lønn.

Som sagt skal vi ikke gripe inn i forhandlingene, men det er samtidig en problemstilling som har oppstått, og som vi må være bevisst på. Vi gjør dette nå på samme måte i år som Stortinget vedtok i fjor, og så får en se nærmere på dette neste år, når det er hovedoppgjør.

Anne Kristine Linnestad (H) [14:51:22]: Jeg hadde egentlig ikke tenkt å ta ordet i denne saken, men Sverre Myrli's innlegg inviterte meg opp på talerstolen.

Nå er det slik at jeg tilhører et av de partiene som setter pris på at vi har to forskjellige avtaler, så lenge de tillitsvalgte ikke selv går med på eller ønsker å ha én felles avtale. Jeg er glad for at representanten Myrli og Arbeiderpartiet dermed ikke ønsker et mellomoppgjør og å lage kaos i statens lønninger, men at de i hvert fall har respekt for det som har blitt vedtatt tidligere, og de forhandlingene som har vært, og så ønsker vi de nye forhandlingene og et nytt hovedoppgjør velkommen neste år.

Tobias Drevland Lund (R) [14:52:18]: Jeg lover å ikke bruke alle mine 15 tilmålte minutter.

Rødt respekterer selvsagt fagorganisertes forhandlingsrett og de inngåtte avtalene som er presentert i pro-

posisjonen, men jeg merker meg samtidig at regjeringen ennå ikke har fulgt opp de to flertallsvedtakene fra Stortinget om å sette ned et lønnsutvalg med mål om å komme fram til likelydende hovedtariffavtaler i staten. I tillegg er praksisen med at de uorganiserte følger det største tariffområdet i den enkelte virksomhet, videreført uten den gjennomgangen Stortinget har bedt om.

Det er flere problematiske sider ved dette. For det første er det sterkt kritikkverdig at regjeringen ikke følger opp Stortingets vedtak innen fristen, og for det andre kan den nåværende praksisen føre til en dramatisk forverring og økende forskjeller og ulikebehandling av ansatte som ellers står i like eller tilsvarende stillinger. Det siste følger som en konsekvens av den ujevne fordelingen av lønnsmasse i de ulike hovedsammenslutningene og det store lokale handlingsrommet for ulikebehandling som følger av store lokale avsetninger til nettopp lokale forhandlinger. Lokale forhandlinger kan høres vel og bra ut, men problemet er at det fører til trynefaktor og større forskjeller mellom ansatte i staten.

Regjeringen har fått oppfordring i lønnsproposisjonen for det statlige tariffområdet både i 2022 og i 2023 om å «følge med på praktiseringen og utslaget av en slik modell». Dette har vel ikke blitt godt nok fulgt opp av regjeringen. I Rikslønnsnemnda i november 2024 gikk staten langt i å stadfeste at splittingen, slik den har vært praktisert spesielt de siste to årene, har ført til ulikebehandling og urimelige lønnsforskjeller mellom ansatte med ellers like oppgaver. Dette er bare på grunn av ulike tariffvilkår.

Arbeidet med å få på plass likelydende tariffavtaler igjen må forsterkes. Gjennom inntektspolitikken har regjeringen et overordnet nasjonalt ansvar for lønnsutviklingen og sysselsettingen. Stortinget har i tjenestetvistloven satt rammer for å oppnå en koordinert lønnsdannelse i staten.

Allerede i Innst. 417 S for 2015–2016 påpekte et mindretall i kommunal- og forvaltningskomiteen at ulikelydende tariffavtaler i staten kunne medføre et effektivitetstap. Statens egen undersøkelse blant statlige arbeidsgivere, arbeidsgiverbarometeret, viser at dette har skjedd. Det er i tillegg ressurskrevende og tar lang tid å gjennomføre flere forskjellige forhandlinger ute på den enkelte virksomhet. Det har videre oppstått lokal uenighet om forskjellsbehandling på grunn av organisasjons-tilknytning, noe som er svært uheldig.

Jeg vil derfor bare minne om de tidligere vedtakene i Stortinget og på nytt si at Rødt mener vi trenger å få tilbake likelydende tariffavtaler i staten igjen, men vi trenger også å få nedsatt dette lønnsutvalget så fort som mulig.

Presidenten [14:55:12]: Stortinget tar da en pause i debatten, og det ringes til votering.

Votering

Masud Gharahkhani gjeninntok her presidentplassen.

Presidenten [15:02:44]: Stortinget går da til votering i sakene nr. 1–7 på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 19. juni 2025

Presidenten: Sak nr. 1 er andre gangs behandling av lovsaker og gjelder lovvedtak 135.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed godkjent ved andre gangs behandling, og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Votering i sak nr. 2, debattert 19. juni 2025

Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlemmer og varamedlemmer til den forberedende fullmaktskomité (Innst. 531 S (2024–2025))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Som medlemmer og personlige varamedlemmer til forberedende fullmaktskomité velges:

I

Medlemmer:	Personlige varamedlemmer:
Sverre Myrli	Øystein Mathisen
Trine Lise Sundnes	Lise Selnes
Even A. Røed	Even Eriksen
Maria Aasen-Svensrud	Åse Kristin Ask Bakke
Ingjerd Schie Schou	Mari Holm Lønseth
Svein Harberg	Hårek Elvenes
Aleksander Stokkebø	Anne Kristine Linnestad
Marit Arnstad	Geir Inge Lien
Heidi Greni	Per Olaf Lundteigen
Bengt Fasteraune	Else Marie Rødby
Hans Andreas Limi	Bård Hoksrud
Morten Wold	Dagfinn Henrik Olsen
Birgit Oline Kjerstad	Torgeir Knag Fylkesnes
Tobias Drevland Lund	Geir Jørgensen
André N. Skjelstad	Alfred Jens Bjørlo
Une Bastholm	Rasmus Hansson
Kjell Ingolf Ropstad	Dag-Inge Ulstein

II

Som leder velges Sverre Myrli og som nestleder velges Ingjerd Schie Schou.

Votering:

Valgkomiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 3, debattert 19. juni 2025

Innstilling fra Stortingets presidentskap om endringer i Stortingets forretningsorden mv. (Innst. 473 S (2024–2025), jf. Dokument 18 (2024–2025))

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende:

vedtak:

A.

I

I Stortingets forretningsorden gjøres følgende endringer:

§ 1 tredje ledd nytt femte punktum skal lyde:

Hvis klagebehandlingen i riksgvalgstyret ikke er avsluttet når Stortinget avgjør om valget er gyldig, kan stortingsrepresentantenes fullmakter bare godkjennes midlertidig.

§ 1 sjette ledd skal lyde:

Ved omvalg og nye valgoppgjør som riksgvalgstyret, Stortinget eller Høyesterett påbyr etter valgloven § 17-1, jf. §§ 16-11 og 15-1 eller § 16-12, skal fullmaktene prøves så snart som mulig. Hvis det skal holdes omvalg, skal de nyvalgte representantene bli sittende i vervet inntil omvalget er endelig godkjent.

§ 3 andre ledd andre punktum skal lyde:

Den skal så langt det er nødvendig gjennomgå og gjøre rede for innholdet av de dokumentene som i henhold til valgloven er innkommet til Stortinget, i den grad de angår fullmaktsavgjørelsene.

§ 3 nytt sjette ledd skal lyde:

Den forberedende fullmaktskomité kan avgi innstilling om forlenget eller utsatt valgting eller omvalg ved ekstraordinære hendelser, jf. valgloven § 18-1.

§ 13 fjerde ledd skal lyde:

Valgkomiteen gir Stortinget melding om oppnevnelser.

§ 14 nr. 1 skal lyde:

1. Arbeids- og sosialkomiteen: Saker om arbeidsmarked og arbeidsmiljø, arbeidsrettete ytelser, pensjo-

ner, sosiale stønader og politikk *for personer med funksjonsnedsettelse*.

§ 14 nr. 3 skal lyde:

3. Familie- og kulturkomiteen: Saker om familie, barn og ungdom, *likestilling*, forbrukersaker, herunder saker om gjeldsordning, kirke, tros- og livssynssamfunn, kultur og kulturminner.

§ 14 nr. 7 skal lyde:

7. Kommunal- og forvaltningskomiteen: Saker om kommunal forvaltning, regional- og distriktpolitikk, rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner, innvandringspolitikk, boligforhold, bygningssaker, regional planlegging, nasjonale minoriteter, samiske spørsmål unntatt reglene om valg til Sametinget. *Generelle saker om elektronisk kommunikasjon, digitalisering og kunstig intelligens. Saker om organisering og virkeområde for statlig forvaltning, statens fellesadministrasjon, statlig personalpolitikk, herunder lønnsforhold, bevilgninger til Det kongelige hus og partistøtte.*

§ 14 nr. 9 skal lyde:

9. Næringskomiteen: Saker om nærings-, industri- og handelsvirksomhet, *romvirksomhet*, skipsfart, statlig eierskapspolitikk, statsgaranti ved eksport mv., konkurranse- og prispolitikk, landbruk, jordbruksavtalen, matpolitikk, fiskeri, fangst, *reindriftsavtalen*, akvakultur og laksefiske.

§ 14 nr. 10 skal lyde:

10. Transport- og kommunikasjonskomiteen: Saker om innenlands transport, *post, fritidsbåter* og oppgaver under Kystverket.

§ 16 første ledd nytt andre punktum skal lyde:

Utenriks- og forsvarskomiteens valgte leder, jf. § 20 første ledd, er den utvidete utenriks- og forsvarskomiteens leder.

Nåværende andre punktum blir nytt tredje punktum.

§ 25 fjerde ledd tredje punktum skal lyde:

Bestemmelsene i første til tredje ledd gjelder tilsvarende for slike møter, herunder at *digital deltakelse må skje uten at utenforstående får tilgang til eller kan følge med på møtet.*

§ 26 andre ledd skal lyde:

Komitévedtak *fattes ved alminnelig flertall. Dersom en avstemning viser like mange stemmer for og imot, er komitélederens stemme utslagsgivende. Andre punktum gjelder ikke ved personvalg, herunder av saksordfører. I*

komitélederens fravær er fungerende komitéleders stemme utslagsgivende.

§ 27 skal lyde:

§ 27 *Beslutning om komitéhøring*

Komiteen kan avholde *muntlige eller skriftlige* høringer. Med *muntlig* høring menes et møte i komiteen der den mottar muntlige forklaringer fra personer som den selv anmoder om å komme, eller som søker om å få legge frem opplysninger for komiteen. *Med skriftlig høring menes at komiteen inviterer til skriftlige høringsinnspill i en sak den har til behandling.*

En tredjedel av medlemmene i komiteen kan kreve at det skal avholdes høring i en sak *komiteen har til behandling* og beslutte hvem som skal anmodes om å møte til *muntlig* høring eller om det skal inviteres til *skriftlig* høring. *Skriftlig høring kan tre i stedet for eller komme i tillegg til en muntlig høring.*

En beslutning om å avholde høring som bare er støttet av et mindretall av komitémedlemmene, kan ved beslutning i samme møte av et mindretall på minst en tredjedel av komiteens medlemmer bringes inn for presidentskapet til avgjørelse.

Spørsmålet om å avholde høring skal oppføres som en egen sak i innkallingen til et komitémøte. Bare saker som er til behandling i komiteen, og der det er valgt saksordfører, kan være gjenstand for høring.

Det er ikke adgang til å avholde *muntlig* høring under behandlingen av grunnlovsforslag i Stortinget. Det er ikke adgang til å holde *kontrollhøring* når det er møte i Stortinget, bortsett fra under den ordinære spørretimen. For øvrig bør høringer holdes på tidspunkter som ikke sammenfaller med møter i Stortinget.

§ 27 a skal lyde:

§ 27 a *Gjennomføring av komitéhøringer*

De som anmodes om å møte til *muntlig* høring møter frivillig og avgjør selv om de vil besvare komiteens spørsmål. Komiteen kan etter søknad få presidentskaps samtykke til å dekke nødvendige utgifter for personer som deltar i en *muntlig* høring etter anmodning fra komiteen.

Komiteens *muntlige* høringer foregår for åpne dører. Komiteen kan likevel med vanlig flertall beslutte at høringen helt eller delvis skal foregå for lukkede dører. Et medlem av komiteen kan kreve at en åpen høring avbrytes for at komiteen skal behandle den videre fremdriften, herunder forslag om at høringen skal avsluttes eller fortsette for lukkede dører. Komiteen kan bare mota taushetsbelagte opplysninger for lukkede dører. Under åpen høring må komiteens medlemmer ikke gjengi eller vise til opplysninger underlagt lov- eller instruksfestet taushetsplikt.

Meningsutveksling mellom komitémedlemmene skal ikke finne sted under en åpen høring.

Åpne høringer skal kunngjøres senest 24 timer før høringen. I ekstraordinære tilfeller kan *høring* kunngjøres med kortere varsel. Under en åpen høring skal det finnes plasser for tilhørere. Antall tilhørere kan begrenses av plasshensyn. Tilhørere som opptrer forstyrrende, kan bortvises.

Komiteen kan beslutte at det skal tas stenografisk referat fra en kontrollhøring, jf. reglement for *kontrollhøringer*. Beslutning om stenografisk referat fra andre høringer krever samtykke av presidentskapet. For øvrig kan komiteen beslutte at høringen skal tas opp på lyd-bånd. Komiteen kan beslutte at det ikke kan tas lyd- eller bildeopptak i en høring som for øvrig er åpen.

Komiteen fastsetter selv den nærmere prosedyren for sine *mundtlige* høringer, herunder fordeling av taletid, rekkefølge og antall hoved- og oppfølgingsspørsmål.

Komiteen kan ved alminnelig flertall beslutte at *mundtlig* høring kan gjennomføres helt eller delvis ved fjernmøteteknologi. Bestemmelsene i *paragrafen* her gjelder så langt de passer.

Kontrollhøringer skal foregå etter reglement for kontrollhøringer, vedtatt av Stortinget.

Invitasjon til skriftlig høring skal kunngjøres med en nærmere fastsatt frist. Mottatte skriftlige høringsinnspill vil som hovedregel bli publisert.

Ny § 27 b skal lyde:

§ 27 b *Oppfølging av samiske interesser*

Hvis komiteen overveier tilråding til Stortinget om vedtak som vil kunne påvirke samiske interesser direkte, og forslaget ikke har vært gjenstand for konsultasjoner i samsvar med sameloven kapittel 4, kan komiteen:

- *invitere Sametinget eller andre representanter for berørte samiske interesser til dialog, eller*
- *gi innstilling om at regjeringen bes gjennomføre nødvendige konsultasjoner og komme tilbake til Stortinget.*

§ 30 første ledd andre punktum skal lyde:

For øvrig kan en tredjedel av komiteens medlemmer kreve at det *sendes anmodning* om statsrådets uttalelse om et representantforslag.

§ 31 sjette ledd første og andre punktum skal lyde:

En innstilling kan inneholde utkast til lovvedtak i tilråding eller *forslag når* et lovforslag er grunnlag for innstillingen. *Det samme gjelder der et utkast til lovvedtak er mottatt av Stortinget og referert og sendt til behandling i en komité eller i presidentskapet, eller der presidentskapet avgir innstilling i tråd med initiativretten i § 7 fjerde ledd.*

Nåværende andre og tredje punktum blir syvende ledd. Nåværende syvende ledd blir nytt åttende ledd.

§ 38 tredje ledd skal lyde:

Grunnlovsforslag og representantforslag, sammen med eventuell begrunnelse, skal snarest gjøres tilgjengelig for *representantene*.

§ 43 tredje ledd første punktum skal lyde:

Senest 30. november skal finanskomiteen avgi innstilling om nasjonalbudsjettet og statsbudsjettet, med forslag til rammevedtak for bevilgninger i samsvar med inndelingen i rammeområder fastsatt av Stortinget.

§ 43 tredje ledd nytt tredje og fjerde punktum skal lyde:

Forslag til rammevedtak må begrunnes i innstillingen og kan ikke fremsettes ved behandlingen av den etter § 40, med mindre forslaget er ment å rette opp en klar feil i den avgitte innstillingen. En representant som ikke er medlem av en partigruppe, kan uansett fremsette forslag til rammevedtak ved behandlingen av innstillingen.

Nåværende tredje punktum blir nytt femte punktum.

§ 43 sjette ledd skal lyde:

Fagkomiteenes budsjettinnstillinger skal behandles av Stortinget senest *siste møtedag* i desember. *Hvis fristen etter fjerde ledd utsettes eller oversittes, utvides denne fristen med samme antall dager, men ikke lenger enn til 31. desember.* De budsjettvedtakene Stortinget gjør ved behandlingen av disse innstillingene, er endelige.

§ 46 første punktum skal lyde:

Når en innstilling er avgitt av en komité, skal den snarest gjøres tilgjengelig for *representantene*.

§ 47 tredje ledd første punktum skal lyde:

For at kongelige proposisjoner og meldinger skal kunne påregnes å bli behandlet av Stortinget før Stortinget avbryter sine forhandlinger i juni, må de fremlegges senest 31. mars.

§ 51 andre ledd nytt andre punktum skal lyde:

Ved debatt i saker om representantforslag kan én av forslagsstillerne få ordet etter saksordfører.

Nåværende andre til femte punktum blir tredje til nytt sjette punktum.

§ 51 tredje ledd bokstav a skal lyde:

- a) Begrensningen gjelder ikke for saksordførere og den statsråd saken hører under. I alminnelige politiske debatter, herunder finansdebatt og redegjørelser etter § 45 første ledd bokstav a, gjelder begrensningen.

gen ikke for statsministeren og lederne i partigruppene.

§ 65 skal lyde:

§ 65 *Ekspedering av avgjorte saker*

Når en sak er avgjort, *forbereder* Stortingets administrasjon *nødvendige meddelelser*. Etter *presidentens godkjenning* blir *meddelelsen* ekspedert. Gjelder det adresser fra Stortinget til Kongen eller fremstillinger som ved særlige anledninger skal gi uttrykk for Stortingets ønsker og meninger, skal *utkast til slike meddelelser* leses *opp for* Stortinget.

§ 66 skal lyde:

§ 66 *Underskrift av vedtak*

Presidenten underskriver lovvedtak som sendes Kongen til *sanksjon*. *Vedtak* om endringer i eller tillegg til Grunnloven skal underskrives av Stortingets president og sekretær.

§ 68 tredje ledd første punktum skal lyde:

Interpellasjonen skal besvares i Stortinget så snart som mulig og senest én måned etter at den ble *sendt til regjeringen*, med mindre presidentskapet samtykker i at den blir besvart på et senere tidspunkt.

§ 70 første ledd andre punktum skal lyde:

Spørsmålet skal være kort, men kan i tillegg utdypes *med inntil 2500 tegn*.

§ 70 fjerde ledd andre punktum skal lyde:

Svaret bør i alminnelighet ikke være lenger enn *5000 tegn*.

§ 73 tredje ledd første punktum skal lyde:

De spørsmålene som skal behandles i spørretimen, *gjøres tilgjengelige for* representantene før spørretimen begynner.

§ 74 første ledd andre punktum skal lyde:

Presidenten oversender anmodningen til det ansvarlige regjeringsmedlemmet, som snarest og senest innen tre *arbeidsdager* enten skal utlevere dokumentet eller meddele skriftlig hvorfor det ikke er utlevert innen fristen, og i tilfelle når det vil bli utlevert eller hvorfor det ikke vil bli utlevert.

II

Endringene trer i kraft 1. oktober 2025, med unntak av endringene i § 3 andre ledd andre punktum og § 3 nytt sjette ledd, som trer i kraft straks.

Presidenten: Det votes over A I Ny § 27 b.

Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling ble vedtatt med 90 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.50)

Presidenten: Det votes over A I § 43 tredje ledd nytt tredje og fjerde punktum.

Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling ble vedtatt med 68 mot 34 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.18)

Presidenten: Det votes over A, resten av I samt II.

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Videre var innstilt:

B.

I

Stortinget ber presidentskapet om å sørge for utredning av en løsning med alternativ votering over forslag til budsjettvedtak. Utredningen skal skje i starten av neste stortingsperiode.

Presidenten: Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at 51 representanter hadde stemt for presidentskapets innstilling og 51 representanter hadde stemt imot.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.18)

Flere (fra salen): Skjermen virker ikke. Jeg kan ikke se stemmetallene.

Presidenten: Ok, da tar vi voteringen en gang til.

Voteringstavlene viste at 51 representanter hadde stemt for presidentskapets innstilling og 51 representanter hadde stemt imot.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.50)

Presidenten: Da er innstillingen bifalt.

Flere (fra salen): Vi kan ikke se stemmetallene.

Presidenten: Nå skal jeg være grei: Det er ikke noe feil med systemet, men vi tar voteringen én gang til.

Voteringstavlene viste at 51 representanter hadde stemt for presidentskapets innstilling og 51 representanter hadde stemt imot.
(Voteringsutskrift kl. 15.06.58)

Presidenten: 51 representanter har stemt for og 51 representanter har stemt imot presidentskapets innstilling. – Med presidentens dobbeltstemme er presidentskapets innstilling vedtatt.

Videre var innstilt:

II

Stortinget ber presidentskapet om å oppnevne en arbeidsgruppe som skal vurdere hvordan Europautvalget bør innrettes for fremtiden, herunder foreslå eventuelle endringer i Stortingets forretningsorden i den forbindelse.

Votering:

Presidentskapets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 4, debattert 19. juni 2025

Innstilling fra Stortingets presidentskap om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Seher Aydar og Tobias Drevland Lund om innføring av lobbyistregister på Stortinget (Innst. 511 S (2024–2025), jf. Dokument 8:241 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram fem forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra femte visepresident Ingrid Fiskaa
- forslagene nr. 3–5, fra Tobias Drevland Lund på vegne av Rødt

Det votes over forslagene nr. 3–5, fra Rødt.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber presidentskapet komme tilbake til Stortinget med forslag som sikrer åpenhet om avtaler om økonomiske transaksjoner fra kommersielle selskap til stortingsrepresentanter, inkludert beløp.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber presidentskapet utrede et forbud mot honorerte styreverv i kommersielle selskaper for stortingsrepresentanter.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber presidentskapet komme tilbake til Stortinget med forslag om å oppgi ytelser for styreverv, stillinger og engasjement i registeret for stor-

tingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser, inkludert beløp.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Rødt ble med 87 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.44)

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:241 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Seher Aydar og Tobias Drevland Lund om innføring av lobbyistregister på Stortinget – vedtas ikke.

Presidenten: Det votes alternativt mellom presidentskapets innstilling og forslagene nr. 1 og 2, fra femte visepresident Ingrid Fiskaa.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Stortingets presidentskap utrede og legge frem forslag til hvordan en registreringsordning for lobbyister som oppsøker Stortinget for å påvirke forberedelsen eller avgjørelsen i en sak, kan innføres gjennom endringer i Stortingets forretningsorden.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen nedsette et utvalg med mandat til å utrede hvordan et lobbyistregister hjemlet i åpenhetsloven eller annen egnet lov kan innføres, og på bakgrunn av utvalgets arbeid komme tilbake til Stortinget med lovforslag om innføring av et slikt register. Forslaget må inneholde registrerings- og innrapporteringsplikt for lobbyister som bedriver påvirkningsarbeid overfor stortingsrepresentanter, Statsministerens kontor eller den politiske ledelsen i departementene, og åpne for at forvaltningen har adgang til å ilegge sanksjoner ved brudd på reglementet.»

Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Ved alternativ votering mellom presidentskapets innstilling og forslagene fra femte visepresident Ingrid Fiskaa ble innstillingen vedtatt med 82 mot 20 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.48)

Votering i sak nr. 5, debattert 19. juni 2025

Innstilling fra Stortingets presidentskap om godtgjørelse for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer og om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar, Tobias Drevland Lund, Hege Bae Nyholt, Bjørnar Moxnes, Sofie Marhaug, Mimir Kristjánsson, Marie Sneve Martinussen og Geir Jørgensen om å tette inntektsgapet mellom folk og folkevalgte (Innst. 536 S (2024–2025), jf. Innstilling fra Stortingets godtgjøringsutvalg og Dokument 8:262 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram ni forslag. Det er

- forslagene nr. 1–6, fra femte visepresident Ingrid Fiskaa
- forslagene nr. 7–9, fra Marie Sneve Martinussen på vegne av Rødt

Det votes over forslag nr. 7, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget samtykker i at følgende godtgjørelser fastsettes med virkning fra 1. mai 2025:

Stortingsrepresentanter: 962 820 kr per år

Regjeringsmedlemmer: 1 203 525 kr per år

Statsminister: 1 684 935 kr per år»

Votering:

Forslaget fra Rødt ble med 95 mot 7 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.58)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 8, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber presidentskapet fremme forslag hvor godtgjørelsene for stortingsrepresentanter reduseres til maksimal medianinntekt ganger 1,5 og deretter justeres årlig med et kronebeløp tilsvarende utviklingen i medianinntekt foregående år. Godtgjørelsen for statsråder og statsminister fastsettes til 1,25 og 1,75 ganger godtgjørelsen for stortingsrepresentanter.»

Votering:

Forslaget fra Rødt ble med 95 mot 7 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.13)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra femte visepresident Ingrid Fiskaa. Forslaget lyder:

«Stortinget samtykker i at disse godtgjøringane vert fastsett med verknad frå 1. mai 2025:

Stortingsrepresentantar	967 967 kr per år
Regjeringsmedlemmer	1 355 154 kr per år
Statsminister	1 693 942 kr per år»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget. Rødt har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra femte visepresident Ingrid Fiskaa ble med 87 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.33)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra femte visepresident Ingrid Fiskaa. Forslaget lyder:

«Stortinget ber presidentskapet fremma forslag om at regjeringsmedlemmer og statsminister får eit tak på godtgjeringa på høvesvis 1,4 og 1,75 gonger stortingsgodtgjeringa.»

Rødt har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra femte visepresident Ingrid Fiskaa ble med 88 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.54)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 2 og 3, fra femte visepresident Ingrid Fiskaa.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber presidentskapet fremma forslag om å endra stortingsgodtgjeringslova slik at grensa for godtgjeringa for stortingsrepresentantane blir sett til 9-prosentdesilen føregåande år.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber presidentskapet fremma forslag om at det vert sett ei grense som sikrar at den maksimale årlege auken i godtgjeringa til stortingsrepresentantane er eit kronetillegg som tilsvarer frontfagets prosentvise auke av eigjennomsnittsløn året før.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Rødt har varslet subsidiær støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra femte visepresident Ingrid Fiskaa ble med 87 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.17)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra femte visepresident Ingrid Fiskaa. Forslaget lyder:

«Stortingets godtgjøringsutval vert avvikla, slik at årleg justering av stortingsrepresentantane, regjeringsmedlemene og statsministeren sine godtgjeringar vert gjort av presidentskapet direkte.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra femte visepresident Ingrid Fiskaa ble med 88 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.36)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 6, fra femte visepresident Ingrid Fiskaa. Forslaget lyder:

«Stortinget ber presidentskapet utarbeida forslag til retningslinjer som sikrar at det blir mindre forskjellar mellom det generelle lønnsnivået i Noreg og godtgjeringane for stortingsrepresentantar, regjeringsmedlemmer og statsminister.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra femte visepresident Ingrid Fiskaa ble med 87 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.55)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 9, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget fryser godtgjørelsene på dagens nivå.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Rødt ble med 87 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.13)

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:**I**

Stortinget samtykker i at følgende godtgjørelser fastsettes med virkning fra 1. mai 2025:

Stortingsrepresentanter	1 214 977 kr per år
Statsminister	2 134 434 kr per år
Regjeringsmedlemmer	1 734 020 kr per år

Dokument 8:262 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar, Tobias Drevland Lund, Hege Bae Nyholt, Bjørnar Moxnes, Sofie Marhaug, Mímir Kristjánsson, Marie Sneve Martinussen og Geir Jørgensen om å tette inntektsgapet mellom folk og folkevalgte – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Presidentskapets innstilling ble vedtatt med 86 mot 15 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.16)

Votering i sak nr. 6, debattert 19. juni 2025

Innstilling fra Stortingets presidentskap om Rapport fra utvalget til å gjennomgå Stortingets dokumentinnsynsregler i Dokument 21 (2023–2024) (Innst. 512 S (2024–2025), jf. Dokument 21 (2023–2024))

Presidenten: Under debatten har femte visepresident Ingrid Fiskaa satt fram ett forslag. Forslaget lyder:

«Stortingets regler om dokumentinnsyn § 14 fjerde ledd skal lyde:

Før en klage oversendes Stortingets presidentskap for avgjørelse, skal en rådgivende uttalelse innhentes fra Stortingets innsynsutvalg, jf. § 15.

Stortingets regler om dokumentinnsyn § 15 skal lyde:

§ 15 Stortingets innsynsutvalg

Stortingets innsynsutvalg avgir rådgivende uttalelser til Stortingets presidentskap i klagesaker etter disse reglene.

Stortingets innsynsutvalg oppnevnes av Stortinget etter innstilling fra Stortingets presidentskap for et tidsrom på inntil fire år. Et medlem kan gjenoppnevnes én gang og maksimalt inneha vervet i åtte år. Utvalget skal ha en leder og to medlemmer, alle med personlig oppnevnte varamedlemmer.

Stortingets innsynsutvalg skal ha et sekretariat som foretar saksforberedelse. Stortingets innsynsutvalg og dets sekretariat kan ikke instrueres av Stortinget.

Stortingets innsynsutvalg kan bare avgi uttalelser når alle medlemmene deltar i behandlingen. Rådgivende uttalelser avgis med alminnelig flertall.

Utvalgets rådgivende uttalelser er offentlige. Dokumenter innhentet for utvalgets saksbehandling er ikke offentlige hos utvalget.

Innsynsutvalgets medlemmer har taushetsplikt om opplysninger omtalt i § 5 første til tredje ledd som er mottatt i utøvelsen av vervet. Taushetsplikten gjelder også etter fratreden. Den samme taushetsplikten gjelder for utvalgets sekretariat.

Stortingets presidentskap fastsetter godtgjørelse for utvalgets medlemmer.

§ 15 i presidentskapets tilråding blir ny § 16.»

Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra femte visepresident Ingrid Fiskaa ble med 82 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.51)

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Stortingets regler om dokumentinnsyn

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1 Formål og hovedregel

Formålet med reglene er å legge til rette for åpenhet om Stortingets virksomhet ved at regler i offentleglova også skal gjelde for Stortinget, og gjennom en særlig regulering av dokumentoffentlighet og saks- og klagebehandling som er tilpasset Stortingets funksjon og organisering.

Saksdokumenter, journaler og lignende registre for Stortinget er åpne for innsyn dersom ikke annet følger av disse regler eller forskrift med hjemmel i disse regler. Alle kan hos Stortinget kreve innsyn i saksdokumenter, journaler og lignende registre.

§ 2 Reglenes virkeområde

Reglene gjelder for følgende, som alle skal regnes som ulike organer etter disse reglene:

- Stortinget som kollegialt organ
- stortingskomiteene
- Stortingets presidentskap
- Stortingets internasjonale delegasjoner
- andre kollegiale organer som har sekretariat i Stortingets administrasjon
- Stortingets administrasjon.

Sekretariatet til et kollegialt organ opplistet i første ledd skal anses for å være del av organet.

Reglene gjelder ikke for stortingsrepresentantene, partigruppene og gruppesekretariatene. Reglene vil likevel gjelde for dokumenter som utveksles mellom disse og et organ opplistet i første ledd. Krav om innsyn skal i slike tilfeller rettes til Stortingets administrasjon.

Reglene gjelder ikke der spørsmål om offentlighet og innsyn er løst ved bestemmelse i Stortingets forretningsorden eller ved særskilt vedtak av Stortinget.

Kapittel 2. Bestemmelser i offentleglova som gjelder for Stortinget

§ 3 Offentleglovas hovedregler som gjelder for Stortinget

Følgende hovedregler i offentleglova kapittel 2 gjelder for Stortinget:

- definisjoner i offentleglova § 4
- utsatt innsyn i offentleglova § 5
- forbud mot forskjellsbehandling i offentleglova § 6
- bruk av offentlig informasjon i offentleglova § 7
- hovedregel om gratis innsyn i offentleglova § 8
- rett til å kreve innsyn i en sammenstilling fra databaser i offentleglova § 9
- plikten til å føre journal i offentleglova § 10
- merinnsyn i offentleglova § 11
- unntak for resten av dokumentet i offentleglova § 12

Stortinget skal føre elektronisk journal og gjøre denne allment tilgjengelig på internett.

Plikten til å føre journal og tilgjengeliggjøring av journal etter første ledd bokstav g og andre ledd gjelder ikke for parlamentariske dokumenter der hensynet til allmennhetens innsyn er ivaretatt gjennom annen tilgjengeliggjøring av slike dokumenter på internett. Journalføringsplikten gjelder heller ikke for dokument utvekslet mellom Stortingets utredningsseksjon og stortingsrepresentantene, partigruppene og gruppesekretariatene.

§ 4 Offentleglovas unntak som gjelder for Stortinget

Følgende unntak i offentleglova kapittel 3 gjelder for Stortinget:

- dokument utarbeidet for egen saksforberedelse (organinterne dokumenter) i offentleglova § 14
- dokument innhentet utenfra for den interne saksforberedelsen i offentleglova § 15
- unntak for visse dokumenter som gjelder Det kongelige hoff i offentleglova § 17
- unntak for rettssaksdokumenter i offentleglova § 18
- unntak for dokumenter som blir utvekslet under konsultasjoner med Sametinget m.m. i offentleglova § 19
- unntak av hensyn til Norges utenrikspolitiske interesser i offentleglova § 20
- unntak av hensyn til nasjonale forsvars- og sikkerhetsinteresser i offentleglova § 21
- unntak av hensyn til det offentliges forhandlingsposisjon m.m. i offentleglova § 23
- unntak for kontroll- og reguleringstiltak, dokumenter om lovbrudd og opplysninger som kan lette gjennomføringen av lovbrudd m.m. i offentleglova § 24
- unntak for ansettelsessaker, lønnsoppgaver m.m. i offentleglova § 25
- unntak for eksamensdokumenter, forskningsopplysninger og fødselsnummer m.m. i offentleglova § 26

Kapittel 3. Andre unntak fra innsynsretten

§ 5 Unntak for opplysninger som er underlagt taushetsplikt m.m.

Opplysninger som er underlagt taushetsplikt i eller i medhold av lov, Stortingets forretningsorden eller annet særskilt stortingsvedtak, er unntatt fra innsyn.

Opplysninger om noens personlige forhold eller forretningshemmeligheter som omhandlet i forvaltningsloven er unntatt fra innsyn. Reglene i forvaltningsloven om unntak fra taushetsplikt mv. gjelder tilsvarende.

Unntatt fra innsyn er dokumenter som er gradert etter beskyttelsesinstruksen.

Henvendelser om kritikkverdige forhold mottatt som ledd i Stortingets kontrollvirksomhet kan unntas fra offentlighet når det er nødvendig av hensyn til Stortingets kontrollfunksjon.

§ 6 Unntak for korrespondanse med stortingsrepresentantene, partigruppene og gruppesekretariatene

Dokument som utveksles mellom Stortingets utredningsseksjon og stortingsrepresentantene, partigruppene og gruppesekretariatene, er unntatt fra innsyn.

Dokument som utveksles mellom Stortingets administrasjon og stortingsrepresentantene, partigruppene og gruppesekretariatene, kan unntas fra innsyn når disse innhenter råd eller vurderinger til bruk for sin interne forberedelse av parlamentarisk sakarbeid.

Dokument som utveksles som ledd i konsultasjoner mellom Stortingets presidentskap og partigruppene, kan unntas fra innsyn.

§ 7 Unntak for korrespondanse mellom Stortingets organer

Dersom et organ ber et annet organ om uttalelse, kan både dokumentet der det bes om uttalelse, og uttalen unntas fra innsyn når det er nødvendig av hensyn til en forsvarlig saksbehandling.

Dokument som utveksles mellom Stortingets administrasjon og Stortingets presidentskap, kan unntas fra innsyn.

§ 8 Unntak for møteprotokoll for kollegiale organer

Møteprotokoll for kollegiale organer som er omhandlet i § 2 første ledd bokstav b–e kan unntas fra innsyn.

§ 9 Unntak for dokumenter som også finnes hos et organ som offentliglova gjelder for

Dokument som i original eller kopi også finnes hos et organ som offentliglova gjelder for, kan uten videre unntas fra innsyn. Dette gjelder ikke for brev til eller fra Stortinget. Har et organ som offentliglova gjelder for,

påført et dokument påtegning om at det er unntatt fra innsyn etter offentliglova, kan det i Stortinget uten videre unntas fra innsyn. Ved avslag på innsyn etter denne bestemmelse skal det informeres om at innsynskrav kan rettes til avsenderorganet.

Krav på kopi av personopplysninger i dokument som uten videre kan unntas fra innsyn etter første ledd jf. personvernforordningen artikkel 15 nr. 3, rettes mot vedkommende forvaltningsorgan.

§ 10 Unntak for dokumenter om budsjett mv.

Dokumenter som utveksles mellom Stortinget og Stortingets eksterne organer, og som gjelder et av de eksterne organers budsjett eller interne administrasjon, kan unntas fra innsyn. Stortingets eksterne organer er i denne sammenheng Riksrevisjonen, Sivilombudet, Stortingets ombudsnemnd for Forsvaret, Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste, Norges institusjon for menneskerettigheter og stortingsoppnevnte granskingskommisjoner og utredningsutvalg.

Dokumenter som utveksles mellom Stortinget og et forvaltningsorgan, og som gjelder budsjettet for Stortinget eller et av de andre organene som er nevnt i første ledd, kan også unntas fra innsyn.

Unntaksadgangen for dokumenter om budsjett etter denne bestemmelse gjelder bare frem til Stortinget har fastsatt budsjettet.

§ 11 Offentliglovas forskrifters anvendelse for Stortinget

Forskrift gitt med hjemmel i offentliglova gjelder for Stortinget med de unntak og presiseringer som følger av denne lov. Stortingets presidentskap kan ved behov gjøre unntak fra forskrift til offentliglova og også gi nærmere bestemmelser for Stortinget.

Kapittel 4. Saksbehandling og klage

§ 12 Innsynskravet og behandling av dette

Innsyn kan kreves skriftlig eller muntlig.

Innsynskravet må gjelde en bestemt sak eller i rimeleg utstrekning saker av en bestemt art. Dette gjelder ikke når det blir krevd innsyn i en journal eller lignende register.

Krav om innsyn skal rettes til og avgjøres av Stortingets administrasjon. Kravet skal avgjøres uten ugrunnet opphold.

§ 13 Avslag og begrunnelse

Avslag på innsynskrav skal være skriftlig. Avslaget skal alltid vise til den bestemmelse som gir grunnlag for avslaget, og til hvilket ledd, bokstav eller nummer i be-

stemmelsen som er brukt. Avslaget skal også opplyse om adgangen til å klage og om klagefristen.

Den som har fått avslag, kan innen tre uker fra avslaget ble mottatt, kreve en nærmere begrunnelse for avslaget der hovedhensynene som har vært avgjørende for avslaget, skal nevnes. Begrunnelsen skal gis skriftlig, så snart som mulig og senest innen ti arbeidsdager etter at kravet ble mottatt.

§ 14 Klage

Avgjørelser etter denne lov kan påklages til Stortingets presidentskap. Avgjørelser om å gi innsyn kan likevel ikke påklages.

Fristen for å klage er tre uker fra det tidspunkt avslaget ble mottatt. Klagen skal fremsettes for Stortingets administrasjon, som forbereder klagesaken. Klagen skal forberedes og avgjøres uten ugrunnet opphold.

Stortingets administrasjon kan helt eller delvis gi innsyn hvis den finner klagen begrunnet.

§ 15 Ikrafttredelse og overgangsregler

Disse reglene trer i kraft 1. oktober 2025.

Fra det tidspunkt reglene trer i kraft, oppheves Regler om rett til innsyn i Stortingets dokumenter, vedtatt av Stortinget 16. mars 2009.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har nå varslet subsidiær støtte til § 14.

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 7, debattert 19. juni 2025

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Regulering av pensjonar i 2025 og inntekstilthøve for pensjonistar (Innst. 545 S (2024–2025), jf. Meld. St. 27 (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram åtte forslag. Det er

- forslag nr. 4, fra Freddy André Øvstegård på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslagene nr. 1–3, fra Freddy André Øvstegård på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslag nr. 5, fra Dagfinn Henrik Olsen på vegne av Fremskrittspartiet og Rødt
- forslag nr. 8, fra Per Olaf Lundteigen på vegne av Senterpartiet
- forslagene nr. 6 og 7, fra Freddy André Øvstegård på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt

Det votes over forslag nr. 8, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest fremme lovforslag som innebærer at minste pensjonsnivåer skal reguleres i tråd med lønnsveksten, slik et bredt flertall på Stortinget sluttet seg til i behandlingen av Innst. 233 S (2023–2024), jf. Meld. St. 6 (2023–2024).»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 83 mot 19 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.48)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 6 og 7, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en ordning der det bevilges et kronetillegg til pensjonister og uføre med lav inntekt for å jevne ut økte inntektsforskjeller. For alderspensjonister bør økningen være slik at den sikrer alle et minimum på to tredeler av oppreguleringen for personer med lavlønns tillegg i frontfagsoppgjøret. For uføretrygdde bør økningen være slik at den sikrer alle minst tilsvarende lavtlønnsprofilen i frontfaget.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å øke minstesatsene i uføretrygd og arbeidsavklaringspenger i statsbudsjettet for 2026.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 87 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.06)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en egen økonomisk pott som skal brukes til økonomisk stimulans av de frivillige organisasjonene på eldremrådet, eksempelvis pensjonistforeningene, for å styrke deres samspill med de offentlige velferdstjenestene i kommunene. Pengene fordeles som en rammebevilgning til de enkelte pensjonistorganisasjonene.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 70 mot 32 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.15.23)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1–3, fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om hvordan pensjonistenes organisasjoner kan få reell forhandlingsmakt over trygdeoppgjøret.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for årlig opptrapping av minste pensjonsnivå opp mot EUs fattigdomsgrense (EU60), hvor første steg i opptrappingsplanen gjennomføres i statsbudsjettet for 2026.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at gjenlevendetillegget reguleres på lik linje med resten av pensjonen og at dette gjennomføres i forbindelse med statsbudsjettet for 2026.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 75 mot 27 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.42)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Fremskrittspartiet og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen reetablere Eldreombudet og komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag og budsjettmessige tiltak i forbindelse med statsbudsjettet for 2026.»

Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Rødt ble med 59 mot 43 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.03)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Meld. St. 27 (2024–2025) – Regulering av pensjonar i 2025 og inntektstilhøve for pensjonistar – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Sak nr. 9 fortsatte [15:16:21]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2025 under Finansdepartementet og Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet (lønsregulering for arbeidstakere i det statlege tariffområdet 2025 m.m.) (Innst. 538 S (2024–2025), jf. Prop. 150 S (2024–2025))

Presidenten [15:16:21]: Da går vi tilbake til dagens sakskart og sak nr. 9. Neste taler er Birgit Oline Kjerstad.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [15:16:45]: Eg skal ikkje hale ut debatten i denne saka. Eg stiller meg heilt bak det representanten Tobias Drevland Lund frå Raudt sa her frå talarstolen: at det er kritikkverdig at regjeringa ikkje sette ned lønskommissjonen, og at ein ikkje har fått den gjennomgangen ein skulle ha.

Eg merkar meg også at Arbeidarpartiet ved representanten Myrli erkjenner at det er eit problem at forskjellane veks, og at prinsippet om lik løn for likt arbeid er sett litt på spel slik lønsdanninga er blitt her.

Dette blir mitt siste innlegg frå talarstolen, og eg håper verkeleg at neste storting tek tak i dette, for eg trur det er viktig for tilliten til demokratiet vårt og ikkje minst til departementa at ein har ei veldig egalitær og god lønsdanning som gjer at ein får lik løn for likt arbeid, og at ikkje forskjellane blir for store mellom folk. Eg trur det også er veldig bra for eit godt arbeidsmiljø.

Med dei orda seier eg takk for meg frå talarstolen.

Statsråd Karianne O. Tung [15:18:22]: Jeg er fornøyd med at vi har kommet til enighet med alle hovedsammenslutningene i årets lønnsoppgjør. Årets oppgjør i staten er beregnet til å gi en årslønnsvekst på 4,4 pst. Dette er i tråd med rammen i frontfaget, og det gir grunnlag for reallønnsvekst for alle ansatte i staten. Frontfagsmodellen bidrar til å sikre vår konkurranseevne, og den gir oss et godt grunnlag for å sikre høy sysselsetting og lav arbeidsledighet framover.

Årets oppgjør var et mellomoppgjør. Det betyr at vi kun har forhandlet om økonomi. Derfor er jeg glad for at oppgjøret har en økonomisk profil som sikrer en samordnet lønnsdannelse og et lokalt handlingsrom til virksomhetene for å oppfylle sin lønnspolitikk.

Ved forrige oppgjør var målet likelydende avtaler mellom partene, nettopp fordi ulikelydende hovedtariffavtaler kan skape lønnsforskjeller for ansatte i samme stillingsgrupper kun avhengig av organisasjonstil-

knytning. Det mener jeg er en uheldig konsekvens som forrige regjering åpnet for.

Det er derimot ikke mulig å samle alle partene på like avtaler i et mellomoppgjør. I år er det, som nevnt, kun økonomi som var oppe til forhandling. Jeg mener årets resultat gir grunnlag for å få på plass likelydende avtaler på sikt.

Komiteens medlemmer fra SV og Rødt kritiserer fra denne talerstolen og i innstillingen regjeringen for ikke å ha fulgt opp Stortingets vedtak om å sette ned et lønnsutvalg, med mål om å komme fram til likelydende hovedtariffavtaler. Jeg har fulgt opp Stortingets vedtak. Jeg er positiv til et lønnsutvalg, og det har vært dialog med alle partene om dette etter 2022. Suksesskriteriet for et slikt utvalg er imidlertid at alle parter vil delta i dette arbeidet, og det har dessverre så langt ikke vært mulig å finne et mandat alle partene kan slutte seg til.

Siden et lønnsutvalg med alle partene til nå ikke har vært mulig, fikk Fafo i oppdrag å utrede konsekvensene av ulike hovedtariffavtaler, og de leverte sin rapport i 2024. Fafo har nylig, i denne uken, levert et notat som viser utviklingen siden forrige rapport.

Ulikelydende hovedtariffavtaler fører til at Stortinget må ta stilling til hvilken av avtalene de uorganiserte skal få sine lønns- og arbeidsvilkår fastsatt etter. Da lønsmassen til de uorganiserte i 2022 ble lagt til det avtaleområdet som er størst i den enkelte virksomheten, ble det uttalt at departementet ville følge med på praktiseringen og utslagene av en slik modell.

Jeg registrerer at komiteens medlemmer fra SV og Rødt kritiserer regjeringen for nå å videreføre den midlertidige ordningen for de uorganiserte uten den gjennomgangen Stortinget har bedt om. Jeg merker meg at komiteen i desember 2024 støttet den modellen regjeringen foreslo for å håndtere de uorganiserte, og at det er en samlet komité som nå også gjør det samme. Jeg har også merket meg at man samtidig oppfordret partene til å følge opp modellen på egnet måte. Det har jeg gjort, og det vil jeg fortsette å gjøre.

Jeg er ellers glad for at det er en samlet komité som støtter forslagene regjeringen har lagt fram.

Presidenten [15:21:37]: Det blir replikkordskifte.

Tobias Drevland Lund (R) [15:21:52]: Først vil jeg takke statsråden for innlegget. Mye tyder på at konsekvensene av tidligere stortingsvedtak om statsoppgjøret bl.a. har vært en økt risiko for at mange arbeidsgivere i staten ikke har klart å opprettholde likebehandling av statsansatte. For eksempel har midler knyttet til uorganisertes lønnsmidler ved Universitetet i Oslo blitt misbrukt til å gi ekstra lønnstillegg til medlemmer av spesifikke hovedsammenslutninger, som medlemmene av LO og YS i akkurat de samme stillingene dermed

ikke har kunnet få, på grunn av at Stortinget har plassert disse pengene slik de har gjort.

Mitt spørsmål er: Vil statsråden sørge for at det innen neste års stortingsbehandling kommer på plass en ordning som sikrer at dersom partene ikke klarer å samles om likelydende tariffavtaler, unngås det en splitting som systematisk tilgodeser enkeltgrupper, samtidig som andre står uten mulighet for likebehandling?

Statsråd Karianne O. Tung [15:22:43]: Det er helt riktig at vi over tid har sett antydninger til en ulik lønnsdannelse ved at man har fått ulik lønn for samme stilling, avhengig av hvor man har vært organisert. Derfor var også statens hovedkrav ved lønnsoppgjøret i fjor at man ønsket å få til likelydende avtaler med alle sammen.

Jeg skal ikke forskuttere neste års oppgjør. Nå er jeg glad for å ha kommet i havn med årets. Jeg er også glad for at det er en samlet komité som med denne innstillingen støtter forslaget om at de uorganiserte skal følge det største avtaleområdet i den enkelte virksomhet. Vi har også gitt statens virksomheter beskjed om at de skal sørge for at lønnsutviklingen også kommer de uorganiserte til gode i de ulike virksomhetene.

Tobias Drevland Lund (R) [15:23:33]: I vedtak 817 fra behandlingen av Innst. 466 S for 2021–2022 ba man jo regjeringen sette ned et lønnsutvalg for å se på lønnsystemet i staten. Statsråden redegjorde for at det ikke har vært et enkelt arbeid.

Siden dette er tre år siden, kan statsråden si noe om framdriften på det arbeidet – om det i det hele tatt er mulig å få satt ned et slikt lønnsutvalg, bestående av alle hovedsammenslutningene, og om det kan skje i hvert fall i starten av neste stortingsperiode?

Statsråd Karianne O. Tung [15:24:09]: Vi har ønsket å få satt ned et sånt lønnsutvalg, som også er vedtatt i Stortinget. Vi har arbeidet for å få det til, men det har dessverre ikke vært mulig å få til en enighet med partene om mandatet for lønnsutvalget. Jeg har ikke gitt opp arbeidet med å få det til, men for at vi skal få det til, må det være enighet mellom partene. Det er det sporet vi jobber etter.

Presidenten [15:24:33]: Replikordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [15:24:40]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2025 under Helse- og omsorgsdepartementet (som følge av endra takstar for legar, psykologar og fysioterapeutar) (Innst. 546 S (2024–2025), jf. Prop. 151 S (2024–2025))

Presidenten [15:24:40]: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 11 [15:25:01]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om sak om ny maritim innsatsskvadron i Ramsund (Innst. 539 S (2024–2025))

Presidenten [15:25:10]: Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Audun Lysbakken (SV) [15:25:35] (ordfører for saken): Det ble åpnet kontrollsak knyttet til etableringen av ny maritim innsatsskvadron i Ramsund den 20. mai, etter en to ukers brevveksling mellom kontrollkomiteen og forsvarsministeren. Utgangspunktet var avsløringer i media om at etableringen var forsinket, og at det opprinnelige målet om full operativ evne i 2026 ikke ville bli nådd. Komiteen vedtok å holde åpen høring, og den bidro til å belyse hva som har skjedd.

Det er to spørsmål som har vært utgangspunkt for kontrollsaken:

1. Hvordan har regjeringen fulgt opp Stortingets vedtak?
2. Hvorfor har ikke regjeringen informert Stortinget bedre om forsinkelsen?

Stortinget gjorde vedtak om å opprette en ny maritim innsatsskvadron med utgangspunkt i Ramsund orlogsstasjon den 1. desember 2020. Det var et enstemmig vedtak. Regjeringen beskrev både i en figur i langtidsplanen det året, i tildelingsbrevene de første årene etterpå og i kommunikasjon med Stortinget at den nye skvadronen skulle få full operativ evne i 2026. Komiteen har lagt til grunn at dette målet også lå til grunn da Stortinget fattet sitt vedtak om etableringen.

Den første forklaringen komiteen fikk på hvorfor etableringen er forsinket, kom i brev fra forsvarsministeren den 6. mai. Der ble det gitt bare én grunn: lange ledetider på innsatsfaktorene. Så registrerer vi at da forsvarsministeren fikk flere spørsmål, endret forklaringen seg. I brev av 20. mai sto det at den første forklaringen var bare delvis riktig. Nå handlet det også om beslutninger om tilstrekkelig finansiering, som manglet, og om manglende planlegging innenfor eiendom, bygg og anlegg. Komiteen er i merknadene tydelig på at forsvarsminister Sandvik hadde stått i fare for å villedde Stortinget

hvis han ikke selv hadde korrigert seg og gitt et riktig bilde.

Det var i budsjettproposisjonen i fjor høst at Stortinget ble informert om at målet ikke ville bli nådd. Komiteen har ikke funnet grunnlag for å fremme kritikk mot daværende statsråd Bjørn Arild Gram for forsinkelsen i seg selv. Det er likevel grunnlag for å stille spørsmål ved om oppfølgingen av Stortingets vedtak burde vært bedre. Bekymringene for framdriften i prosjektet ser ikke ut til å ha blitt tydelig for departementet og statsråden før i september 2023, altså lenge etter at Forsvarets spesialstyrker hadde rapportert bekymringer om dette. Dialogen ser ut til å ha vært mangelfull, og komiteen er samstemt om å se dette som et symptom på styringsproblemene i forsvarssektoren.

Når det gjelder overholdelse av informasjonsplikten i denne saken, har vi særlig sett på to problemstillinger:

1. Burde Stortinget vært informert om forsinkelsen tidligere?
2. Var informasjonen til Stortinget i budsjettproposisjonen for 2025 mangelfull?

På det første spørsmålet har komiteen delt seg i svaret. Det gikk mer enn et år fra departementet mottok melding om at etableringen av ny skvadron var forsinket, til Stortinget ble informert om det samme. Både rettebrev og informasjon i forslaget til langtidsplan hadde vært mulige måter å informere tidligere på i dette tilfellet. Et mindretall i komiteen fremmer forslag om kritikk mot tidligere statsråd Gram på dette punktet.

Flertallet i komiteen – Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og Rødt – mener det er godtgjort gjennom vårt arbeid og vår høring at tidligere statsråd Gram arbeidet aktivt gjennom månedene etter forsinkelsesmeldingen for å opprettholde målet, og vi ser det ikke som kritikkverdig at informasjonen ble gitt gjennom budsjettproposisjonen høsten 2024.

På det andre spørsmålet er komiteen derimot enig om at det er grunnlag for kritikk mot daværende statsråd Gram. Vi slår i innstillingen fast at informasjon til Stortinget ikke skal være til å misforstå, og at tydelighet er en del av informasjonsplikten. Informasjonen som ble gitt i proposisjonen, var riktig, men ga ikke uttrykk for at det var endringer i mål og planer for prosjektet. Stortinget skal ikke måtte lete med lupe i regjeringens dokumenter for å finne ut at planer og forutsetninger knyttet til tidligere vedtak har endret seg.

Komiteen finner det altså kritikkverdig at tidligere statsråd Bjørn Arild Gram informerte Stortinget om utsettelse knyttet til ny maritim innsatsskvadron i Ramsund på en utydelig måte.

I innstillingen er det en diskusjon om graden. Det er et mindretall som fremmer forslag til vedtak. Det kan de

redegjøre for selv. Selv om det er en slik forskjell, er det viktig å understreke at dette er en veldig tydelig melding fra samtlige partier om hvordan informasjonsplikten skal forstås, som både denne og framtidige regjeringer må rette seg etter.

Frode Jacobsen (A) [15:31:02]: Først takk til saksordføreren for et godt innlegg og for solid og godt arbeid med saken og innstillingen. At representanten Lysbakken går ut av Stortinget nå, synes jeg er synd, han kommer til å bli savnet.

I denne saken har komiteens arbeid vært viktig og nødvendig. Gjennom våre spørsmål og særlig gjennom høringen har både Stortinget og offentligheten fått nødvendig informasjon om en viktig sak, og gjennom komitébehandlingen ble saken opplyst på en måte vi kanskje ellers ikke hadde fått. Det viser at parlamentarisk kontroll er viktig.

Det er også særlig viktig i den tiden vi går inn i, der det norske forsvaret skal rustes opp som følge av at vår nabo i øst har gått til krig og invadert en annen nabo. Nå må forsvaret vårt bygges opp – nytt utstyr, nye styrker, mer materiell og mer våpen. Da gjelder det også at det både planlegges og budsjetteres godt.

Jeg tror at Stortinget skal forberede seg på at de planer og meldinger som er behandlet og vedtatt her i salen, vil bli endret med ujevne mellomrom i årene som kommer. Det er både fordi prisene øker på utstyr og materiell, noe som ikke er rart når hele verden skal ruste opp sine forsvar, og også fordi kunnskapen fra pågående kriger, særlig i Ukraina, gjør at vi lærer noe nytt og må tenke nytt om hva slags forsvar vi skal ha i framtiden. Det som var planene for fem år siden, holder ikke i dag, og det som er planene i dag, kan vise seg å være utdatert i morgen.

Så til saken om ny maritim innsatsskvadron i Ramsund: Saken har fått mye medieomtale, men komiteen gjorde en viktig avgrensning av hva vårt arbeid med saken skulle handle om. Det var status for etableringen av ny maritim innsatsskvadron, hvordan stortingsvedtaket fra 2020 er fulgt opp, og hvorfor Stortinget ikke er blitt bedre informert om forsinkelsene. Denne avgrensningen har gjort det mulig for komiteen å jobbe raskt med saken, og vi kan debattere saken i Stortinget allerede to uker etter at vi gjennomførte en omfattende høring den 4. juni.

Stortingets vedtak i 2020 satte ikke et eksakt årstall for når innsatsskvadronen skulle være etablert, men forutsetningen og planene fra starten av var at den skulle være etablert i løpet av 2026. Det har ikke vært tvil om det, og ulike regjeringer har rapport på det målet. Det vi har brukt mye tid på, og der komiteen konkluderer noe ulikt, er spørsmålet om hva som skjedde mellom Forsva-

ret meldte om mulig forsinkelse i september 2023, og fram til regjeringen i budsjettproposisjonen for 2025 meldte om den samme utsettelsen.

Arbeiderpartiet er av den oppfatning at det ikke kan være sånn at statsråder skal komme til Stortinget automatisk hver gang de får meldinger fra sine etater og virksomheter om at et eller annet prosjekt står i fare for å bli forsinket ut fra hva som er vedtatt plan. Statsrådene må selvsagt sammen med eget departement alltid gå gjennom det som kommer fra underliggende virksomheter, stille spørsmål og gjøre egne vurderinger av om dette likevel kan holde skjema, og vurdere hva som kan gjøres for å sørge for at planen holdes.

I høringen for to uker siden gikk tidligere statsråd Gram grundig gjennom tidslinjen for hva han gjorde, hvilken dialog som var med Forsvaret, og hvilke tiltak de vurderte for å kunne holde ambisjonen om etablering i 2026. Konklusjonen i mai 2024 ble at det ikke var mulig, og det ble meldt fra til Stortinget om det i budsjettet som ble lagt fram samme høst.

Teksten i budsjettet er også noe som har vært sentralt i denne saken. Her skriver regjeringen, i budsjettproposisjonen høsten 2024:

«Den operative evna vil auka gradvis i tida etter 2026, når alle innsatsfaktorane kjem på plass og eininga får øvd og trent tilstrekklege saman.»

Det er bra at både statsråd Sandvik og tidligere statsråd Gram selv i høringen tok selvkritikk på at denne informasjonen ikke var tydelig nok, og at det burde kommet klarere fram at etableringen er forsinket. Det må selvsagt være sånn at Stortinget ikke er nødt til å grave og tolke seg fram til hva som faktisk står i budsjett dokumentene fra regjeringen, og hva det faktisk betyr. Her er det en tydelig lærdom for regjeringen, og jeg er sikker på at de rundene vi nå har hatt, gjør at regjeringen kommer til å formulere seg bedre neste gang.

Jeg er også sikker på at den nye maritime innsatsskvadronen blir etablert. Det vil være folk på plass i løpet av 2026 – noen er allerede ansatt – men fullt etablert vil den nok ikke være før noen år senere, siden det er forsinkelser i leveranser av båter, planlagt benyttet bygg måtte kondemneres, og nytt bygg prosjekteres og bygges.

Peter Frølich (H) [15:36:01] (komiteens leder): Dette er en alvorlig sak som angår forsvarsevnen vår, og som har belyst store utfordringer med hvordan vedtak som fattes i Stortinget, blir fulgt opp. Den har også belyst hvor problematisk det er når Stortinget ikke får rettidig og fullstendig informasjon om viktige saker.

Jeg skal dele dette innlegget opp i tre deler: først om framdriften i saken, så om informasjonsflyten til Stortinget og til slutt noen tanker om beredskapen framover. Vi starter med framdriften.

Kontrollsaken har avdekket at det ikke ble gjort noe av substansiell betydning fra regjeringen for å nå målet om en innsatsskvadron i Ramsund innen 2026. I høringen var flere av de inviterte veldig tydelige på at planen kunne holdt om de hadde fått tilstrekkelige midler tidsnok, men spesialstyrkenes finansiering i perioden har vært for svak, og det er et politisk ansvar. Nødvendige investeringer har blitt skjøvet ut i tid. Hadde det ikke vært for ganske modige oppbemanningsinitiativ som er tatt fra f.eks. Marinejegerkommandoen selv, hadde antagelig også personellplanene ligget langt bak skjema.

Jeg skal være den første til å si at alle kan forstå at et prosjekt som er stort og omfattende, kan forsinkes, og at prioriteringer på forsvarsfeltet kan endre seg. Jeg tror til og med det kan møte forståelse og aksept blant partiene på Stortinget, men da er det helt avgjørende at vi får informasjon, at vi kjenner til det.

Det bringer meg over til del to, om den mangelfulle informasjonen. Jeg kan starte med feil nummer én: I september 2023 trykkes regjeringens forslag til statsbudsjett. Der står det svart på hvitt at arbeidet går etter planen. Før dette oversendes til Stortinget i oktober, får altså regjeringen informasjon om at ting ikke går etter planen. Det er på dette punktet Høyre mener det er helt klart at regjeringen skulle sendt et såkalt rettebrev til Stortinget. Det er en praksis som er velkjent. Det gjøres mye, og det gjøres i langt mindre viktige saker enn dette. Vi har gode rutiner for det.

Høyre mener ikke bare at det ville vært nyttig å gjøre, det er en plikt regjeringen har. Det var ekstra viktig å gjøre dette fordi Stortinget hadde statsbudsjettet til behandling. Hadde Stortinget visst om opplysningene om forsinkelsene, ville det blitt en debatt, og det kunne blitt et forslag om økte bevilgninger, men vi satt i blinde.

Så går det åtte måneder til, til mai 2024. Da konkluderer regjeringen med at planen faktisk er umulig å nå, men fortsatt uten at Stortinget får vite noe på dette tidspunktet. Det er feil nummer to. Først utpå høsten, etter å ha sittet på informasjonen i et helt år, velger regjeringen å informere. Jeg er litt usikker på om det egentlig kan kalles å informere eller informasjon, for feil nummer tre er – som saksordføreren har vært inne på – at det er så utydelig at man nærmest må være detektiv for å skjønne hva som står i budsjetteksten.

Summen av alle disse feilene mener Høyre utgjør et så alvorlig forhold at vi fremmer forslag til et kritikkvedtak.

Sist til dette med beredskapen og veien videre: Det kontrollsaken har avdekket, er at i stedet for en ny innsatsskvadron i 2026, trapper faktisk Marinejegerkommandoen ned trainingen på grunn av dårlig økonomi og også farlig bygningsmasse i Ramsund. Det gjør oss dypt bekymret for situasjonen. Høyre mener at det naturlige

nå er at saken følges opp av utenriks- og forsvarskomiteen, og det forstår jeg at gjøres.

Det som i alle fall gir Høyre og flere partier en trygghet, er at vi har sett at kontrollkomiteen for det første har avdekket tingenes tilstand, men også at det har vekket regjeringens oppmerksomhet på en positiv måte. Vi fester lit til de forsikringene vi har fått fra regjeringen underveis i behandlingen, om at planen nå skal følges opp innen de nye angitte fristene. Det er positivt.

Jeg vil takke komiteen og særlig saksordføreren for et veldig godt arbeid under et stort tidspress, med korte frister.

Presidenten [15:40:42]: Representanten Peter Frølich har tatt opp de forslagene han refererte til.

Trine Fagervik (Sp) [15:41:00]: Denne saken handler om hvordan Stortingets vedtak er fulgt opp, og om hvorvidt Stortinget har fått tilstrekkelig informasjon til rett tid.

Kontrollkomiteens høring har vært viktig for oss for å få klarhet i en sammensatt sak. Den har vist oss en historie om store ambisjoner, men også om krevende realiteter. Fra Senterpartiets side er vi glade for at høringen har bidratt til å belyse hva som var de reelle årsakene til forsinkelsen.

Til spørsmålet om informasjon til Stortinget er mindretallet kritisk til at de ikke ble informert tidligere om disse forsinkelsene. Høringen ga oss et klart bilde av saksgangen. Da Forsvarsdepartementet mottok den formelle rapporteringen om at målet for 2026 var i fare, satte tidligere statsråd Gram umiddelbart i gang et betydelig arbeid for å undersøke om målet likevel kunne nås. Det var ingen tvil om den politiske ambisjonen om raskt å få styrket den maritime beredskapen i nord. Det ble stilt krav til Forsvaret om å vurdere omprioriteringer for fortsatt å rekke å komme i mål. Dette arbeidet pågikk over flere måneder, fram til den endelige beslutningen ble tatt i mai 2024.

Flertallet i komiteen har konkludert med at det var riktig og ryddig å arbeide for å nå det fastsatte målet. Vi mener at det var naturlig å informere Stortinget etter at denne omfattende prosessen var avsluttet og en endelig konklusjon forelå. Det ble gjort ved første naturlige anledning, i budsjettproposisjonen for 2025. Ja, informasjonen kunne og burde ha vært tydeligere. Det har både sittende og tidligere forsvarsminister erkjent, og det er vi enige i, men vi mener det ikke er grunnlag for å komme med noe kritikkvedtak mot daværende statsråd for at informasjonen kom på det tidspunktet den gjorde.

La oss være ærlige om utgangspunktet. Forsvarssjefen var krystallklar i høringen da han pekte på hovedårsaken: manglende finansiering av forrige langtidsplan. Det var et stort sprik mellom den strukturen Stortinget

hadde vedtatt, og de økonomiske rammene som fulgte med.

Målet om full operativ evne innen 2026 var en skjerping av Stortingets vedtak. Dette var et ambisiøst mål som ble formulert i tildelingsbrevet for 2021 under den forrige regjeringen. Denne ambisjonen ble fulgt opp politisk av daværende forsvarsminister Gram. Den sikkerhetspolitiske situasjonen, det nye trusselbildet, gjorde at det hastet mer enn noen gang å få et maritimt fotavtrykk i nord. Høringen gir ingen tvil om at ministeren jobbet med mål om å opprettholde framdriften.

Vi må se framover. Denne saken er et resultat av en forsvarssektor som over tid har vært underfinansiert. Dette tok Gram tak i og la fram en historisk langtidsplan for Forsvaret, som et samlet storting stilte seg bak. Med dette forsvarsløftet har vi sørget for at ambisjonene i langtidsplanen følges opp med reell finansiering. Nå står det ikke på penger, det står på tid. Forsvarssjefen har redegjort for nye og forbedrede styringsmodeller, som porteføljestyling, for å sikre bedre kontroll og samordning i sektoren.

Forsinkelsen i Ramsund er beklagelig. Viktigheten av maritim beredskap i et uoversiktlig trusselbilde, og da særlig i nord, er vesentlig. De viktigste grepene for å unngå lignende situasjoner i framtiden er tatt. Arbeidet med å etablere den maritime innsatsskvadronen fortsetter med full kraft, nå på et langt mer solid økonomisk og styringsmessig fundament. I forslaget til revidert nasjonalbudsjett omdisponerer Forsvaret 2,5 mrd. kr fra investering til drift, og jeg forutsetter at nødvendige midler blir prioritert til Ramsund. Det er bra for Forsvaret, og det er bra for tryggheten i nord. Trygghet i nord gir trygghet for Norge.

Carl I. Hagen (FrP) [15:45:28]: La meg først takke saksordføreren for godt arbeid og for en god presentasjon av hva denne saken dreier seg om.

Det var altså i 2020 at Stortinget fattet vedtak om å etablere en maritim spesialistskvadron på Ramsund. Da skulle man jo tro at det kunne ha vært gjort i løpet av to-tre år. Nå er vi i 2025, og den vil ikke være fullt operativ før tidligst i 2028. Sannsynligvis, vil jeg tro – ut fra det som nå har skjedd og er avdekket – blir det ikke før i 2029.

Dette skjer altså i en tid hvor det er krig i Europa, hvor Russland gikk til angrep på Ukraina i 2022, og hvor det burde ha vært slik at vi – for å si det på vanlig dagligspråk – burde få en rakett i enden for å få opp farten når det gjelder å etablere en maritim skvadron, som sikkert også har noe å gjøre med forsvar av og eventuelt beredskap mot eventuelle angrep på plattformer og annet langs vår kyst.

Det er avdekket en betydelig kommunikasjonssvikt innad i Forsvaret, og fra Forsvaret over til departementet og til Stortinget. Det er klart at Kåre Karlsen, som møtte i høringen og som er sjef for denne skvadronen, i 2021 fikk oppdraget om å etablere den. Han sa i høringen, om det han gjorde helt fra begynnelsen:

«Fra perioden 2021 til 2024 rapporterte MJK konsekvent at forsering av årsverk var helt nødvendig for å nå full operativ evne innen utgangen av 2026.»

Allerede den gang sa han fra om at han måtte ha stilingshjemler og finansiering av lønn til dem som skulle gå inn i denne skvadronen. Denne informasjonen ble sannsynligvis ikke formidlet oppover grundig nok fra forsvarssjefen overfor departementet, og da er det vanskelig for departementet å gi korrekt informasjon til Stortinget, når de får eventuell feilaktig informasjon fra Forsvaret. Hele denne kommunikasjonen var – og jeg skal ikke bruke et så sterkt uttrykk – veldig bak mål. Det kan vi ikke akseptere: at kunnskapen er der, men at den ikke kommer frem til verken forsvarsministeren – muligens – som kan gjøre noe med det, eller til Stortinget, som hvis de visste om dette, kunne ha tilleggsbevilget de nødvendige midler for å få fortgang. Det samme gjelder bygg og anlegg og annet.

Høyre, Venstre og vi i Fremskrittspartiet fremmer forslag om kritikkvedtak. Der er det jo slik at når Stortinget skal kontrollere regjeringen, har vi noen virkemidler. Det sterkeste virkemiddelet overfor noen som bryter informasjonsplikten, er et mistillitsforslag. Det kan ikke fremmes overfor statsråder som allerede er gått av. Der er det ingen styringsmekanismer i det parlamentariske styringssystemet, men det er det her i det juridiske. Der står det i § 8 i ansvarlighetsloven:

«Med bøter eller fengsel inntil 5 år straffes det medlem av Statsrådet som ved handling eller undlatelse bevirker

(...)

b. at en beslutning av Stortinget ikke blir gjennomført, eller at en handling blir foretatt i strid med en stortingsbeslutning;

c. at protokoller, dokumenter eller opplysninger som skal meddeles Stortinget blir tilbakeholdt, eller at statens regnskaper ikke blir tilstillet Statsrevisjonen således som bestemt i Grunnlovens § 75 bokstav k.»

Og videre:

«a. at noget som krever beslutning av Stortinget blir foretatt uten Stortingets samtykke;»

Her er det i realiteten en teoretisk mulighet for at den tidligere forsvarsministeren kan ha forbrutt seg mot dette ved at han ikke har sørget for at Stortinget har de

nødvendige opplysninger. Derfor har jeg kommet til at det er nødvendig å fremme følgende forslag:

«Stortinget anmoder Stortingets ansvarskommisjon om å foreta nødvendige undersøkelser for å klargjøre om det er grunnlag for konstitusjonelt ansvar for at Stortingets vedtak om opprettelse av 'en ny maritim innsatsskvadron (SOTG) i Marinejegerkommandoen, med utgangspunkt i Ramsund orlogsstasjon' ikke er gjennomført i samsvar med plan om full operativ evne innen 2026.»

Det er selvsagt også for å kunne se hvorledes det nye systemet for saker som pådømmes ved riksrett, i realiteten kan virke også i praksis.

Jeg tar derfor opp forslaget fra Fremskrittspartiet.

Presidenten [15:50:28]: Representanten Carl I. Hagen har tatt opp det forslaget han refererte.

Grunde Almeland (V) [15:50:39]: Jeg vil starte med å takke saksordføreren for et godt og grundig arbeid i en sak som har blitt behandlet relativt raskt – kanskje litt raskere enn det vi normalt bør være komfortable med, for det er flere spørsmål, tilknyttet de spørsmålene vi har hatt her, det hadde vært interessant å dykke mer ned i. Jeg mener likevel at kontrollkomiteen har hatt et godt og grundig arbeid og hatt godt grunnlag for de konklusjonene de ulike partiene har kommet til.

Venstre mener det er alvorlig at Stortinget ikke ble informert om forsinkelsene i etableringen av den nye maritime innsatsskvadronen i Ramsund før over ett år etter at Forsvarsdepartementet selv ble kjent med dem. Det er et klart brudd på statsrådens opplysningsplikt. Allerede i 2021 og 2022 ble det uttrykt bekymring for framdriften fra både Marinejegerkommandoen og Forsvarets spesialstyrker, og likevel ble det i statsbudsjettet for 2024 hevdet at arbeid gikk i henhold til planen. Det stemte altså ikke. Faren for forsinkelse ble formalisert i september 2023. Fra da og fram til mai 2024 hadde regjeringen flere muligheter til å informere Stortinget – gjennom rettelser, tilleggspolisproposisjon, langtidsplanen eller revidert nasjonalbudsjett, for å nevne noen av dem.

Retningslinjene for regjeringens forhold til Stortinget er tydelige: Feil skal rettes så snart som praktisk mulig. Det skjedde ikke her. Reelt sett ble ikke Stortinget kjent med den faktiske situasjonen før medieomtalen våren 2025. Venstre betviler ikke at statsråden ønsket å finne en løsning, men plikten til å informere Stortinget bortfaller ikke selv om man håper på et bedre utfall. Det er ikke tillatt å vente med å informere til man har konkludert, særlig ikke i forsvarssaker, vil jeg hevde. Venstre mener det er kritikkverdig at tidligere forsvarsminister Bjørn Arild Gram ikke informerte Stortinget tidligere og tydeligere, og vi støtter derfor mindretallsforslaget om at Stortinget skal uttale dette eksplisitt.

Jeg vil avslutningsvis legge til at det jo er en grunn til at Stortinget skal få informasjon. Det bør være åpenbart for oss alle, men særlig i situasjoner som dette, der Stortinget kanskje har en annen virkelighetsoppfatning enn den man sitter med i departementskontorene, f.eks. når det gjelder hvilke bevilgninger som trengs å gjøres. Det er nettopp derfor det i en situasjon som denne burde vært informert tidligere, slik at Stortinget kunne hatt samme virkelighetsoppfatning og da kunne benyttet seg av en av flere muligheter, bl.a. i revidert nasjonalbudsjett, til å gjøre nødvendige bevilgninger for å hjelpe statsråden med å nå målet Stortinget har satt.

Nå er vi i en situasjon der sittende forsvarsminister har fått ganske stor tillit av et samlet storting. Forsvarsministeren har fått et ganske unikt mandat gjennom at et samlet storting har stått bak et forsvarsforlik. Jeg forventer i hvert fall at sittende forsvarsminister tar tydelig lærdom av dette, for det er et stort løft som skal skje for Forsvaret nå, som vi alle står bak, og da trenger vi i hvert fall framover å være langt bedre på å sørge for at Stortinget kan gjøre nødvendige vurderinger og foreta nødvendige bevilgninger for at vi skal klare det helt nødvendige målet vi sammen har satt oss.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [15:54:49]: Vi har nå kommet til stortingsbehandlingen av denne kontrollsaken, som jeg mener er godt belyst gjennom kontrollhøringen og den skriftlige korrespondansen med komiteen. Jeg er tilfreds med at komiteens flertall innstiller på vedtak om at saken vedlegges protokollen, og jeg håper Stortinget gir tilslutning til det.

Hva gjelder mine synspunkter og vurderinger i kontrollsaken, vil jeg i det alt vesentligste vise til min innledning og mine svar i høringen og den skriftlige kommunikasjonen med komiteen. Jeg vil likevel gjenta min avslutning fra innledningen i kontrollhøringen, for å understreke at jeg tar situasjonen på alvor, og at vi må trekke lærdom fra saken i den framtidige kommunikasjonen med Stortinget:

«Som jeg har redegjort for, er årsakene til forsinkelsene i SOTG-en sammensatt. Jeg tar forsinkelsene på alvor, og jeg mener at departementet burde ha vært tydeligere i sin kommunikasjon til Stortinget. Jeg vil følge opp den videre oppbyggingen tett, og jeg kan forsikre komiteen om at ny maritim innsatsskvadron vil etableres i tråd med Stortingets vedtak. Avdelingen vil bli etablert innen utgangen av 2026, med de forutsetningene som nå er lagt til grunn.

Jeg har også tillit til at forsvarssjefen gjennomfører nødvendige tiltak for at avdelingen etter etablering oppnår full operativ evne så raskt som mulig.»

Jeg vil samtidig gjenta det jeg presiserte i brev av 27. mai 2025:

«[M]idlene skal prioriteres slik at ambisjonen for etablering av SOTG med utgangspunkt i Ramsund orlogsstasjon innen utgangen av 2026, med en gradvis økning i den operative evnen etter 2026, oppfylles. Prognosen for full operativ evne er på nåværende tidspunkt 2028, men jeg vurderer at usikkerhet knyttet til særlig EBA medfører at det er en risiko for ytterligere forsinkelser.»

I budsjettavtalen mellom regjeringen, Senterpartiet og SV tas det tak i driftsutfordringene i Forsvaret. Det er avsatt økte driftsmidler som bl.a. skal bidra til oppbyggingen av SOTG og mer trenings- og øvingsaktivitet. Sammen med det interne arbeidet som er igangsatt i Forsvaret, har jeg en forventning om at dette vil føre til en forbedret situasjonen for Forsvarets spesialstyrker.

Etter denne grundige gjennomgangen av SOTG-saken vil jeg igjen bekrefte viljen til å gjennomføre Forsvarsløftet og, som en del av det, utvikle Forsvarets spesialstyrker videre med etablering av en fjerde SOTG i Ramsund.

I denne stortingsperioden, som er i ferd med å utløpe, greide et samlet storting å enes om en historisk forsvarssatsing. Jeg håper det Stortinget som kommer sammen etter valget, klarer å videreføre den enigheten. Det tror jeg er viktig for å lykkes med gjennomføringen av langtidsplanen. En viktig forutsetning for samarbeidet er god kontakt og korrekt og tidsriktig informasjon til Stortinget. Et viktig redskap for å oppnå det er den årlige stortingsmeldingen regjeringen nå har lagt fram for første gang. Planen er at meldingen skal utvikles og modnes videre utover langtidsplanen, og jeg som statsråd vil gi mitt bidrag til det.

Presidenten [15:58:05]: Det blir replikkordskifte.

Peter Frølich (H) [15:58:21]: Som representanten Almeland også var inne på, er det en veileder om regjeringens forhold til Stortinget, som veldig tydelig sier dette med plikten til å rette feil og sende rettebrev eller på annen uformell måte ta kontakt med relevant fagkomité for å rette opp i informasjonen. Det ble ikke gjort i dette tilfellet.

Vi har egentlig ikke helt klart å få fram hva som var grunnen til det. Jeg forstår at det vil være vanskelig for statsråden å gå tilbake i tid og spekulere i hva som var grunnen til det, men jeg kan spørre statsråden hvilken vurdering han selv ville gjort i en lignende situasjon. Burde det vært sendt et rettebrev for den typen situasjon?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [15:59:06]: Her må jeg nesten bare henvise til hva tidligere statsråd Gram forklarte: Det ble tatt initiativ for å komme til bunns i hva den forsinkelsen som ble meldt, innebar, og om

man kunne følge den opp og dermed unngå videre forsinkelser. Det ble avklart i mai 2024, og da var første naturlige anledning å gi beskjed i statsbudsjettet for 2025.

Peter Frølich (H) [15:59:38]: Oktober til mai er veldig lang tid for å forsøke å finne ut om man kan gjøre noe med situasjonen, men regjeringen kan på en måte ikke uthule informasjonsplikten ved å forsøke å rette en situasjon hvis den er alvorlig i seg selv. Da må Stortinget ha informasjon om at planen ikke går som forutsatt.

Det er for så vidt ikke et oppfølgingsspørsmål, men en kommentar fra min side at jeg håper regjeringen i en tilsvarende situasjon vil være mye mer på ballen og informere Stortinget dersom det skjer endringer av betydning som kan være relevant for Stortinget, og ikke minst sette oss i stand til å kunne rette opp og komme med tilleggsbevilgninger dersom det skulle være nødvendig.

Et siste spørsmål jeg ønsker å få belyst, er veldig enkelt. Det går på disse midlene som er kommet i RNB nå. Er det sann at det settes av midler til Ramsund-prosjektet, og vil Forsvarets spesialstyrker nå få en bedret driftssituasjon?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [16:00:43]: Til spørsmålet: Ja, det settes av midler til Forsvarets spesialstyrker. Det er for å sikre drift og oppbemanning, som forsvarssjefen sa i høringen, men også for å gjøre noe med behovet for midlertidige tiltak som oppsto ved at dykkerbygget ble kondemnert. Som også sjef Marinejegerkommandoen sa, gjorde det det vanskelig å være i Ramsund.

Man ønsker fortsatt alliert trening i Ramsund, man ønsker å opprettholde den virksomheten, og man ønsker å fortsette oppbemanningen, sånn at man har på plass den bemanningen man har behov for, for å utvikle seg mot full operativ evne. Ja, det er satt av midler til oppfølging – av både spesialstyrkene, som har en krevende situasjon, og også Marinejegerkommandoen, som ligger under samme gren.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Carl I. Hagen (FrP) [16:01:56]: Under høringen ble det stilt noen spørsmål om beredskapssituasjonen, og da svarte Eidheim og Kåre Karlsen at det kunne de ikke besvare i en åpen høring på grunn av taushetsplikt. Forsvarssjefen valgte imidlertid å gi en del opplysninger. Hvorledes vurderer forsvarsministeren dette forholdet, at toppsjefen ikke følte seg bundet av sikkerhetsloven, mens de andre to, med litt lavere grader, gjorde det? Er det en form forsvarsministeren synes er helt greit?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [16:02:38]: Jeg kan ikke se at forsvarssjefen delte graderte opplysninger i høringen, og jeg synes at både sjef Marinejegerkom-

mandoen og sjef FS, Forsvarets spesialstyrker, opererte innenfor de grensene som gjelder for å omtale gradert informasjon om beredskap.

Carl I. Hagen (FrP) [16:03:00]: Da skjønner jeg at statsråden synes det var i orden at forsvarssjefen valgte å gi en del opplysninger selv om det muligens kunne være i strid med sikkerhetslovens bestemmelser. Det er det for så vidt ikke vi som avgjør, men helt andre instanser.

Jeg har et tilleggsspørsmål: Er vi nå kommet så langt med arbeidet på Ramsund at det er tegnet kontrakter for riving av dette gamle bygget, som skal kondemneres, og hvor det skal bygges nye bygg? Er man kommet så langt at det nå er i gang, eller er det ikke tegnet noen kontrakter? Mener forsvarsministeren at de nødvendige midler er stilt til rådighet, slik at det kan være en fullt operativ maritim skvadron i 2028?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [16:03:48]: Jeg kan ikke svare på om det er tegnet kontrakter. Det kan jeg selvfølgelig sjekke og komme tilbake til, men det går i henhold til planen. Det som skal skje på Ramsund, er at dykkerbygget først må rives, men det er det siste som oppsto. Det oppsto i november 2024, og man har konkludert med at det må kondemneres.

Så skal det bygges et nytt bygg for Kystjegerkommandoen, for minemottiltakskapabilitetene og for Sjøforsvaret, der også SOTG-en skal inn og ha lokaler. Så bygges det et kvarter som skal stå ferdig før utgangen av 2026, med 50 kvartersplasser. Så starter man med regulering. Man må flytte veien for å få bygd det nye bygget.

Ambisjonen er at man skal ha full operativ evne, som det også ble sagt i høringen, innen utgangen av 2028, men vi fikk en situasjon med dykkerbygget. Det var ikke planlagt at det skulle kondemneres. I byggesaker kan det oppstå ting, men ambisjonen er at man skal kunne nå det, inkludert midlertidige tiltak, og midlene er satt av.

Grunde Almeland (V) [16:05:01]: Som jeg nevnte i sted, har det vært en ganske rask behandling i komiteen, og det har også vært korrespondanse med statsråden ganske tett opp mot debatten her i dag. Derfor har jeg bare én ting, ut fra det siste brevet vi fikk fra statsråden, som jeg ønsker å få oppklart: Når statsråden sier at det ikke er flagget rødt, men kun har vært noen bekymringer, er det da spesifikt spesialstyrkenes bidrag til maritim kontraterror statsråden beskriver og sikter til, eller er det maritim kontraterror i stort?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [16:05:35]: Jeg viser til det jeg har svart til komiteen på dette, etter høringen, i det egne brevet som det refereres til.

Rapporteringen, både i den operative linjen og i virksomhetsstyringen i Forsvaret, samsvarer med det

forsvarssjefen har fortalt Stortinget. I forbindelse med oppfølgingsspørsmålet fra komiteen forespurte jeg forsvarssjefen om han så behov for å nyansere sin uttalelse i høringen. Han avkrefter det og står fast ved den beskrivelsen som ble gitt i den ugraderte høringen. Spørsmålet var vel da knyttet til beredskap knyttet til kontraterror, og forsvarssjefen sa at han hadde fått bekymringer rundt det, men ikke fått det flagget rødt.

Grunde Almeland (V) [16:06:19]: Det blir ikke helt klart for meg, all den tid det i hvert fall var veldig tydelig for Venstre, som stilte spørsmål om dette i høringen, at det var spesifikt spesialstyrkenes bidrag til maritim kontraterror man sikter til. Jeg legger til grunn at det også er det statsråden her sikter til, og så får han heller korrigere meg hvis det ikke stemmer.

Jeg vil også vise til det spørsmålet statsråden allerede har besvart, om at det nå legges penger til Ramsund. Jeg vil bare få bekreftet det statsråden også sier til VG i går, at disse midlene fører til at man fullt ut kan ha den treningsaktiviteten, den aktiviteten som er tilfredsstillende, og som man hadde som formål resten av året, at dette ikke bare er penger som går dit, men at de pengene faktisk fører til at man får en aktivitet på et tilfredsstillende nivå.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [16:07:15]: Jeg kan ikke gå ytterligere i detalj knyttet til det med beredskap, annet enn å henvise til det forsvarssjefen sa, som også var innenfor det han kunne si i en åpen høring. Forsvarssjefen understreket også at han har flere bekymringer som må løses med ekstra tildelinger i reviert nasjonalbudsjett – og de ekstra tildelingene har kommet – for å ivareta det som også var temaet, for å lukke de bekymringene.

Vi jobber nå med å få etablert MJK og denne SOTG-en i Ramsund. Vi tror vi skal ha den fullt ut operativ fra 2028. Det kan oppstå nye utfordringer underveis, men de får de nødvendige midlene, og byggearbeidene skal gå som planlagt. Da vil vi også forsterke beredskapen i Norge med den fjerde SOTG-en, som gjør at vi får en enda bedre beredskap og kampkraft enn vi har i dag.

Presidenten [16:08:10]: Replikskordskiftet er omme. Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Audun Lysbakken (SV) [16:08:26]: Jeg tegnet meg en gang til, for denne innstillingen berører noen viktige prinsipielle spørsmål knyttet til informasjonsplikten, og jeg tenker det er viktig at både flertallet og mindretallet har redegjort ordentlig for hvordan vi tenker rundt det.

Det ene er spørsmålet knyttet til utydelig informasjon i budsjettproposisjonen i fjor. Her er hele komiteen

enige om at informasjonsplikten helt åpenbart også innebærer at informasjonen skal være tydelig. Så er det en gradforskjell, som jeg nevnte i mitt første innlegg, knyttet til hvordan kritikken er formulert. Det vil så å si alltid være sånn at man forholder seg til en skala, som også har vært en historisk størrelse – hvordan ulike brudd har vært fulgt opp på ulike tidspunkt – men det er viktig å minne om at enhver kritikk fra Stortinget er en alvorlig og viktig sak.

Så til det representanten Frølich tok opp i replikkordskiftet om tidsrommet mellom september 2023 og mai 2024, altså tidsrommet fra det kom et varsel om forsinkelse til departementet, til den endelige beslutningen om utsettelse, som igjen førte til at Stortinget ble informert. Sånn jeg ser det – og jeg tror jeg snakker på vegne av flertallet i komiteen – kan ikke informasjonsplikten innebære at regjeringen skal melde fra til Stortinget med én gang det blir snakk om eller kommer varsel om en mulighet for forsinkelse. Informasjonsplikten overfor Stortinget må tre inn når det er klart at det blir en forsinkelse. Derfor har komiteens undersøkelse bl.a. kretset rundt det å få avdekket hva som skjedde i tidsrommet mellom september 2023 og mai 2024.

Jeg mener det er godt gjort at tidligere statsråd Gram i en vesentlig del av det tidsrommet hadde en prosess gående for å se om det var mulig å nå målet likevel. Da mener jeg det er godt innenfor at man venter med å informere Stortinget til beslutningen er tatt, og den ble tatt på et tidspunkt som gjorde at det ikke var unaturlig å gjøre det i budsjettproposisjonen. Partiene har ulike vurderinger av det, men da er vår posisjon – grunnen til at vi ikke er med på kritikkforslaget på det punktet – redegjort for litt nærmere.

Peter Frølich (H) [16:11:21]: Jeg skal bare veldig kort først forklare litt hvorfor Høyre har vært med på å løfte opp denne kritikken til et eget vedtakspunkt. Det skyldes først at vi på den måten får en passende innramming i lys av alvorret, men det har også en praktisk grunn, og det er rett og slett at ikke alle partier er representert i kontrollkomiteen. Nå får f.eks. Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og uavhengig representant mulighet til iallfall å ta stilling til hva man synes om sakskomplekset og det arbeidet vi har gjort i kontrollkomiteen – så er det sagt. Jeg er i bunn og grunn enig i det saksordføreren her sier om alvorret. Det tar ikke vekk alvorret i at en samstemt kontrollkomité sier det den gjør om den mangelfulle informasjonen som ble gitt.

Etter fire lange og fine år sammen har vi nå kommet til siste debatt i siste sak for kontrollkomiteen. I komiteen har vi mange erfarne politikere som har dedikert og investert store deler av livet sitt i tjeneste for Norge, i tje-

neste for demokratiet og i tjeneste for velgerne man representerer. De takker av etter lang og tro tjeneste nå. Jeg vil særskilt framheve representanten Hagen, som har lagt ned nesten 40 år av livet sitt i tjeneste for demokratiet, og gjort en stor innsats i denne salen. Som komitéleder har det vært en glede og ære å sitte sammen med dere alle, kjenne på samholdet og lære av dere. Jeg vil takke hver og en for innsatsen dere har gjort.

Jeg ønsker dere alle en god sommer.

Presidenten [16:13:17]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 11.

Sak nr. 12 [16:13:20]

Redegjørelse av energiministeren om HMS-situasjonen ved Hammerfest LNG

Statsråd Terje Aasland [16:13:40]: Flere hendelser ved Hammerfest LNG har det siste året vekket offentlighetens oppmerksomhet. Regjeringen tar det som er kommet fram, på største alvor. Jeg takker for muligheten til å komme til Stortinget for å redegjøre for det jeg så langt vet om disse hendelsene.

La meg starte med å si at det skal være trygt å gå på jobb i Norge, uansett hvem man er, eller hvilken bransje man jobber i. I norsk petroleumsvirksomhet er ansvaret for sikkerhet og arbeidsmiljø tydelig plassert hos selskapene. Jeg forutsetter at selskapene tar dette ansvaret på største alvor og ivaretar sikkerheten til enhver tid. Operatørene og rettighetshaverne har det overordnede ansvaret for å sikre at virksomhetene drives forsvarlig i alle ledd, inkludert styring av risiko og oppfølging av leverandører.

Havindustritilsynet fører tilsyn med at selskapene ivaretar dette ansvaret og jobber systematisk med helse, miljø og sikkerhet.

Departementet har det overordnede forvaltningsansvaret og setter de politiske og regulatoriske rammene for sikkerheten i petroleumssektoren. Vi har et sterkt og godt lovverk i norsk arbeidsliv og i petroleumssektoren.

I forkant av denne redegjørelsen har jeg hatt møter med Equinor, der også Havindustritilsynet var til stede. Jeg kalte inn selskapet for å høre om hva de så langt vet om hendelsene, og hvordan de følger opp.

Det er ulike type hendelser. Det er snakk om en fallulykke etter arbeid i høyden, eksponeringshendelser og varsel knyttet til mer generelle arbeidsforhold.

Den 24. april i år var det en ulykke hvor en ansatt falt ned 4,4 meter fra et stillas på Hammerfest LNG og ble alvorlig skadet. Equinor stanset umiddelbart alt arbeid på stedet og sperret av området. Havindustritilsynet påla stans av alt arbeid i høyden den 29. april inntil påviste

avvik var rettet opp. Havindustritilsynet opphevet pålegget den 19. mai. Equinor har informert om at de først tillot arbeid i høyden 26. mai etter en gjennomgang med den aktuelle underleverandøren Havindustritilsynet har iverksatt gransking av hendelsen. Det samme har Equinor gjort.

Om eksponeringshendelsene har Equinor forklart at flere personer ble utsatt for en ukjent påvirkning som førte til helseplager ved arbeid på Hammerfest LNG i juni 2024. Flere oppsøkte legevakt, og noen ble sykmeldt. Equinor har forklart at det på bakgrunn av denne hendelsen ble iverksatt flere tiltak, bl.a. patruljering med streifvakter utstyrt med gassmålere.

Det oppsto nye eksponeringshendelser i april og juni i år, hvor det ble registrert utslag på gassmålerne. Equinor har forklart at gassmålerne viste lave utslag – langt under grenseverdiene for eksponering for de ulike gassene. Likevel opplevde flere av vaktene helseplager og oppsøkte legevakt. Noen av disse ble sykmeldt.

Equinor har forklart at de har satt mye ressurser inn på å undersøke eksponeringshendelsene. Så langt har ikke selskapet lyktes med å avdekke årsakene til at ansatte ble syke. Equinor gransker nå også disse hendelsene. Havindustritilsynet har også iverksatt sin egen gransking.

I tillegg til de konkrete hendelsene mottok Equinor i fjor høst et varsel om arbeidsmiljøutfordringer hos en underleverandør som utførte oppdrag ved Hammerfest LNG. Varselet omhandlet bl.a. forhold som kunne ha betydning for ansattes sikkerhet på arbeidsplassen. Equinor har forklart til meg at de har jobbet med underleverandøren og de ansattes fagforeninger om å identifisere forbedringstiltak, og at det siden da har blitt jobbet med å følge opp tiltakene og det forebyggende sikkerhetsarbeidet.

La meg si det klart og tydelig: Det skal være trygt å gå på jobb i Norge. Derfor har vi et sterkt lovverk som setter klare rammer og føringer. Jeg forventer at operatørene følger opp sitt ansvar og sørger for at aktivitet utført på deres anlegg foregår på en forsvarlig måte og med et høyt nivå for helse, miljø og sikkerhet for hele virksomheten. På Hammerfest LNG er det Equinor som er ansvarlig for å påse at alle ledd i kjeden av leverandører og underleverandører som utfører arbeid på Equinors vegne, etterlever helse-, miljø- og sikkerhetskravene i regelverket.

På generelt grunnlag kan rammebetingelser for underleverandører, inkludert lange leverandørkjeder, være en utfordring for helse, miljø og sikkerhet. Dette er en problemstilling regjeringen er opptatt av. Det er denne regjeringens politikk at man som hovedregel skal være fast ansatt i den virksomheten man jobber i. Det sikrer et mer seriøst arbeidsliv.

Norsk petroleumsvirksomhet skal være verdensledende på helse, miljø og sikkerhet. Alle skal komme trygge og friske hjem fra jobb. Som jeg allerede har sagt, er det operatøren som har ansvaret for sikkerheten, og så har vi tilsynsmyndigheter som skal følge opp selskapene grundig. Dette er viktig. Denne oppfølgingen kommer i tillegg til, og ikke som en erstatning for, Equinors egen oppfølging.

Jeg hadde møte med Havindustritilsynet i går om dette sakskomplekset. Havindustritilsynet er, som nevnt, i gang med to granskinger knyttet til Hammerfest LNG. Dersom Havindustritilsynet gjennom arbeidet med granskningene avdekker alvorlige forhold, vil de kunne iverksette tiltak umiddelbart.

Tallene fra Risikonivå i norsk petroleumsvirksomhet har gitt grunnlag for særlig oppmerksomhet på landanleggene de senere årene. Noen av anleggene er preget av aldrende infrastruktur, svakheter i vedlikeholdsstyring og organisatoriske utfordringer. Havindustritilsynet har hatt oppmerksomhet om dette over lengre tid.

Havindustritilsynet viser til at Hammerfest LNG er et komplekst anlegg med høy aktivitet og mange aktører. Samtidig drift og utbygging på anlegget skaper utfordringer, og det er lange leverandørkjeder av underleverandører til Equinor. Rekruttering for å sikre tilstrekkelig bemanning på anlegget har også vært utfordrende.

Havindustritilsynet har hatt en særlig oppfølging av Hammerfest LNG siden det var en brann på anlegget i september 2020. Havindustritilsynets gransking av denne hendelsen avdekket den gang utfordringer med bl.a. ledelse, styring, bemanning og organisasjon. Det ble gitt pålegg om tiltak for å sikre etterlevelse av eget styringsystem og om planer om å sikre tilstrekkelig bemanning og kompetanse. Havindustritilsynet har etter dette gjennomført en rekke tilsyn rettet mot Hammerfest LNG spesielt og Equinor mer generelt.

Når det gjelder fallulykken den 24. april, besluttet Havindustritilsynet umiddelbart å granske hendelsen. Granskingen av denne ulykken pågår fortsatt, og det er alle de aktuelle aktørene som var involvert i ulykken, Equinor, Aibel og Consto, som er gjenstand for granskingen.

Når det gjelder eksponeringshendelsene, mottok Havindustritilsynet varsel fra Equinor i juni 2024 og fulgte dette opp med selskapet ved innhenting av informasjon og vurdering av Equinors egen håndtering av saken. Havindustritilsynet mottok et nytt varsel da det oppsto en ny eksponeringshendelse i april 2025. Dette ble også fulgt opp overfor Equinor. På bakgrunn av utviklingen i saken besluttet Havindustritilsynet i starten av juni å igangsette en gransking også av eksponeringshendelsen.

Etter at Havindustritilsynet iverksatte gransking har det oppstått en ny hendelse knyttet til eksponering, den

13. juni. Denne er nå inkludert i granskingen. I granskingen av eksponeringshendelsene er det Equinor som er gjenstand for granskingen.

Havindustritilsynet har i dag orientert meg om at arbeidet i det aktuelle området nå er stanset. Havindustritilsynet varsler i dag pålegg til Equinor om at de må sikre og dokumentere forsvarlighet før arbeidet i det aktuelle området kan gjenopptas. Tilsynet skal motta informasjon fra bl.a. de involverte selskapenes ledelse, vernetjeneste og Equinors sentrale fagmiljø innenfor arbeidsmiljø om at det er forsvarlig å starte opp arbeidet.

Når det gjelder varselet om arbeidsmiljøforhold ved Hammerfest LNG, var ikke Havindustritilsynet involvert i dette i første fase, men har fått informasjon om forholdene i etterkant. Disse og andre forhold som varselet omtaler, er punkter Havindustritilsynet er opptatt av i sin oppfølging mot Hammerfest LNG.

Havindustritilsynet har nå to pågående granskinger av hendelser ved Hammerfest LNG. Gransking som metode er valgt fordi det gjør det mulig å gå tilstrekkelig i dybden av de konkrete hendelsene. Havindustritilsynet har besluttet at de to granskningene skal ses i sammenheng.

I mitt møte med Havindustritilsynet tegnet tilsynet samtidig et bredere bilde av hvordan de følger opp Hammerfest LNG og hele Snøhvit Future-prosjektet. De tar hendelsene på Melkøya på største alvor og er opptatt av å se bredden i hendelsene.

Hva Havindustritilsynets og Equinors granskinger vil avdekke, gjenstår ennå å se. Det er viktig ikke å konkludere før vi har fakta på bordet. Det legges nå betydelige ressurser i å få klarhet i de ulike hendelsene. Det mener jeg er riktig og særdeles viktig.

Jeg har gjennom møtene med Equinor og Havindustritilsynet forsikret meg om at granskingsrapportene vil bli offentlige. Det er svært viktig med åpenhet rundt slike hendelser, slik at vi kan trekke lærdom av dem og forhåpentligvis unngå at noe lignende skjer igjen.

Havindustritilsynet har flere mulige virkemidler og reaksjoner de kan bruke overfor aktører i næringen. Dersom det avdekkes alvorlige brudd på regelverket, kan Havindustritilsynet bl.a. gi pålegg om retting, ilegge tvangsmulkt eller stanse virksomhet. Jeg legger til grunn at tilsynet bruker hele bredden av tilgjengelige virkemidler og reaksjoner ved behov.

Jeg forutsetter videre at Equinor sørger for sikkerheten på sitt anlegg, slik de har ansvar for, og at Havindustritilsynet vil fortsette å følge opp Equinors håndtering av hendelsene. Jeg vil bli orientert av Havindustritilsynet om deres oppfølging.

Presidenten [16:25:39]: Presidenten vil no i medhald av Stortingets forretningsorden § 45 opna for ein

kommentarrunde, avgrensa til eit innlegg på inntil 5 minutt til kvar partigruppe og avsluttande innlegg frå statsråden.

Gro-Anita Mykjåland (Sp) [16:26:09]: Det skal være trygt å jobbe i Norge og i norsk petroleumsindustri. Det som har kommet fram i saken om arbeidsforholdene på Melkøya, bryter fundamentalt med det som har vært tradisjon i norsk arbeidsliv, nemlig at helse, miljø og sikkerhet skal komme først. Dette gjelder særlig i en sektor som er risikoutsatt, som petroleumsindustrien.

Vi har en lang og til dels broket historie i denne industrien, med eksempler på uverdige arbeidsforhold, spesielt i oppstarten, men gjennom årtier har vi i samarbeid med industrien løftet HMS-standardene på norsk sokkel. Derfor er de forholdene som nå avdekkes på Hammerfest LNG, dypt urovekkende, og jeg ønsker å takke statsråden for den redegjørelsen han hadde.

I løpet av de siste månedene har vi sett flere alvorlige hendelser. På Hammerfest LNG har det vært gjentatte gasshendelser der arbeiderne har fått symptomer på alvorlig eksponering. Senest i forrige uke ble en gruppe arbeidere sendt til legevakt etter en ny gasshendelse. Det har vært rapportert om arbeid i høyden uten forsvarlig sikring og en varselkultur der ansatte møtes med motstand. I tillegg kommer det anklager om systematisk diskriminering av utenlandske arbeidere.

Slike forhold er ikke forenlig med norsk arbeidsliv. Det er uakseptabelt at det finnes underleverandører i petroleumsindustrien som opererer med manglende HMS-tiltak, eller som utsetter arbeidstakere for diskriminering og utrygghet. Dette krever at Equinor forbedrer sine rutiner, for vi kan aldri akseptere at slikt finner sted på norsk sokkel.

Snøhvit Future er et viktig prosjekt for Norge og norsk gassproduksjon. Prosjektet vil styrke europeisk forsyningssikkerhet og skape verdier og sysselsetting i regionen, men vi merker oss også at Snøhvit Future-prosjektet har hatt et svært raskt framdriftstempo. I februar opplyste Equinor og energiministeren at 30 pst. av prosjektet allerede var ferdigstilt – bare et halvt år etter at PUD-en ble godkjent. Det er naturlig å stille spørsmål ved om tempoet kan ha gått på bekostning av arbeidsmiljøet og sikkerheten ved anlegget.

Det som er kommet fram, føyer seg dessverre inn i rekken av uheldige hendelser på anlegget. Statsråden nevnte at det i september 2020 skjedde en brann på Melkøya. Som følge av dette ble anlegget stengt i 20 måneder, og granskingen Petroleumstilsynet gjennomførte etter brannen, viste at den alvorlige hendelsen i stor grad skyldtes problemer og mangler knyttet til ledelse, styring, vedlikehold og en krevende bemanningssituasjon ved anlegget.

Senterpartiet forventer at staten forvalter sitt eierskap med ansvar og styring. Som største eier i Equinor har staten et tydelig ansvar for å følge opp at selskapet etterlever både arbeidsmiljølovgivningen og de HMS-kravene som gjelder offshore. Vi forventer også at Equinor vektlegger ordnede arbeidsforhold i sine anskaffelser, har tett oppfølging av sine underleverandører og sørger for at alle arbeidere jobber under trygge og rettferdige forhold. Som det største petroleumsselskapet på norsk sokkel hviler det et ekstra ansvar på Equinor om at selskapet opererer som et forbilde og en rettesnor. Om det er slik at Equinor har sviktet i å stille tydelige krav til underleverandører, sender det et signal til hele leverandørkjeden.

Til slutt ønsker jeg bare å si at Senterpartiet er glad for at statsråden er tydelig på at det skal være en åpenhet rundt de granskingene som nå er satt i gang.

Ove Trellevik (H) [16:30:21]: Eg vil òg takka statsråden for utgreiinga. Det vitnar om at Havindustritilsynet og Equinor tek tak i saka og gjennomfører ei gransking på kvar si side. Det er sjølv sagt lett i etterkant å kritisera kva som burde vore gjort, og når det burde vore gjort. Det viktigaste av alt er kanskje at me kjem til botns i saka. Eg er heilt einig med førre talar om at openheit er viktig, om både årsak og prosessane rundt.

Som statsråden seier, skal det vera trygt å gå på jobb. Det er heilt avgjerande at ein følgjer dei norske reglane når det gjeld både HMS og anna som gjeld for norske arbeidsplassar. Eg er trygg på at desse granskingane vil avdekkja det og sørgja for at me kjem på rett veg igjen i denne saka, som er svært uheldig for både selskapa og alle andre involverte aktørar.

Det er mange som i dag besøkjer sånne anlegg langs kysten vår, og det er mange som jobbar der. Det at det er openheit rundt resultatane av desse granskingane som kjem, for å skapa nødvendig tillit både til Equinor, til prosessanlegga generelt, og til at det er trygt å bevega seg på desse anlegga og besøkja desse anlegga, er sjølv sagt veldig, veldig viktig for samfunnet.

Lars Haltbrekken (SV) [16:32:09]: Takk til statsråden for redegjørelsen. Jeg må si jeg er bekymret, og jeg er ikke blitt beroliget av statsrådets svar. Situasjonen på Melkøya er alvorlig, og den avdekker en systematisk ukultur hvor man ikke tar sikkerheten for arbeiderne på alvor. Det virker som det er en ukultur i Equinor og i Energidepartementet samt Havindustritilsynet, som går på å dekke over problemene i stedet for å få slutt på dem. Det må ta slutt.

Vi har de siste ukene fått innblikk i en rekke alvorlige hendelser ved Equinors anlegg på Melkøya. Håndteringen av den alvorlige fallulykken, hvor Arek ramlet 4,5 meter i bakken, var å lyve til media om at han kom til

å bli helt frisk. Det er en uttalelse kirurgen avkreftet kontant. Når andre arbeidere ble syke med symptomer på gassforgiftning, var den første reaksjonen til Equinor kontant å avvise at det hadde noe med arbeidet på anlegget og gjøre. Det er åpenbart en ukultur som handler om å unngå negativ omtale på bekostning av arbeidernes sikkerhet.

Dessverre er det lite som tyder på at dette kun gjelder Equinors anlegg på Melkøya. Mellom 2016 og 2020 gjennomførte Petroleumstilsynet 23 tilsyn med Equinors oppfølging av helserisiko knyttet til benzeneksponering. De registrerte 14 avvik, 6 forbedringspunkter og 2 pålegg. I et tilsynsmøte i 2021 påpekte Havtil, Havindustritilsynet, at det hadde vært en svikt i Equinors styring av benzenrisiko. Nå, over fem år senere, er det lite som tyder på at situasjonen er blitt bedre.

Havindustritilsynet fortsetter å finne avvik knyttet til Equinors manglende kartlegginger av eksponering for kjemikalier. Først i 2025 ble det gitt et pålegg til Equinor om å få kontroll på benzenrisikoen. I et verksted på plattformen Kristin ble det i 2025, etter pålegg fra Havtil, målt verdier for benzen langt over grenseverdiene. En mekaniker som hadde jobbet på dette verkstedet, fikk konstatert kreft som en følge av kjemikalieeksponeringen i arbeidet i 2020.

Det er lite som tyder på at regjeringen i tilstrekkelig grad har fulgt opp at Havindustritilsynet har brukt de virkemidlene de har til rådighet. Tilsyn etter tilsyn med alvorlige funn uten at det skjer noe endring, tyder på det.

I 2023 var det en alvorlig fallulykke ved anlegget på Mongstad. Den har store likhetstrekk med ulykken til Arek på Melkøya. Det var også en ansatt ved et bemanningsbyrå, som ble utsatt for kraftig press fra innleier – så mye press at det gikk på sikkerheten løs. Vi vet det blir tatt snarveier, som da en ansatt i Consto prøvde å varsle om de farlige arbeidsforholdene på grunn av mye vind på Melkøya. Han ble sparket på leggen av arbeidsgiveren sin.

Vi kan ikke ha det sånn. Det skal være trygt å gå på jobb i Norge. Et statlig norsk oljeselskap kan ikke være en versting når det gjelder sikkerhet og arbeidsmiljø på arbeidsplassen. Det undergraver det seriøse norske arbeidslivet. Vi har i denne sesjonen behandlet saken om oljepionerene, de som ofret seg for at Norge skulle tjene seg rik på olje og gass. Dessverre ser det ut til at vi er på vei til å få nye oljepionersaker – om folk som får liv og helse ødelagt fordi Equinor skal sikre mest mulig inntekter til den norske stat.

Dette skyldes også politiske vedtak. Oljeskattepakken har bidratt med en enormt rask økning i aktivitet i oljenæringen. Det fører til en betydelig bruk av innleie og til kaotiske strukturer på arbeidsplassen, noe som går på sikkerheten løs. Fagforeningene har advart mot dette

i årevis, og nå er det på tide at regjeringen tar saken på alvor.

Det er bra at regjeringen har hatt møter med Equinor og Havindustritilsynet, men vi forventer mer. Vi har spørsmål om statsråden også har møtt fagbevegelsen om disse tingene, og om han har møtt de ansatte som har blitt skadet og forgiftet av den norske stats oljeselskap. Det er spørsmål vi håper han kan gi oss svar på i løpet av denne runden.

Mímir Kristjánsson (R) [16:36:57]: Oljen er vår suverent mest lønnsomme og viktige næring, men gjennom hele det såkalte oljeeventyret har arbeidsfolk ofret liv og helse for å gjøre oss alle sammen rike. De historiene vi hører fra Melkøya, føyer seg inn i den ikke spesielt ærerike tradisjonen der man har gamblet med helse, miljø og sikkerhet for å tjene mest mulig penger og gjøre prosjekter raskest mulig ferdig.

Det mest urovekkende av alt ved VGs avsløringer om Melkøya er at ingen har vært i stand til å plukke opp disse advarslene før. Det har gang på gang blitt meldt fra om risikofaktorer, om ulykker, om problemer, og likevel har Equinor – som har hovedansvaret på Melkøya, selv om det er et utall underleverandører – valgt å kjøre på som før. Man har altså valgt å ignorere de varslene som har kommet.

Equinors representant sa til VG, kanskje litt spøkefullt – han syntes det var greit å spøke med – at hvor den gassen på Melkøya kom fra, var som et Sherlock Holmes-mysterium. Da er svaret mitt at fram til du har løst det mysteriet, skal du ikke sende folk inn i den gassen. Da går det ikke å holde på sånn. Du må løse mysteriet før du kan fortsette å arbeide videre.

En ting er å ha møter med Equinor og Havindustritilsynet, og jeg er glad for at statsråden tar dette på alvor, men det er minst fire strukturelle problemer i bunnen her.

Det første er hastverk. Det er et altfor heseblesende tempo på sokkelen og i olje- og gassnæringen. Ikke minst har oljeskattepakken, som ble vedtatt med stort flertall her, ført til at det har vært et enormt press på tidsfrister hele tiden. Det betyr mer innleie, men det betyr også at det er større risiko.

Det andre er Equinors usunne markedsmakt overfor alle leverandører på sokkelen og onshore. Equinor er så dominerende på sokkelen at det er vanskelig for aktører å gjøre noe annet enn å godta de tilbudene som kommer fra Equinor. Det skaper en kultur der både tillitsvalgte og ansatte i underselskaper vegrer seg for å varsle fordi de risikerer å ødelegge for sitt eget firma vis-à-vis Equinor.

Det tredje er innleie. På Melkøya florerer det av innleie fra bemanningsbyråer. Det betyr at det er en enorm

turnover i de som jobber der. Det betyr en stor utrygghet for arbeid, og det som følger med den utryggheten om at man kanskje ikke får oppdrag i neste runde, er at man ikke tør å varsle. Det er at man ikke tør å si fra. Det er at man reagerer på at noe er galt, men likevel velger å gjøre det, for man vet at hvis man er en vanskelig arbeider, får man kanskje ikke en ny tur med det bemanningsbyrået. Derfor er det fristende å spørre statsråden, som kommer fra en regjering som fortjenstfullt har innført et innleieforbud i byggebransjen i Oslofjord-regionen, om det ikke er en idé å utvide det innleieforbudet til også å gjelde her og andre steder på sokkelen, der dessuten sikkerhetsrisikoene ved innleie faktisk er mye større enn de er i den ordinære byggebransjen.

Til sist er det Havindustritilsynet. Havindustritilsynet har meg bekjent aldri politianmeldt et selskap. Arbeidstilsynet politianmelder 50 bedrifter i året. Da jeg i januar spurte om en oversikt over Havindustritilsynets sanksjoner, var svaret at de mellom 2019 og 2023 hadde gitt null tvangsmulkt, null overtredelsesgebyr og ett stansingsvedtak. Da kan man jo tenke: Det er ingen problemer i olje- og gassnæringen. Arbeidsmiljøet er perfekt! Det er aldri behov for å anmelde noen, det er aldri behov for å gi et overtredelsesgebyr, det er aldri behov for å gi en tvangsmulkt. Disse historiene i VG tyder jo på at det ikke er riktig. Da er spørsmålet: Hva er det som nå blir gjort for å sørge for at Havindustritilsynet tar denne typen saker på alvor? Det må statsråden også svare på. Det Havindustritilsynet selv har sagt, er at de ønsker å ha en vennlig kultur overfor oljeselskapene. Resultatene av den vennligheten, eller intimiteten, er jo det vi ser bl.a. på Melkøya. Vi trenger en helt annen og sterkere tilsynsmyndighet.

Til slutt vil jeg bare si: For ikke så lenge siden, i desember, vedtok denne salen å gi oppreisning til dem som ble utsatt for benzen i Norge fram til 1995. Da snakket man om at vi nå har lært, dette hører fortiden til, med oljepionerene var det så som så, men nå er alt tipp topp med HMS. Svaret vi får om Melkøya i dag, tyder på at vi gjør de samme feilene vi gjorde da, en gang til, og det koster dessverre folk livet.

Sveinung Rotevatn (V) [16:42:23]: Forholda ved Hammerfest LNG, som har vorte breitt omtalte i media, gjev grunn til stor uro. Det er eit stort alvor som kviler over denne saka, og eg synest difor det er bra at statsråden er her for å gjere greie for dette, og at vi får ein diskusjon om det allereie no.

Når arbeidarar melder frå om alt frå alvorlege arbeidsulykker som ikkje vert følgde godt nok opp, til ekssponering for farlege stoff og påstandar om nedsetjande behandling – og beint fram diskriminering – av utanlandske arbeidstakarar, er det noko ein må ta på djupas-

te alvor. Det gjeld sjølvsagt firmaa som har ansvar for dette, men også tilsyna som skal føre tilsyn med at norske lover og reglar vert følgde.

Eg må likevel seie at av dei ulike sakene eg har lese om dette – og det er bl.a. VG som har skrive mykje om dette – er noko av det som uroar meg mest, den saka som viser at det i ettertid av at det har vore varsla, har vore ei behandling som står fram som rein gjengjelding mot arbeidrarar for at dei varsla. Det er publisert lydopptak av sjefar som strammar inn på pausar, strammar inn på oppmøtetider, og koplar det direkte til at det har vorte varsla om forholda på arbeidsplassen.

Eg vil framheve det som noko av det mest alvorlege, ikkje fordi arbeidsulykker ikkje er alvorlege – det er dei openbert – men fordi vi skal ha eit trygt arbeidsliv, og då er det heilt avgjerande at arbeidrarar føler at det er trygt å varsle. Det er heile grunnføresetnaden for at slike forhold vert tekne tak i.

Eg får understreke at det er klart at det må granskast. Mykje av dette er påstandar, men når VG finn grunn til å omtale det så breitt som dei gjer, og med så mange kjelder, trur eg også vi skal ta dette på stort alvor. Det opplever eg i og for seg også at statsråden gjer, og det er bra.

Det er også eit aspekt til her, og det er at den arbeidstakargruppa det gjeld, i overvegande grad er utanlandske arbeidstakarar. Eg er veldig for at utanlandske arbeidstakarar kjem til Noreg og jobbar – det synest eg er bra – men eg er også for at det er mogleg å bruke innleige der det er føremålstenleg. Samtidig vil eg seie at det kviler eit særleg ansvar på dei som skal behandle utanlandske arbeidstakarar. Det er fordi dei ofte er ekstra sårbare, med tanke på at dei ikkje kjenner regelverket godt nok og ikkje kjenner språket i det heile. Då er det sjølvsagt slik at både arbeidsgjevarane, tilsynsverksemdar og offentlege myndigheiter må vere særleg aktsame og sørgje for at deira rettar vert oppfylte.

Når ein då får blanda inn i heile sakskomplekset påstandar om gjengjeldingar, fryktkultur og at ein ikkje vågar å seie frå, må vi ta det på svært stort alvor. Eg er usikker på om systema vi har i dag for å varsle trygt – til Havindustritilsynet, til Arbeidstilsynet, til andre – er gode nok. Det er éin ting eg håpar at statsråden kan følgje opp og gjerne kommentere.

Det er bra at det skal verte gjennomført granskingar, det er bra at dei vert offentlege, og til slutt: For dei som vel å stå fram og seie frå, er eg heilt sikker på at det har vore ei stor belastning. Dei fortener uansett takk for at dei seier frå. Det håper eg at fleire vel å gjere når dei opplever forhold på arbeidsplassen som ikkje er ok. Eg skjønar at det er tøft, og det er sjølvsagt ekstra ille dersom det vert gjort tøffare i ettertid.

Eg meiner altså at vi no må klare å jobbe ordentleg med heile varslingsinstituttet, gjere det betre og trygga-

re, slik at det alltid vert sagt frå, og så må ein følgje opp så godt ein berre kan, gjennom granskingar og sanksjonar, der det er grunnlag for det.

Statsråd Terje Aasland [16:46:43]: La meg, når jeg tar denne lille avslutningen, starte med å understreke at både jeg og regjeringen ser alvorlig på den situasjonen som har vært, og at vi tar saken på det største alvor.

Det er trukket fram noen ting jeg mener det er viktig å understreke, og den siste kom fra representanten Rotevatn. Det å ha en kultur for at man kan varsle, og for å håndtere varsler på en ordentlig måte, er særdeles viktig. Det er en del av sikkerhetsventilen i det norske arbeidslivet. Det er det viktig å følge opp og sørge for at man kan gjøre på en trygg og god måte.

Representanten Trellevik tok opp åpenhet som et viktig tema. Det understreker jeg at også var noe av hensikten med å be om en redegjørelse da jeg forsto at kanskje også andre var interessert i at det skulle redegjøres for, sånn at vi tidlig fikk en diskusjon i Stortinget om det vi vet til nå.

Det er også viktig for meg å understreke nok en gang at de granskningene både Havindustritilsynet og Equinor gjør, vil bli offentlige. Det er også en del av det å ha åpenhet om dette, for åpenhet er en viktig del av prosessene for lærdom og for å unngå tilsvarende hendelser i ettertid.

I dette tilfellet er det Equinor som har ansvaret for å følge de sikkerhetsreglene man mener er gode – som jeg mener er gode. Tilsynet følger det opp videre overfor Equinor i dette tilfellet.

Jeg har lyst til å understreke at det Havindustritilsynet har gjort i dag, med å gi et pålegg til Equinor om at de må sikre og dokumentere forsvarlighet før arbeidet i det aktuelle området kan gjenopptas, er av betydning. Tilsynet skal motta informasjon fra bl.a. de involverte selskaperes ledelse, vernetjenestene og Equinors sentrale fagmiljø innen arbeidsmiljøet om at det er forsvarlig å starte arbeidet igjen. Jeg mener det er et viktig pålegg tilsynet gir eller har gitt i dag.

Det er noe som er litt mer detaljert, og som det er vanskelig å kommentere direkte, bl.a. når det gjelder benzen og så videre, og i dette tilfellet eksponering for det. Det er en eksponeringshendelse. De opplysningene jeg sitter med, er at man ikke vet konkret hva det er. Utslaget på CUB-målere viser lave utslag, men det er allikevel ikke tilfredsstillende før man finner ut hva som har skjedd i de ulike hendelsene som har vært der. Det følges opp gjennom den granskingen Equinor selv gjør, og det Havindustritilsynet gjør. Jeg håper at åpenhet eventuelt kan avdekke ting som burde vært justert i dette tilfellet.

Tusen takk for at jeg fikk redegjøre, og tusen takk for en god runde om et veldig viktig tema.

Presidenten [16:48:43]: Då er kommentarrunden avslutta.

Presidenten vil foreslå at energiministerens utgreiing om HMS-situasjonen ved Hammerfest LNG vert lagt ved protokollen.

Representanten Lars Haltbrekken har bedt om ordet.

Lars Haltbrekken (SV) [16:48:43]: Dette er en såpass alvorlig sak at jeg vil foreslå at saken føres opp til behandling i et senere møte, etter Stortingets forretningsorden § 45 punkt a.

Presidenten [16:48:43]: Då er det framlegg om det, og me må koma tilbake til behandlingsmetoden i eit seinare møte.

Sak nr. 13 [16:48:43]

Referat

Presidenten [16:48:43]: Det ligg ikkje føre noko referat.

Dermed er kartet for i dag ferdig handsama. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Møtet er heva.

Møtet slutt kl. 16.49.
